

داستان دوازده رخ

بخش ۱

متن شاهنامه (بر اساس نسخه مسکو) اثر حکیم ابوالقاسم فردوسی

دفتر سوم

جهان چون به زاری برآید همی	بد و نیک روزی سرآید همی
چو بستی کمر بر در راه آز	شود کار گیتیت یک سر دراز
به یک روی جستن بلندی سزاست	اگر در میان دم اژدهاست
و دیگر که گیتی ندارد درنگ	سرای سپنجی چه پهن و چه تنگ
پرستنده آز و جویای کین	به گیتی ز کس نشود آفرین
چو سرو سهی گوژ گردد به باغ	بدو بر شود تیره روشن چراغ
کند برگ پژمرده و بیخ سست	سرش سوی پستی گراید نخست
بروید ز خاک و شود باز خاک	همه جای ترسست و تیمار و باک
سرمایه مرد سنگ و خرد	ز گیتی بی آزاری اندر خورد
در دانش و آنگهی راستی	گرین دو نیابی روان کاستی
اگر خود بمانی به گیتی دراز	ز رنج تن آید به رفتن نیاز
یکی ژرف دریاست بن ناپدید	در گنج رازش ندارد کلید
اگر چند یابی فزون بایدت	همان خورده یک روز بگزایدت
سه چیزت ببايد کزان چاره نیست	وزو بر سرت نیز پیغاره نیست
خوری گر بیوشی وگر گستری	سزد گر بدیگر سخن ننگری
چو زین سه گذشتی همه رنج و آز	چه در آز پیچی چه اندر نیاز
چو دانی که بر تو نماند جهان	چه پیچی تو زان جای نوشین روان
بخور آنچ داری و بیشی مجوی	که از آز کاهد همی آبروی

درخواندن افراسیاب سپاه را

دل شاه ترکان چنان کم شنود	همیشه به رنج از پی آز بود
ازان پس که برگشت زان رزمگاه	که رستم برو کرد گیتی سیاه
بشد تازیان تا به خلّج رسید	به ننگ از کیان شد سرش ناپدید
به کاخ اندر آمد پر آزار دل	ابا کار دانان هشیار دل
چو پیران و گرسیوز رهنمون	قراخان و چون شیده و گرسیون
بر ایشان همه داستان برگشاد	گذشته سخنها همه کرد یاد
که تا بر نهادم به شاهی کلاه	مرا گشت خورشید و تابنده ماه
مرا بود بر مهتران دسترس	عنان مرا بر نتابید کس
ز هنگام رزم منوچهر باز	نبد دست ایران به توران دراز
شیخون کند تا در خان من	از ایران بیازند بر جان من
دلاور شد آن مردم نادلیر	گوزن اندر آمد به بالین شیر
برین کینه گر کار سازیم زود	و گرنه بر آرند زین مرز دود
سزد گر کنون گرد این کشورم	سراسر فرستادگان گسترم
ز ترکان و ز چین هزاران هزار	کمر بستگان از در کارزار
بیاریم بر گرد ایران سپاه	بسازیم هر سو یکی رزمگاه
همه موبدان رای هشیار خویش	نهادند با گفت سالار خویش
که ما را ز جیحون ببايد گذشت	زدن کوس شاهی بران پهن دشت
به آموی لشکر گهی ساختن	شب و روز نآسودن از تاختن
که آن جای جنگست و خون ریختن	چه با گیو و با رستم آویختن
سر افراز گردان گیرنده شهر	همه تیغ کین آب داده به زهر
چو افراسیاب آن سخنها شنود	برافروخت از بخت و شادی نمود

ابر پهلوانان و بر موبدان	بکرد آفرینی به رسم ردان
نویسنده نامه را پیش خواند	سخنهای بایسته چندی براند
فرستادگان خواست از انجمن	به نزدیک فغفور و شاه ختن
فرستاد نامه به هر کشوری	به هر نامداری و هر مهتری
سپه خواست کاندیشه جنگ داشت	ز بیژن بدان گونه دل تنگ داشت
دو هفته بر آمد ز چین و ختن	ز هر کشوری شد سپاه انجمن
چو دریای جوشان زمین بر دمید	چنان شد که کس روز روشن ندید
گله هرچ بودش ز اسبان یله	به شهر اندر آورد يك سر گله
همان گنجها کز گه تور باز	پدر بر پسر بر همی داشت راز
سر بدرها را گشادن گرفت	شب و روز دینار دادن گرفت
چو لشکر سراسر شد آراسته	بدان بی‌نیازی شد از خواسته
ز گردان گزین کرد پنجه هزار	همه رزم جویان سازنده کار
به شیده که بودش نبرده پسر	ز گردان جنگی بر آورده سر
بدو گفت کین لشکر سرفراز	سپر دم ترا راه خوارزم ساز
نگهبان آن مرز خوارزم باش	همیشه کمر بسته رزم باش
دگر پنجه از نامداران چین	بفرمود تا کرد پیران گزین
بدو گفت تا شهر ایران برو	ممان رخت و مه تخت سالار نو
در آشتی هیچ گونه مجوی	سخن جز به جنگ و به کینه مگوی
کسی کو برد آب و آتش به هم	ابر هردوان کرده باشد ستم
دو پر مایه بیدار و دو پهلوان	یکی پیر و باهوش و دیگر جوان
برفتند با پند افراسیاب	به آرام پیر و جوان بر شتاب
ابا ترک زَرین و کوپال و تیغ	خروشان بکردار غرنده میغ □

فرستادن کیخسرو گودرز را به جنگ تورانیان

پس آگاهی آمد به پیروز شاه	که آمد ز توران به ایران سپاه
جفا پیشه بد گوهر افراسیاب	ز کینه نیابد شب و روز خواب
بر آورد خواهد همی سر ز ننگ	ز هر سو فرستاد لشکر به جنگ
همی زهر ساید به نوک سنان	که تابد مگر سوی ایران عنان
سواران جنگی چو سیصد هزار	به جیحون همی کرد خواهد گذار
سپاهی که هنگام ننگ و نبرد	ز جیحون بگردون بر آورد گرد
دلیران به درگاه افراسیاب	ز بانگ تبیره نیابند خواب
ز آوای شیپور و زخم درای	تو گویی بر آید همی دل ز جای
گر آید به ایران به جنگ آن سپاه	هژبر دلاور نیاید به راه
سر مرز توران به پیران سپرد	سپاهی فرستاد با او نه خرد
سوی مرز خوارزم پنجه هزار	کمر بسته رفت از در کارزار
سپهدارشان شیده شیر دل	کز آتش ستاند به شمشیر دل
سپاهی بکردار پیلان مست	که با جنگ ایشان شود کوه پست
چو بشنید گفتار کارآگاهان	پر اندیشه بنشست شاه جهان
به کارآگاهان گفت کای بخردان	من ایدون شنیدستم از موبدان
که چون ماه ترکان بر آید بلند	ز خورشید ایرانش آید گزند
سیه مار کو را سر آید به کوب	ز سوراخ پیچان شود سوی چوب
چو خسرو به بیداد کارد درخت	بگردد برو پادشاهی و تخت
همه موبدان را بر خویش خواند	شنیده سخن پیش ایشان براند
نشستند با شاه ایران به راز	بزرگان فرزانه و رزم ساز
چو دستان سام و چو گودرز و گیو	چو شیدوش و فرهاد و رهام نیو

فریبرز و شاپور شیر دمان	چو طوس و چو رستم یل پهلوان
چو گرگین و چون زنگه و گزدهم	دگر بیژن گیو با گسته‌م
که بودند شاه جهان را رمه	جزین نامداران لشکر همه
که ترکان همی رزم جویند و گاه	ابا پهلوانان چنین گفت شاه
بباید بسیچید ما را به جنگ	چو دشمن سپه کرد و شد تیز چنگ
دمیدند و بستند رویینه خم	بفرمود تا بوق با گاو دم
بیاراستند از بر پیل گاه	از ایوان به میدان خرامید شاه
زمین را تو گفتی بر اندود نیل	بزد مهره در جام بر پشت پیل
دلیران لشکر بسان پلنگ	هوا نیلگون شد زمین رنگ رنگ
ز گردان چو دریای جوشان زمین	به چنگ اندرون گرز و دل پر ز کین
که ای پهلوانان ایران سپاه	خروشی بر آمد ز درگاه شاه
نباید که یابد به خانه شکیب	کسی کو بساید عنان و رکیب
سواران جنگی گزیده گوان	بفرمود کز روم و ز هندوان
بسیچیده جنگ شیر ژیان	دلیران گردنکش از تازیان
ز دشت سواران نیزه‌گزار	کمر بسته خواهند سیصد هزار
نیاید نبیند به سر بر کلاه	هر آن کو چهل روزه را نزد شاه
فرستاده با نامه شهریار	پراگنده بر گرد کشور سوار
بجنبید در پادشاهی سپاه	دو هفته بر آمد به فرمان شاه
ز گیتی بر آمد سراسر خروش	ز لشکر همه کشور آمد به جوش
ز هر سوی برخاست آوای کوس	به شبگیر گاه خروش خروس
نهادند سر سوی درگاه شاه	بزرگان هر کشوری با سپاه
سپه را درم دادن آغاز کرد	در گنجهای کهن باز کرد
بسر بر نهادند گوهر کلاه	همه لشکر از گنج و دینار شاه

به برگستوان و به جوشن چو کوه	شدند انجمن لشکری هم‌گروه
چو شد کار لشکر همه ساخته	وزیشان دل شاه پرداخته
نخستین ازان لشکر نامدار	سواران شمشیر زن سی هزار
گزین کرد خسرو به رستم سپرد	بدو گفت کای نامبردار گرد
ره سیستان گیر و بر کش بگاه	به هندوستان اندر آور سپاه
ز غزنین برو تا به راه برین	چو گردد ترا تاج و تخت و نگین
چو آن پادشاهی شود یک سره	به آبشخور آید پلنگ و بره
فرامرز را ده کلاه و نگین	کسی کو بخواهد ز لشکر گزین
بزن کوس رویین و شیپور و نای	به کشمیر و کابل فزون زین میای
که ما را سر از جنگ افراسیاب	نیابد همی خورد و آرام و خواب
الانان و غزدژ به لهراسب داد	بدو گفت کای گرد خسرو نژاد
برو با سپاهی به کردار کوه	گزین کن ز گردان لشکر گروه
سواران شایسته کارزار	ببر تا برآری ز دشمن دمار
به اشکش بفرمود تا سی هزار	دمنده هژبران نیزه‌گزار
برد سوی خوارزم کوس بزرگ	سپاهی بکردار درنده گرگ
زند بر در شهر خوارزم گاه	ابا شیده رزم زن کینه خواه
سپاه چهارم به گودرز داد	چه مایه و را پند و اندرز داد
که رو با بزرگان ایران به هم	چو گرگین و چون زنگه و گسته‌م
زواره فریبرز و فرهاد و گیو	گرازه سپهدار و ره‌ام نیو
بفرمود بستن کمرشان به جنگ	سوی رزم توران شدن بی‌درنگ
سپهدار گودرز کشوادگان	همه پهلوانان و آزادگان
نشستند بر زین به فرمان شاه	سپهدار گودرز پیش سپاه
به گودرز فرمود پس شهریار	چو رفتی کمر بسته کارزار

نگردانی ایوان آباد پست	نگر تا نیازی به بیداد دست
چنان ساز کش از تو ناید زیان	کسی کو به جنگت نبندد میان
سپنجست گیتی و ما بر گذر	که نپسندد از ما بدی دادگر
مکن تیز دل را به آتش سری	چو لشکر سوی مرز توران بری
نبندی بهر کار بر پیل کوس	نگر تا نجوشی بکردار طوس
هشیوار و ز یادگیران فرست	جهان دیده‌ای سوی پیران فرست
برو چادر مهربانی بیوش	به پند فراوانش بگشای گوش
ز یزدان نیکی دهش یاد کن	به هر کار با هر کسی داد کن
که فرمان تو برتر از شید و ماه	چنین گفت سالار لشکر به شاه
تو شاه جهانداری و من رهی	بدان سان شوم کم تو فرمان دهی
ز بانگ تبیره زمین شد نوان	بر آمد خروش از در پهلوان
جهان شد ز گرد سواران سیاه	به لشکر که آمد دمام سپاه
جهان پست گشته ز پیلان مست	به پیش سپاه اندرون پیل شست
بیاراسته از در شهریار	و زان ژنده پیلان جنگی چهار
نشستنگه شاه با زیب و فر	نهادند بر پشتشان تخت زر
بران تخت زر از بر پیل مست	به گودرز فرمود تا بر نشست
مر آن را بنیک اختری یاد کرد	برانگیخت پیلان و برخاست گرد
بران سان که گرد پی پیل بود	که از جان پیران برآریم دود

پیام بردن گیو از گودرز نزد پیران

همی رفت منزل به منزل سپاه	بی‌آزار لشکر به فرمان شاه
سران را ز لشکر همی برگزید	چو گودرز نزدیک زبید رسید
ز گردان لشکر دلاور سوار	هزاران دلیران خنجرگزار

سخن گوی و اندر خور کارزار	از ایرانیان نامور ده هزار
همه گفته شاه با او براند	سپهدار پس گیو را پیش خواند
برافراخته سر ز بسیار سر	بدو گفت کای پور سالار سر
که هستند سالار هر کشوری	گزین کردم اندر خورت لشکری
بگویی و گفتار او بشنوی	بدان تا به نزدیک پیران شوی
به زبید رسیدم به فرمان شاه	بگویی به پیران که من با سپاه
بی‌آزاری و رنج و تیمار خویش	شناسی تو گفتار و کردار خویش
ببستند با نامدار کیان	همه شهر توران بدی را میان
ز گیتی بشد دیده پر آب زرد	فریدون فرخ که با داغ و درد
که با سوک ایرج نتابید ماه	پر از درد ایران پر از داغ شاه
شناسی به مهر و وفا خویشتن	ز ترکان تو تنها ازان انجمن
نبینم به دلت اندر آرام مهر	دروغست بر تو همین نام مهر
مرا گفت با او همه نرم گوی	همانست کآن شاه آزرمجوی
بیفگند يك روز بنیاد بد	ازان کو به کار سیاووش رد
ز خون پدر بی‌گناهست نیز	بنزد منش دستگاهست نیز
ز شاهان گیتی که آزرده‌ای	گناهی که تا این زمان کرده‌ای
بدی نیکی انگارد از تو همه	همی شاه بگذارد از تو همه
شوی بر گذشته فراوان گناه	نباید که بر دست ما بر تباه
زمانه همی بر تو گیرد شتاب	دگر کز پی جنگ افراسیاب
بخوانند بر تو همه پند من	بزرگان ایران و فرزند من
وزیشان همیدون سخن باز جوی	سخن هرچ دانی بدیشان بگوی
گذشتی ز تیمار و رستی به جان	اگر راست باشد دلت با زبان
ز تیغ منت گردن آزاد گشت	بر و بوم و خویشانت آباد گشت

ور از تو پدیدار آید گناه	نماند به تو مُهر و تخت و کلاه
نجویم برین کینه آرام و خواب	من و گرز و میدان افراسیاب
کزو شاه ما را بکین خواستن	نباید بسی لشکر آراستن
مگر پند من سر بسر بشنوی	به گفتار هشیار من بگروی
نخستین کسی کو پی افگند کین	بخون ریختن بر نوشت آستین
بخون سیاوش یازید دست	جهانی به بیداد بر کرد پست
بسان سگانش ازان انجمن	بیندی فرستی به نزدیک من
بدان تا فرستم به نزدیک شاه	چه شان سر ستاند چه بخشد کلاه
تو نشیدی آن داستان بزرگ	که شیر ژیان آورد پیش گرگ
که هر کو به خون کیان دست آخت	زمانه بجز خاک جایش ساخت
دگر هرچ از گنج نزدیک تست	همه دشمن جان تارک تست
ز اسپان پر مایه و گوهران	ز دیبا و دینار و ز افسران
ز ترگ و ز شمشیر و برگستوان	ز خفتان و ز خنجر هندوان
همه آلت لشکر و سیم و زر	فرستی به نزدیک ما سر بسر
به بیداد کز مردمان بستدی	فراز آوریدی ز دست بدی
بدان باز خژی مگر جان خویش	ازین در کنی زود درمان خویش
چه اندر خور شهریارست ازان	فرستم به نزدیک شاه جهان
ببخشیم دیگر همه بر سپاه	به جای مکافات کرده گناه
و دیگر که پور گزین ترا	نگهبان گاه و نگین ترا
برادرت هر دو سران سپاه	که هزمان برآرند گردن به ماه
چو هر سه بدین نامدار انجمن	گروگان فرستی به نزدیک من
بدان تا شوم ایمن از کار تو	برآرد درخت وفا بار تو
تو نیز آنگهی برگزینی دو راه	یکی راه جویی به نزدیک شاه

ابا دودمان نزد خسرو شوی	بدان سایه مهر او بغنوی
کنم با تو پیمان که خسرو ترا	بخورشید تابان برآرد سرا
ز مهر دل او تو آگه تری	کزو هیچ ناید جز از بهتری
بشویی دل از مهر افراسیاب	نبینی شب تیره او را بخواب
گر از شاه ترکان بترسی ز بد	نخواهی که آیی به ایران سزد
بپرداز توران و بنشین به چاچ	ببر تخت ساج و برافراز تاج
ورت سوی افراسیابست رای	برو سوی او جنگ ما را مپای
اگر تو بخواهی بسیچید جنگ	مرا زور شیرست و چنگ پلنگ
به ترکان نمانم من از تخت بهر	کمان من ابرست و بارانش زهر
بسیچیده جنگ خیز اندر آی	گرت هست با شیر درنده پای
چو صف بر کشد از دو رویه سپاه	گنهار پیدا شد از بی‌گناه
گرین گفته‌های مرا نشنوی	به فرجام کارت پشیمان شوی
پشیمانی آنکه نداشت سود	که تیغ زمانه سرت را درود
بگفت این سخن پهلوان با پسر	که بر خوان به پیران همه در بدر

رفتن گیو به ویسه گرد به نزدیک پیران

ز پیش پدر گیو شد تا به بلخ	گرفته بیاد آن سخنها تلخ
فرود آمد و کس فرستاد زود	بران سان که گودرز فرموده بود
همان شب سپاه اندر آورد گرد	برفت از در بلخ تا ویسه گرد
که پیران بدان شهر بد با سپاه	که دیهیم ایران همی جست و گاه
فرستاده چون سوی پیران رسید	سپهدار پیران سپه را بدید
بگفتند کآمد سوی بلخ گیو	ابا ویژگان سپهدار نیو
چو بشنید پیران برافراخت کوس	شد از سم اسبان زمین آبنوس

ده و دو هزارش ز لکشر سوار	فراز آمد اندر خور کارزار
از یشان دو بهره هم آنجا بماند	برفت و جهان دیدگان را بخواند
بیامد چو نزدیک جیحون رسید	بگرد لب آب لشکر کشید
به جیحون پر از نیزه دیوار کرد	چو با گئو گودرز دیدار کرد
دو هفته شد اندر سخنشان درنگ	بدان تا نباشد به بیداد جنگ
ز هر گونه گفتند و پیران شنید	گنهاری آمد ز ترکان پدید
بزرگان ایران زمان یافتند	بریشان به گفتار بشتافتند
برافگند پیران هم اندر شتاب	نوندی به نزدیک افراسیاب
که گودرز کشوادگان با سپاه	نهاد از بر تخت گردان کلاه
فرستاده آمد بنزدیک من	گزین پور او مهتر انجمن
مرا گوش و دل سوی فرمان تست	به پیمان روانم گروگان تست
سخن چون بسالار ترکان رسید	سپاهی ز جنگ آوران برگزید
فرستاد نزدیک پیران سوار	ز گردان شمشیر زن سی هزار
بدو گفت بردار شمشیر کین	وزیشان بپرداز روی زمین
نه گودرز باید که ماند نه گئو	نه فرهاد و گرگین نه رهام نیو
که بر ما سپاه آمد از چار سوی	همی گاه توران کنند آرزوی
جفایشه گشتم ازین پس به جنگ	نجویم بخون ریختن بر درنگ
به رای هشیوار و مردان مرد	برآرم ز کی خسرو این بار گرد
چو پیران بدید آن سپاه بزرگ	بخون تشنه هر یک بکردار گرگ
برآشت ازان پس که نیرو گرفت	هنرها بشست از دل آهو گرفت
جفا پیشه گشت آن دل نیکخوی	پر اندیشه شد رزم کرد آروزی
به گئو آنکهی گفت برخیز و رو	سوی پهلوان سپه باز شو
بگویش که از من تو چیزی مجوی	که فرزندگان آن نبیند روی

یکی آنکه از نامدار گوان	گروگان همی خواهی این کی توان
و دیگر که گفتی سلیح و سپاه	گرانمایه اسبان و تخت و کلاه
برادر که روشن جهان منست	گزیده پسر پهلوان منست
همی گویی از خویشتن دور کن	ز بخرد چنین خام باشد سخن
مرا مرگ بهتر ازان زندگی	که سالار باشم کنم بندگی
یکی داستان زد برین بر پلنگ	چو با شیر جنگ آورش خاست جنگ
بنام ار بریزی مرا گفت خون	به از زندگانی به ننگ اندرون
و دیگر که پیغام شاه آمدست	به فرمان جنگم سپاه آمدست
چو پاسخ چنین یافت برگشت گیو	ابا لشکری نامبردار و نیو
سپهدار چون گیو برگشت از وی	خروشان سوی جنگ بنهاد روی
دمان از پس گیو پیران دلیر	سپه را همی راند برسان شیر
بیامد چو پیش کنابد رسید	بران دامن کوه لشکر کشید□

رده برکشیدن هر دو سپاه

چو گیو اندر آمد به پیش پدر	همی گفت پاسخ همه در بدر
به گودرز گفت اندر آور سپاه	بجایی که سازی همی رزمگاه
که او را همی آشتی رای نیست	بدلش اندرون داد را جای نیست
ز هر گونه با او سخن راندم	همه هرچ گفتی برو خواندم
چو آمد پدیدار از یشان گناه	هیونی برافگند نزدیک شاه
که گودرز و گیو اندر آمد به جنگ	سپه باید ایدر مرا بی درنگ
سپاه آمد از نزد افراسیاب	چو ما بازگشتیم بگذاشت آب
کنون کینه را کوس بر پیل بست	همی جنگ ما را کند پیش دست
چنین گفت با گیو پس پهلوان	که پیران به سیری رسید از روان

و لیکن به فرمان شاه جهان	همین داشتم چشم زان بد نهان
دلش را کنون شهریار آزمود	بیایست رفتن که چاره نبود
چو فرمود لشکر کشیدن به راه	یکی داستان گفته بودم به شاه
کجا نیستش با زبان راست دل	که دل را ز مهر کسی بر گسل
بشوید همی شاه ازو پاك دست	همه مهر پیران به ترکان برست
به روز اندرون روشنایی نماند	چو پیران سپاه از کنابد براند
ز ترکان کمر بسته کارزار	سواران جوشن وران صد هزار
همه نیزه و تیغ هندی به چنگ	برفتند بسته کمرها به جنگ
بزد کوس و آمد ز زبید به راه	چو دانست گودرز کآمد سپاه
کشیدند لشکر بران پهن دشت	ز کوه اندر آمد به هامون گذشت
ز آهن بسر بر نهاده کلاه	به کردار کوه از دو رویه سپاه
بجنبد همی کوه گفتی ز جای	بر آمد خروشیدن کَرّ نای
در و دشت از یشان کبود و سیاه	ز زبید همی تا کنابد سپاه
ز نیزه هوا جز بجوشن نماند	ز گرد سپه روز روشن نماند
بشد روشنایی ز خورشید و ماه	و ز آواز اسبان و گرد سپاه
از آهن زمین بود و ز گرز میغ	ستاره سنان بود و خورشید تیغ
ز ترگ و سنان آسمان آهنین	بتوفید ز آواز گردان زمین
که بر سان دریا زمین بر دمید	چو گودرز توران سپه را بدید
گسسته نشد شب بر آمد ز کوه	درفش از درفش و گروه از گروه
فراز آوردند و بستند راه	چو شب تیره شد پیل پیش سپاه
از آواز گردان پر خاشجوی	برافروختند آتش از هر دو روی
به دامن بر از آستین دشمنست	جهان سر بسر گفتی آهرمنست
بدرد دل اندر شب قیرگون	ز بانگ تبیره به سنگ اندرون

سپیده برآمد ز کوه سیاه	سپهدار ایران به پیش سپاه
به آسوده اسب اندر آورد پای	یلان را به هر سو همی ساخت جای
سپه را سوی میمنه کوه بود	ز جنگ دلیران بی‌اندوه بود
سوی میسره رود آب روان	چنان در خور آمد چو تن را روان
پیاده که اندر خور کارزار	بفرمود تا پیش روی سوار
صفی بر کشیدند نیزه و ران	ابا گرزداران و کنداوران
همیدون پیاده بسی نیزه دار	چه با ترکش و تیر جوشن گذار
کمانها فگنده به بازو درون	همی از جگرشان بجوشید خون
پس پشت ایشان سواران جنگ	کز آتش به خنجر بیردند رنگ
پس پشت لشکر ز پیلان گروه	زمین از پی پیل گشته ستوه
درفش خجسته میان سپاه	ز گوهر درفشان بکردار ماه
ز پیلان زمین سر بسر پیلگون	ز گرد سواران هوا نیلگون
درخشیدن تیغهای بنفش	ازان سایه کاویانی درفش
تو گفתי که اندر شب تیره چهر	ستاره همی برفشاند سپهر
بیاراست لشکر بسان بهشت	به باغ وفا سرو کینه بکشت
فربرز را داد پس میمنه	پس پشت لشکر حصار و بنه
گرازه سر تخمۀ گیوگان	زواره نگهدار تخت کیان
بیاری فربرز برخاستند	بیك روی لشکر بیاراستند
به رهام فرمود پس پهلوان	که ای تاج و تخت و خرد را روان
برو با سواران سوی میسره	نگه دار چنگال گرگ از بره
بیفروز لشکرگه از فرّ خویش	سپه را همی دار در بر خویش
بدان آبگون خنجر نیوسوز	چو شیر ژیان با یلان رزم توز
برفتند یارانش با او به هم	ز گردان لشکر یکی گستم

دگر گژدهم رزم را ناگزیر	فروهل که بگذارد از سنگ تیر
بفرمود با گيو تا دو هزار	برفتند برگستوانور سوار
سپرد آن زمان پشت لشکر بدوی	که بد جای گردان پرخاش جوی
برفتند با گيو جنگاوران	چو گرگین و چون زنگه شاوران
درفشی فرستاد و سیصد سوار	نگهبان لشکر سوی رود بار
همیدون فرستاد بر سوی کوه	درفشی و سیصد ز گردان گروه
یکی دیده‌بان بر سر کوهسار	نگهبان روز و ستاره شمار
شب و روز گردن برافراخته	ازان دیده گه دیده‌بان ساخته
بجستی همی تا ز توران سپاه	پی مور دیدی نهاده به راه
ز دیده خروشیدن آراستی	بگفتی به گودرز و برخاستی
بدان سان بیاراست آن رزمگاه	که رزم آرزو کرد خورشید و ماه
چو سالار شایسته باشد به جنگ	نترسد سپاه از دلاور نهنگ
ازان پس بیامد به سالار گاه	که دارد سپه را ز دشمن نگاه
درفش دلافروز بر پای کرد	سپه را به قلب اندرون جای کرد
سران را همه خواند نزدیک خویش	پس پشت شیدوش و فرهاد پیش
به دست چپش رزم دیده هجیر	سوی راست کتماره شیر گیر
ببستند ز آهن به گردش سرای	پس پشت پیلان جنگی بیای
سپهدار گودرزشان در میان	درفش از برش سایه کاویان
همی بستد از ماه و خورشید نور	نگه کرد پیران به لشکر ز دور
بدان ساز و آن لشکر آراستن	دل از ننگ و تیمار پیراستن
در و دشت و کوه و بیابان سنان	عنان بافته سر بسر با عنان
سپهدار پیران غمی گشت سخت	بر آشفت با تیره خورشید بخت
ازان پس نگه کرد جای سپاه	نیامدش بر آرزو رزمگاه

نه آوردگه دید و نه جای صف	همی برزد از خشم کف را بکف
برین گونه کآمد بیایست ساخت	چو سوی یلان چنگ بایست آخت
پس از نامداران افراسیاب	کسی کش سر از کینه گیرد شتاب
گزین کرد شمشیر زن سی هزار	که بودند شایسته کارزار
به هومان سپرد آن زمان قلبگاه	سپاهی هژبر اوژن و رزمخواه
بخواند اندریمان و او خواست را	نهاد چپ لشکر و راست را
چپ لشکرش را بدیشان سپرد	ابا سی هزار از دلیران گرد
چو لَهاک جنگی و فرشیدورد	ابا سی هزار از دلیران مرد
گرفتند بر میمنه جایگاه	جهان سر بسر گشت ز آهن سیاه
چو زنگوله گرد و کلباد را	سپهرم که بد روز فریاد را
برفتند با نیزه ور ده هزار	به پشت سواران خنجرگزار
برون رفت رویین رویینه تن	ابا ده هزار از یلان خُتن
بدان تا دران بیشه اندر چو شیر	کمینگه کند با یلان دلیر
طلایه فرستاد بر سوی کوه	سپهدار ایران شود زو ستوه
گر از رزمگه پی نهد پیشتر	و گر جنبد از خویشتن بیشتر
سپهدار رویین به کردار شیر	پس پشت او اندر آید دلیر
همان دیده بان بر سر کوه کرد	که جنگ سواران بی اندوه کرد
ز ایرانیان گر سواری ز دور	عنان تافتی سوی پیکار تور
نگهبان دیده گرفتی خروش	همه رزمگاه آمدی زو به جوش

رفتن بیژن به نزد گیو و رزم خواستن

دو لشکر بروی اندر آورد روی	همه نامداران پرخاش جوی
چنین ایستاده سه روز و سه شب	یکی را بگفتن نجنبید لب

همی گفت گودرز گر پشت خویش	سپارم بدیشان نهم پای پیش
سپاه اندر آید پس پشت من	نماند جز از باد در مشت من
شب و روز بر پای پیش سپاه	همی جست نیک اختر هور و ماه
که روزی که آن روز نیک اخترست	کدامست و جنبش کرا بهترست
کجا بر دمد باد روز نبرد	که چشم سواران بیوشد بگرد
بریشان بیابم مگر دستگاه	بکردار باد اندر آرم سپاه
نهاده سپهدار پیران دو چشم	که گودرز را دل بجوشد ز خشم
کند پشت بر دشت و راند سپاه	سپاه اندر آرد بیشت سپاه
به روز چهارم ز پیش سپاه	بشد بیژن گیو تا قلبگاه
به پیش پدر شد همه جامه چاک	همی باآسمان بر پراگند خاک
بدو گفت کای باب کار آزمای	چه داری چنین خیره ما را بیای
به پنجم فراز آمد این روزگار	شب و روز آسایش آموزگار
نه خورشید شمشیر گردان بدید	نه گردی بروی هوا بر دمید
سواران بختان و خود اندرون	یکی را برگ بر نجنبید خون
به ایران پس از رستم نامدار	نبودی چو گودرز دیگر سوار
چنین تا بیامد ز جنگ پشن	ازان کشتن و رزمگاه گشن
بلاون که چندان پسر کشته دید	سر بخت ایرانیان گشته دید
جگر خسته گشتست و گم کرده راه	نخواهد که ببند همی رزمگاه
به پیرانش بر چشم باید فگند	نهادست سر سوی کوه بلند
سپهدار کو ناشمرده سپاه	ستاره شمارد همی گرد ماه
تو بشناس کاندرا تنش نیست خون	شد از جنگ جنگاوران او زبون
شگفت از جهان دیده گودرز نیست	که او را روان خود برین مرز نیست
شگفت از تو آید مرا ای پدر	که شیر ژیان از تو جوید هنر

دو لشکر همی بر تو دارند چشم	یکی تیز کن مغز و بفروز خشم
کنون چون جهان گرم و روشن هوا	بگیرد همی رزم لشکر نوا
چو این روزگار خوشی بگذرد	چو پولاد روی زمین بفسرد
چو بر نیزه‌ها گردد افسرده چنگ	پس پشت تیغ آید و پیش سنگ
که آید ز گردان به پیش سپاه	که آورد گیرد بدین رزمگاه
ور ایدونک ترسد همی از کمین	ز جنگ سواران و مردان کین
به من داد باید سواری هزار	گزین من اندر خور کارزار
بر آریم گرد از کمینگاهشان	سر افشان کنیم از بر ماهشان
ز گفتار بیژن بخندید گیو	بسی آفرین کرد بر پور نیو
به دادار گفت از تو دارم سپاس	تو دادی مرا پور نیکی شناس
همش هوش دادی و هم زور کین	شناسای هر کار و جویای دین
بمن بازگشت این دلاور جوان	چنانچون بود بچه پهلوان
چنین گفت مر جفت را نزه شیر	که فرزند ما گر نباشد دلیر
ببریم ازو مهر و پیوند پاک	پدرش آب دریا بود مام خاک
و لیکن تو ای پور چیره سخن	زبان بر نیا بر گشاده مکن
که او کاردیدست و داناترست	برین لشکر نامور مهترست
کسی کو بود سوده کارزار	نباید به هر کارش آموزگار
سواران ما گر بیار اندرند	نه ترکان برنگ و نگار اندرند
همه شور بختند و برگشته سر	همه دیده پر خون و خسته جگر
همی خواهد این باب کارآزمای	که ترکان به جنگ اندر آرند پای
پس پشتشان دور ماند ز کوه	برد لشکر کینه ور همگروه
ببینی تو گوپال گودرز را	که چون بر نوردد همی مرز را
و دیگر کجا ز اختر نیک و بد	همی گردش چرخ را بشمرد

چو پیش آید آن روزگار بهی	کند روی گیتی ز ترکان تهی
چنین گفت بیژن به پیش پدر	که ای پهلوان جهان سر بسر
خجسته نیا را گر اینست رای	سزد گر نداریم رومی قباي
شوم جوشن و خود بیرون کنم	به می روی پژمرده گلگون کنم
چو آیم جهان پهلوان را به کار	بیایم کمر بسته کارزار

دستور نبرد خواستن هومان از پیران

و زان لشکر ترك هومان دلیر	به پیش برادر بیامد چو شیر
که ای پهلوان رد افراسیاب	گرفت اندرین دشت ما را شتاب
به هفتم فراز آمد این روزگار	میان بسته در جنگ چندین سوار
از آهن میان سوده و دل ز کین	نهاده دو دیده به ایران زمین
چه داری بروی اندر آورده روی	چه اندیشه داری بدل در بگوی
گرت رای جنگست جنگ آزمای	ورت رای برگشتن ایدر مپای
که ننگست ازین بر تو ای پهلوان	بدین کار خندند پیر و جوان
همان لشکرست این که از ما به جنگ	برفتند و رفته ز روی آب و رنگ
کزیشان همه رزمگه کشته بود	زمین سر بسر رود خون گشته بود
نه زین نامداران سواری کمست	نه آن دوده را پهلوان رستمست
گرت آرزو نیست خون ریختن	نخواهی همی لشکر انگيختن
ز جنگ آوران لشکری برگزین	بمن ده تو بنگر کنون رزم و کین
چو بشنید پیران ز هومان سخن	بدو گفت مشتتاب و تندی مکن
بدان ای برادر که این رزمخواه	که آمد چنین پیش ما با سپاه
گزین بزرگان کی خسروست	سر نامداران هر پهلوست
یکی آنک کی خسرو از شاه من	بدو سر فرازد به هر انجمن

و دیگر که از پهلوانان شاه	ندانم چو گودرز کس را به جاه
به گردن فرازی و مردانگی	به رای هشیوار و فرزانی
سدیگر که پر داغ دارد جگر	پر از خون دل از درد چندان پسر
که از تن سرانشان جدا مانده‌ایم	زمین را بخون گرد بنشانده‌ایم
کنون تا به تنش اندرون جان بود	برین کینه چون مار پیچان بود
چهارم که لشکر میان دو کوه	فرود آوریدست و کرده گروه
ز هر سو که پویی بدو راه نیست	بر اندیش کین رنج کوتاه نیست
بکوشید باید بدان تا مگر	ازان کوه پایه بر آرند سر
مگر مانده گردند و سستی کنند	به جنگ اندرون پیش دستی کنند
چو از کوه بیرون کند لشکرش	یکی تیر باران کنم بر سرش
چو دیوار گرد اندر آرمشان	چو شیر ژیان در بر آرمشان
بریشان بگردد همه کام ما	برآید بخورشید بر نام ما
تو پشت سپاهی و سالار شاه	برآورده از چرخ گردان کلاه
کسی کو به نام بلندش نیاز	نباشد چه گردد همی گرد آز
و دیگر که از نامداران جنگ	نیاید کسی نزد ما بی‌درنگ
ز گردان کسی را که بی‌نام تر	ز جنگ سواران بی‌آرام تر
ز لشکر فرستد به پیشت بکین	اگر بر نوردی برو بر زمین
ترا نام ازان بر نیاید بلند	به ایرانیان نیز ناید گزند
وگر بر تو بر دست یابد بخون	شوند این دلیران ترکان زبون
نگه کرد هومان بگفتار اوی	همی خیره دانست پیکار اوی
چنین داد پاسخ کز ایران سوار	نباشد که با من کند کارزار
ترا خود همین مهربانیست خوی	مرا کارزار آمدست آرزوی
و گر کت به کین جستن آهنگ نیست	بدلت اندرون آتش جنگ نیست

کنم آنچ باید بدین رزمگاه	نمایم هنرها به ایران سپاه
شوم چرمه گامزن زین کنم	سپیده دمان جستن کین کنم
رزم خواستن هومان از رهام	
نشست از بر زین سپیده دمان	چو شیر ژیان با یکی ترجمان
بیامد به نزدیک ایران سپاه	پر از جنگ دل سر پر از کین شاه
چو پیران بدانست کو شد به جنگ	برو بر جهان گشت ز اندوه تنگ
بجوشیدش از درد هومان جگر	یکی داستان یاد کرد از پدر
که دانا به هر کار سازد درنگ	سر اندر نیارد به پیکار و ننگ
سبکسار تندی نماید نخست	به فرجام کار انده آرد درست
زبانی که اندر سرش مغز نیست	اگر در بارد همان نغز نیست
چو هومان بدین رزم تندی نمود	ندانم چه آرد بفرجام سود
جهان داورش باد فریاد رس	جز اویش نبینم همی یار کس
چو هومان ویسه بدان رزمگاه	که گودرز کشواد بد با سپاه
بیامد که جوید ز گردان نبرد	نگهبان لشکر بدو باز خورد
طلایه بیامد بر ترجمان	سواران ایران همه بد گمان
بپرسید کین مرد پرخاش جوی	به خیره بدشت اندر آورده روی
کجا رفت خواهد همی چون نوند	به چنگ اندرون گرز و بر زین کمند
به ایرانیان گفت پس ترجمان	که آمد گه گرز و تیر و کمان
که این شیر دل نامبردار مرد	همی با شما کرد خواهد نبرد
سر ویسگانست هومان بنام	که تیغش دل شیر دارد نیام
چو دیدند ایرانیان گرز اوی	کمر بستن خسروی برز اوی
همه دست نیزه‌گزاران ز کار	فرو ماند از فرّ آن نامدار

همه يك سره بازگشتند ازوی	سوی ترجمانش نهادند روی
که رو پیش هومان به ترکی زبان	همه گفته ما برو بر بخوان
که ما را به جنگ تو آهنگ نیست	ز گودرز دستوری جنگ نیست
اگر جنگ جوید گشادست راه	سوی نامور پهلوان سپاه
ز سالار گردان و گردنکشان	به هومان بدادند يك يك نشان
که گردان کجایند و مهتر کجاست	که دارد چپ لشکر و دست راست
و زان پس هیونی تگاور دمان	طلايه بر افگند زی پهلوان
که هومان ازان رزمگه چون پلنگ	سوی پهلوان آمد ايدر به جنگ
چو هومان ز نزد سواران برفت	بیامد به نزدیک رهّام تفت
و زان جا خروشی بر آورد سخت	که ای پور سالار بیدار بخت
چپ لشکر و چنگ شیران توی	نگهبان سالار ایران توی
بجنبان عنان اندرین رزمگاه	میان دو صف بر کشیده سپاه
به آورد با من بیایدت گشت	سوی رود خواهی و گر سوی دشت
وگر تو نیایی مگر گستم	بیاید دمان با فروهل به هم
که جوید نبردم ز جنگاوران	به تیغ و سنان و به گرز گران
هر آن کس که پیش من آید بکین	زمانه برو بر نوردد زمین
وگر تیغ ما را ببیند به جنگ	بدرد دل شیر و چرم پلنگ
چنین داد رهّام پاسخ بدوی	که ای نامور گرد پرخاش جوی
ز ترکان ترا بخرد انگاشتم	ازین سان که هستی نپنداشتم
که تنها بدین رزمگاه آمدی	دلاور به پیش سپاه آمدی
بر آئی که اندر جهان تیغ دار	نبندد کمر چون تو دیگر سوار
یکی داستان از کیان یاد کن	ز فام خرد گردن آزاد کن
که هر کو به جنگ اندر آید نخست	ره بازگشتن بیایدش جست

از اینها که تو نام بردی به جنگ	همه جنگ را تیز دارند چنگ
و لیکن چو فرمان سالار شاه	نباشد نسازد کسی رزمگاه
اگر جنگ گردان بجویی همی	سوی پهلوان چون بیویی همی
ز گودرز دستوری جنگ خواه	پس از ما به جنگ اندر آهنگ خواه
بدو گفت هومان که خیره مگوی	بدین روی با من بهانه مجوی
تو این رزم را جای مردان گزین	نه مرد سوارانی و دشت کین

رزم خواستن هومان از فریبرز

و ز آنجا بقلب سپه بر گذشت	دمان تا بدان روی لشکر گذشت
بنزد فریبرز با ترجمان	بیامد بکردار باد دمان
یکی بر خروشید کای بد نشان	فرو برده گردن ز گردنکشان
سواران و پیلان و زرینه کفش	ترا بود با کاویانی درفش
به ترکان سپردی بروز نبرد	یلانت به ایران نخوانند مرد
چو سالار باشی شوی زیر دست	کمر بندگی را بیایدت بست
سیاوش رد را برادر توی	به گوهر ز سالار برتر توی
تو باشی سزاوار کین خواستن	به کینه ترا باید آراستن
یکی با من اکنون به آوردگاه	بیایدت گشتن به پیش سپاه
به خورشید تابان بر آیدت نام	که پیش من اندر گذاری تو گام
و گر تو نیایی به جنگم رواست	زواره گرازه نگر تا کجاست
کسی را ز گردان به پیش من آر	که باشد ز ایرانیان نامدار
چنین داد پاسخ فریبرز باز	که با شیر درنده کینه مساز
چنینست فرجام روز نبرد	یکی شاد و پیروز و دیگر به درد
به پیروزی اندر بترس از گزند	که یکسان نگردد سپهر بلند

درفش ار ز من شاه بستد رواست	بدان داد پیلان و لشکر که خواست
بکین سیاووش پس از کی قباد	کسی کو کلاه مهی بر نهاد
کمر بست تا گیتی آباد کرد	سپهدار گودرز کشواد کرد
همیشه به پیش کیان کینه خواه	پدر بر پدر نیو و سالار شاه
و دیگر که از گرز او بی گمان	سر آید به سالارتان بر زمان
سپه را بدویست فرمان جنگ	بدو باز گردد همه نام و ننگ
اگر با توم جنگ فرمان دهد	دلم پر ز دردست درمان دهد
ببینی که من سر چگونه ز ننگ	بر آرم چو پای اندر آرم به جنگ
چنین پاسخش داد هومان که بس	بگفتار بینم ترا دسترس
بدین تیغ کاندلر میان بسته‌ای	گیا بر که از جنگ خود رسته‌ای
بدین گرز جویی همی کارزار	که بر ترگ و جوشن نیاید بکار

رزم خواستن هومان از گودرز

و ز آنجا بدان خیرگی بازگشت	تو گفתי مگر شیر بد ساز گشت
کمر بسته کین آزادگان	به نزدیک گودرز کشوادگان
بیامد یکی بانگ برزد بلند	که ای بر منش مهتر دیو بند
شنیدم همه هرچ گفתי به شاه	و زان پس کشیدی سپه را به راه
چنین بود با شاه پیمان تو	به پیران سالار فرمان تو
فرستاده کامد به توران سپاه	گزین پور تو گیو لشکر پناه
ازان پس که سوگند خوردی به ماه	به خورشید و ماه و به تخت و کلاه
که گر چشم من در گه کارزار	به پیران بر افتد برآرم دمار
چو شیر ژیان لشکر آراستی	همی به آرزو جنگ ما خواستی
کنون از پس کوه چون مستمند	نشستی بکردار غرم نژد

بکردار نخچیر کز شرزه شیر	گریزان و شیر از پس اندر دلیر
گزیند به بیشه درون جای تنگ	نجوید ز تیمار جان نام و ننگ
یکی لشکرت را به هامون گذار	چه داری سپاه از پس کوهسار
چنین بود پیماننت با شهریار	که بر کینه گه کوه گیری حصار
بدو گفت گودرز کاندیشه کن	که باشد سزا با تو گفتن سخن
چو پاسخ بیابی کنون ز انجمن	به بی‌دانشی بر نهی این سخن
تو بشناس کز شاه فرمان من	همین بود سوگند و پیمان من
کنون آمدم با سپاهی گران	از ایران گزیده دلاور سران
شما هم بکردار روباه پیر	ببیشه در از بیم نخچیر گیر
همی چاره سازید و دستان و بند	گریزان ز گرز و سنان و کمند
دلیری مکن جنگ ما را مخواه	که روباه با شیر ناید به راه
چو هومان ز گودرز پاسخ شنید	چو شیر اندران رزمگه بر دمید
به گودرز گفت ار نیایی به جنگ	تو با من نه زانست کایدت ننگ
ازان پس که جنگ پشن دیده‌ای	سر از رزم ترکان بیچییده‌ای
بلاون به جنگ آزمودی مرا	به آوردگه بر ستودی مرا
ار ایدونك هست اینك گویی همی	وزین کینه کردار جویی همی
یکی بر گزین از میان سپاه	که با من بگردد به آوردگاه
که من از فریبرز و رهام جنگ	بجستم بسان دلاور پلنگ
بگشتم سراسر همه انجمن	نیامد ز گردان کسی پیش من
به گودرز بد بند پیکارشان	شنیدن نه ارزید گفتارشان
تو آنی که گویی به روز نبرد	به خنجر کنم لاله بر کوه زرد
یکی با من اکنون بدین رزمگاه	بگرد و بگزر گران کینه خواه
فراوان پسر داری ای نامور	همه بسته بر جنگ ما بر کمر

یکی را فرستی بر من به جنگ	اگر جنگ جویی چه جویی درنگ
پس اندیشه کرد اندران پهلوان	که پیشش که آید به جنگ از گوان
گر از نامداران هژبری دمان	فرستم به نزدیک این بد گمان
شود کشته هومان برین رزمگاه	ز ترکان نیاید کسی کینه خواه
دل پهلوانش بییچد به درد	ازان پس به تندی نجوید نبرد
سپاهش به کوه کنابد شود	به جنگ اندرون دست ما بد شود
ور از نامداران این انجمن	یکی کم شود گم شود نام من
شکسته شود دل گوان را به جنگ	نسازند زان پس بجایی درنگ
همان به که با او نسازیم کین	برو بر بیندیم راه کمین
مگر خیره گردند و جویند جنگ	سپاه اندر آرند زان جای تنگ
چنین داد پاسخ به هومان که رو	بگفتار تندی و در کار نو
چو در پیش من برگشادی زبان	بدانستم از آشکارت نهان
که کس را ز ترکان نباشد خرد	کز اندیشه خویش رامش برد
ندانی که شیر ژیان روز جنگ	نیالاید از بن به روباه چنگ
و دیگر دو لشکر چنین ساخته	همه باد پایان سر افراخته
به کینه دو تن پیش سازند جنگ	همه نامداران بخایند چنگ
سپه را همه پیش باید شدن	به انبوه زخمی بیاید زدن
تو اکنون سوی لشکرت باز شو	بر افراز گردن بسالار نو
کز ایرانیان چند جستم نبرد	نزد پیش من کس جز از باد سرد
بدان رزمگه بر شود نام تو	ز پیران بر آید همه کام تو
بدو گفت هومان به بانگ بلند	که بی‌کردن کار گفتار چند
یکی داستان زد جهاندار شاه	بیاد آورم اندرین کینه گاه
که تخت کیان جست خواهی مجوی	چو جویی از آتش مبر تاب روی

و گر گل چنی راه بی‌خار نیست	ترا آرزو جنگ و پیکار نیست
که با من کند پیش لشکر نبرد	نداری ز ایران یکی شیر مرد
نگیرم فریت اگر دانیم	بچاره همی باز گردانیم
به گودرز گفتند کاینست روی	همه نامداران پرخاش جوی
فرستی به نزدیک او کینه خواه	که از ما یکی را به آوردگاه
ندارد شدن جنگ را پیش اوی	چنین داد پاسخ که امروز روی
بر آشفت برسان شیر دلیر	چو هومان ز گودرز برگشت چیر
سوی روزبانان لشکر شتافت	بخندید و روی از سپهد بتافت
بیفگند ز اسب اندران مرغزار	کمان را بزه کرد و زیشان چهار
بدیدند زخم سر افراز تور	چو آن روزبانان لشکر ز دور
به آورد با او نیاویختند	رهش باز دادند و بگریختند
خروشش همی کوه را کرد پست	به بالا بر آمد بکردار مست
که هومان ویسه است پیروز گر	همی نیزه برگاشت بر گرد سر
بر آمد چو نیزه ز بالا بگشت	خروشیدن نای رویین ز دشت
همی ترگ سودند بر چرخ ماه	ز شادی دلیران توران سپاه
به پیچید گودرز زان چیرگی	چو هومان بیامد بدان چیرگی
گرفته برو خشم و تندی ستم	سپهد پر از شرم گشته دژم
سپهد یکی اختر افگند پی	به ننگ از دلیران بیالود خوی
بدانند و هم بر بدی رهنمون	کزیشان بُد این پیش دستی بخون
که تا جنگ او را که آید پدید	ازان پس به گردنکشان بنگرید

آگاه شدن بیژن از کردار هومان

خبر شد به بیژن که هومان چو شیر	به پیش نیای تو آمد دلیر
چو بشنید بیژن بر آشفست سخت	به خشم آمد آن شیر پنجه ز بخت
بفرمود تا برنهادند زین	بران پیل تن دیزه دوربین
بیوشید رومی زره جنگ را	یکی تنگ بر بست شیرنگ را
به پیش پدر شد پر از کیمیا	سخن گفت با او ز بهر نیا
چنین گفت مرگیو را کای پدر	بگفتم ترا من همه در بدر
که گودرز را هوش کمتر شدست	به آیین نبینی که دیگر شدست
دلش پر نهیست و پر خون جگر	ز تیمار و ز درد چندان پسر
که از تن سرانشان جدا کرده دید	بدان رزمگه جمله افکنده دید
نشان آنک ترکی بیامد دلیر	میان دلیران بکردار شیر
به پیش نیا رفت نیزه بدست	همی بر خروشید بر سان مست
چنان بد کزین لشکر نامدار	سواری نبود از در کارزار
که او را به نیزه بر افراختی	چو بر با بزن مرغ بر ساختی
تو ای مهربان باب بسیار هوش	دو کتفم به درع سیاوش بیوش
نشاید جز از من که سازم نبرد	بدان تا برآرم ز مردیش گرد
بدو گفت گیو ای پسر هوش دار	بگفتار من سر بسر گوش دار
ترا گفته بودم که تندی مکن	ز گودرز بر بد مگردان سخن
که او کار دیده‌ست و داناترست	بدین لشکر نامور مهترست
سواران جنگی به پیش اندرند	که بر کینه گه پیل را بشکوند
نفرمود با او کسی را نبرد	جوانی مگر مر ترا خیره کرد
که گردن بدین سان بر افراختی	بدین آرزو پیش من تاختی

نیم من بدین کار همداستان	مزن نیز پیشم چنین داستان
بدو گفت بیژن که گر کام من	نجویی نخواهی مگر نام من
شوم پیش سالار بسته کمر	زنم دست بر جنگ هومان بیر
و زانجا بزد اسب و برگاشت روی	به نزدیک گودرز شد پوی پوی
ستایش کنان پیش او شد به درد	هم این داستان سر بسر یاد کرد
که ای پهلوان جهاندار شاه	شناسای هر کار و زیبایی گاه
شگفتی همی بینم از تو یکی	و گر چند هستم به هوش اندکی
کزین رزمگه بوستان ساختی	دل از کین ترکان بپرداختی
شگفتی‌تر آنک از میان سپاه	یکی ترک بدبخت گم کرده راه
بیامد که یزدان نیکی کنش	همی بد سگالید با بد تنش
بیاوردش از پیش توران سپاه	بدان تا بدست تو گردد تباه
به دام آمده گرگ برگاشتی	ندانم کزین خود چه پنداشتی
تو دانی که گر خون او بی‌درنگ	بریزند پیران نیاید به جنگ
مپندار کو کینه بیش آورد	سپه را برین دشت پیش آورد
من اینک به خون چنگ را شسته‌ام	همان جنگ او را کمر بسته‌ام
چو دستور باشد مرا پهلوان	شوم پیش او چون هژبر دمان
بفرماید اکنون سپهبد به گیو	مگر کان سلیح سیاوش نیو
دهد مر مرا خود و رومی زره	ز بند زره بر گشاید گره
چو بشنید گودرز گفتار اوی	بدید آن دل و رای هشیار اوی
ز شادی برو آفرین کرد سخت	که از تو مگر داد جاوید بخت
تو تا بر نشستنی به زین پلنگ	نهنگ از دم آسود و شیران ز جنگ
به هر کارزار اندر آیی دلیر	به هر جنگ پیروز باشی چو شیر
نگه کن که با او به آوردگاه	توانی شدن زان پس آورد خواه

که هومان یکی بد کنش ریمنست	به آورد و جنگ او چو آهرمنست
جوانی و ناگشته بر سر سپهر	نداری همی بر تن خویش مهر
بمان تا یکی رزم دیده هژبر	فرستم به جنگش بکردار ابر
برو تیر باران کند چون تگرگ	بسر بر بدوزدش پولاد ترگ
بدو گفت بیژن که ای پهلوان	هنرمند باشد دلیر و جوان
مرا گر بدیدی به رزم فرود	ز سر باز باید کنون آزمود
به جنگ پشن بر نوشتنم زمین	نبیند کسی پشت من روز کین
مرا زندگانی نه اندر خورست	گر از دیگرانم هنر کمترست
و گر باز داری مرا زین سخن	بدان روی کآهنگ هومان مکن
بنالم من از پهلوان پیش شاه	نخواهم کمر زان سپس نه کلاه
بخندید گودرز و زو شاد شد	بسان یکی سرو آزاد شد
بدو گفت نیک اختر و بخت گيو	که فرزند بیند همی چون تو نیو
تو تا چنگ را باز کردی به جنگ	فرو ماند از جنگ چنگ پلنگ
ترا دادم این رزم هومان کنون	مگر بخت نیکت بود رهنمون
گر این اهرمن را بدست تو هوش	براید به فرمان یزدان بکوش
بنام جهاندار یزدان ما	به پیروزی شاه و گردان ما
بگویم کنون گيو را کان زره	که بیژن همی خواهد او را بده
گر ایدونك پیروز باشی به روی	ترا بیشتر نزد من آبروی
ز فرهاد و گیوت برآرم بجاه	به گنج و سپاه و به تخت و کلاه
بگفت این سخن با نبیره نیا	نبیره پر از بند و پر کیمیا
پیاده شد از اسب و روی زمین	ببوسید و بر باب کرد آفرین
بخواند آن زمان گيو را پهلوان	سخن گفت با او ز بهر جوان
و زان خسروانی زره یاد کرد	کجا خواست بیژن ز بهر نبرد

چنین داد پاسخ پدر را پسر	که ای پهلوان جهان سر بسر
مرا هوش و جان و جهان این یکیست	بچشم چنین جان او خوار نیست
بدو گفت گودرز کای مهربان	جز این برد باید بوی بر گمان
که هر چند بیژن جوانست و نو	به هر کار دارد خرد پیش رو
و دیگر که این جای کین جستنت	جهان را ز آهرمنان شستنت
به کین سیاووش به فرمان شاه	نشاید به پیوند کردن نگاه
و گر بارد از ابر پولاد تیغ	نشاید که داریم ما جان دریغ
نشاید شکستن دلش را به جنگ	بیوشیدنش جامه نام و ننگ
که چون کاهلی پیشه گیرد جوان	بماند منش پست و تیره روان
چو پاسخ چنین یافت چاره نبود	یکی با پسر نیز بند آزمود
به گودرز گفت ای جهان پهلوان	بجایی که پیکار خیزد بجان
مرا خود شب و روز کارست پیش	چرا داد باید مرا جان خویش
نه فرزند باید نه گنج و سپاه	نه آرم سالار و فرمان شاه
اگر جنگ جوید سلیحش کجاست	زره دارد از من چه بایدش خواست
چنین گفت پیش پدر رزمساز	که ما را به درع تو ناید نیاز
برانی که اندر جهان سر بسر	به درع تو جویند مردان هنر
چو درع سیاووش نباشد به جنگ	نجویند گردنکشان نام و ننگ
بر انگیخت اسب از میان سپاه	که آید ز لشکر به آوردگاه

دادن گيو زره سیاووش را به بیژن

چو از پیش گودرز شد ناپدید	دل گيو ز اندوه او بر دمید
پشیمان شد از درد دل خون گریست	نگر تا غم و مهر فرزند چیست
یکی به آسمان بر فرازید سر	پراز خون دل از درد خسته جگر

یکی سوی این خسته دل بنگری	به دادار گفت ار جهان داوری
که ز آب مژه تا دل اندر گلم	نسوزی تو از جان بیژن دلم
بگردان ز جانش بد روزگار	به من باز بخشش تو ای کردگار
پر از خون دل از بهر رفته جوان	بیامد پر اندیشه دل پهلوان
چرا خواسته پیش ناوردمش	بدل گفت خیره بیازردمش
چباید مرا درع و تیغ و کمر	گر او را ز هومان بد آید بسر
پر از آرزو دل پر از آب چشم	بمانم پر از حسرت و درد و خشم
بپیش پسر شد بجای نبرد	و زانجا دمان هم بکردار گرد
همی تیزی آری بجای درنگ	بدو گفت ما را چه داری به تنگ
که از ژرف دریا بر آید نهنگ	سیه مار چندان دمد روز جنگ
که خورشید تابنده پنهان بود	درفشیدن ماه چندان بود
ز فرمان من سر بتابی همی	کنون سوی هومان شتابی همی
ندانی که چون آیدت کار پیش	چنین برگزینی همی رای خویش
دل من ز کین سیاوش متاب	بدو گفت بیژن که ای نیو باب
نه پیل ژیان و نه آهرمنست	که هومان نه از روی و ز آهنست
ازو برنتابم به بخت تو روی	یکی مرد جنگست و من جنگجوی
زمانه بدست جهان داورست	نوشته مگر بر سرم دیگرست
سزد گر نداری نباشی دژم	اگر بودنی بود دل را به غم
میان بسته جنگ برسان شیر	چو بشنید گفتار پور دلیر
سپر داد و درع سیاوش بدوی	فرود آمد از دیزه راهجوی
چنین بر خرد کام تو پادشاست	بدو گفت گر کارزارت هواست
که زیر تو اندر نوردد زمین	برین باره گامزن بر نشین
چو با اهرمن کارزار آیدت	سلیحم همیدون بکار آیدت

چو اسب پدر دید بر پای پیش	چو باد اندر آمد ز بالای خویش
بران باره خسروی بر نشست	کمر بست و بگرفت گرزش بدست
یکی ترجمان را ز لشکر بجست	که گفتار ترکان بداند درست
بیامد بسان هژبر ژیان	بکین سیاووش بسته میان
چو بیژن به نزدیک هومان رسید	یکی آهنین کوه پوشیده دید
ز جوشن همه دشت روشن شده	یکی پیل در زیر جوشن شده
ازان پس بفرمود تا ترجمان	یکی بانگ بر زد بران بد گمان
که گر جنگ جویی یکی بازگرد	که بیژن همی با تو جوید نبرد
همی گوید ای رزم دیده سوار	چه پویانی اسب اندرین مرغزار
کز افراسیاب اندر آیدت بد	ز توران زمین بر تو نفرین سزد
به کینه پی افکنده و بد خوی	ز ترکان گنهکارتر کس توی
عنان باز کش زین تگاور هیون	کت اکنون ز کینه به جوشید خون
یکی برگزین جایگاه نبرد	بدشت و در و کوه با من بگرد
و گر در میان دو رویه سپاه	بگردی بلاف از پی نام و جاه
کجا دشمن و دوست بیند ترا	دل اکنون کجا برگزیند ترا
چو بشنید هومان بدو گفت زه	زره را به کینم تو بستی گره
ز یزدان سپاس و بدویم پناه	کت آورد پیشم بدین رزمگاه
به لشکر بران سان فرستمت باز	که گیو از تو ماند به گرم و گداز
سرت را ز تن دور مانم نه دیر	چنان کز تبارت فراوان دلیر
چه سودست کآمد به نزدیک شب	رو اکنون به زنهار تاریک شب
من اکنون یکی باز لشکر شوم	به شبگیر نزدیک مهتر شوم
و ز آنجا دمان گردن افراخته	بیایم نبرد ترا ساخته
چنین پاسخ آورد بیژن که شو	پست باد و آهرمنت پیش رو

همه دشمنان سر بسر کشته باد	گر آواره از جنگ برگشته باد
چو فردا بیایی به آوردگاه	نبیند ترا نیز شاه و سپاه
سرت را چنان دور مانم ز پای	کزان پس به لشکر نیایدت رای
و زآن جایگه روی برگاشتند	به شب دشت پیکار بگذاشتند
به لشکرگه خویش باز آمدند	بر پهلوانان فراز آمدند
همه شب بخواب اندر آسیب شیب	ز پیکارشان دل شده ناشکیب

آمدن هومان به جنگ بیژن

سپیده چو از کوه سر بر دمید	شد آن دامن تیره شب ناپدید
بیوشید هومان سلیح نبرد	سخن پیش پیران همه یاد کرد
که من بیژن گیو را خواستم	همه شب همی جنگش آراستم
یکی ترجمان را ز لشکر بخواند	به گلگون باد آورش برنشاند
که رو پیش بیژن بگویش که زود	بیایی دمان گر من آیم چو دود
فرستاده برگشت و با او بگفت	که با جان پاکت خرد باد جفت
سپهدار هومان بیامد چو گرد	بدان تا ز بیژن بجوید نبرد
چو بشنید بیژن بیامد دمان	بسیچیده جنگ با ترجمان
به پشت شباهنگ بر بسته تنگ	چو جنگی پلنگی گرازان به جنگ
زره با گره بر بر پهلوی	درفشان سر از مغفر خسروی
به هومان چنین گفت کای باد سار	ببردی ز من دوش سر یاد دار
امیدستم امروز کین تیغ من	سرت را ز بن بگسلاند ز تن
که از خاک خیزد ز خون تو گل	یکی داستان اندر آری به دل
که با آهوان گفت گرم ژبان	که گر دشت گردد همه پرنیان
ز دامی که پای من آزاد گشت	نیویم بران سوی آباد دشت

چنین داد پاسخ که امروز گیو	بماند جگر خسته بر پور نیو
به چنگ منی در بسان تذرو	که بازش برد بر سر شاخ سرو
خروشان و خون از دو دیده چکان	کشانش به چنگال و خونس مکان
بدو گفت بیژن که تا کی سخن	کجا خواهی آهنگ آورد کن
بکوه کنابد کنی کارزار	اگر سوی زبید بر آرای کار
که فریادرسمان نباشد ز دور	نه ایران گراید بیاری نه تور
برانگیختند اسب و برخاست گرد	به زه بر نهاده کمان نبرد
دو خونی برافراخته سر به ماه	چنان کینه‌ور گشته از کین شاه
ز کوه کنابد برون تاختند	سران سوی هامون برافراختند
برفتند چندانک اندر زمی	ندیدند جایی پی آدمی
نه بر آسمان کرگسان را گذر	نه خاکش سپرده پی شیر نر
نه از لشکران یار و فریادرس	به پیرامن اندر ندیدند کس
نهادند پیمان که با ترجمان	نباشند در چیرگی بدگمان
بدان تا بد و نیک با شهریار	بگویند ازین گردش روزگار
که کردار چون بود و پیکار چون	چه زاری رسید اندرین دشت خون
بگفتند و زاسبان فرود آمدند	ببند زره بر کمر برزدند
بر اسبان جنگی سواران جنگ	یکی بر کشیدند چون سنگ تنگ
چو بر باد پایان بیستند زین	پر از خشم گردان و دل پر ز کین
کمانها چو بایست بر ساختند	به میدان تنگ اندرون تاختند
چپ و راست گردان و پیچان عنان	همان نیزه و آب داده سنان
زرهشان در آورد شد لخت لخت	نگر تا کرا روز برگشت و بخت
دهنشان همی از تبش مانده باز	به آب و به آسایش آمد نیاز
پس آسوده گشتند و دم بر زدند	بران آتش تیز نم برزدند

سپر بر گرفتند و شمشیر تیز	بر آمد خروشیدن رستخیز
چو برق درفشان که از تیره میغ	همی آتش افروخت از هر دو تیغ
ز آهن بدان آهن آبدار	نیامد به زخم اندرون تاب دار
بکردار آتش پرنداوران	فرو ریخت از دست کنداوران
نبد دسترسشان به خون ریختن	نشد سیر دلشان ز آویختن
عمود از پس تیغ برداشتند	از اندازه پیکار بگذاشتند
ازان پس بران بر نهادند کار	که زور آزمایند در کارزار
بدین گونه جستند ننگ و نبرد	که از پشت زین اندر آرند مرد
کمر بند گیرد کرا زور بیش	رباید ز اسب افکند خوار پیش
ز نیروی گردان دوال رکیب	گسست اندر آوردگاه از نهیب
همیدون نگشتند زاسبان جدا	نبودند بر یکدگر پادشا
پس از اسب هر دو فرود آمدند	ز پیکار يك بار دم بر زدند
گرفته بدست اسپشان ترجمان	دو جنگی بکردار شیر دمان
بدان ماندگی باز برخاستند	به کشتی گرفتن بیاراستند
ز شبگیر تا سایه گسترد شید	دو خونی ازین سان به بیم و امید
همی رزم جستند يك با دگر	یکی را ز کینه نه برگشت سر
دهن خشك و غرقه شده تن در آب	ازان رنج و تابیدن آفتاب
و زان پس بدستوری یکدگر	برفتند پویان سوی آبخور
بخورد آب و برخاست بیژن به درد	ز دادار نیکی دهش یاد کرد
تن از درد لرزان چو از باد بید	دل از جان شیرین شده ناامید
به یزدان چنین گفت کای کردگار	تو دانی نهان من و آشکار
اگر داد بینی همی جنگ ما	برین کینه جستن بر آهنگ ما
ز من مگسل امروز توش مرا	نگه دار بیدار هوش مرا

کشته شدن هومان به دست بیژن

جگر خسته هومان بیامد چو زاغ	سیه گشته از درد رخ چون چراغ
بدان خستگی باز جنگ آمدند	گرازان بسان پلنگ آمدند
همی زور کرد این بران آن برین	که این را بسودی که آن را زمین
ز بیژن فزون بود هومان به زور	هنر عیب گردد چو برگشت هور
ز هر گونه زور آزمودند و بند	فراز آمد آن بند چرخ بلند
بزد دست بیژن بسان پلنگ	ز سر تا میانش بیازید چنگ
گرفتش بچپ گردن و راست ران	خم آورد پشت هیون گران
برآوردش از جای و بنهاد پست	سوی خنجر آورد چون باد دست
فرو برد و کردش سر از تن جدا	فگندش بسان یکی ازدها
بغلثید هومان بخاک اندرون	همه دشت شد سر بسر جوی خون
نگه کرد بیژن بدان پیلتن	فکنده چو سرو سهی بر چمن
شگفت آمدش سخت و برگشت ازوی	سوی کردگار جهان کرد روی
که ای برتر از جایگاه و زمان	ز جان سخن گوی و روشن روان
توی تو که جز تو جهاندار نیست	خرد را بدین کار پیکار نیست
مرا زین هنر سر بسر بهره نیست	که با پیل کین جستتم زهره نیست
بکین سیاوش بریدمش سر	به هفتاد خون برادر پدر
روانش روان ورا بنده باد	به چنگال شیران تنش کنده باد
سرش را به فترک شبرنگ بست	تنش را به خاک اندر افگند پست
گشاده سلیح و گسسته کمر	تنش جای دیگر دگر جای سر
زمانه سراسر فریبست و بس	بسختی نباشدت فریادرس
جهان را نمایش چو کردار نیست	سپردن بدو دل سزاوار نیست

بترسید ازو یار هومان چو دید	که بر مهتر او چنان بد رسید
چو شد کار هومان ویسه تباه	دوان ترجمانان هر دو سپاه
ستایش کنان پیش بیژن شدند	چو پیش بت چین برهمن شدند
بدو گفت بیژن مترس از گزند	که پیمان همانست و بگشاد بند
تو اکنون سوی لشکر خویش پوی	ز من هرچ دیدی بدیشان بگوی
بشد ترجمان بیژن آمد دمان	به کوه کنابد به زه بر کمان
چو بیژن نگه کرد زان رزمگاه	نبودش گذر جز به توران سپاه
بترسید از انبوه مردم کشان	که یابند زان کار يك سر نشان
به جنگ اندر آیند برسان کوه	بسند نه باشد مگر با گروه
برآهخت درع سیاوش ز سر	بخفتان هومان بیوشید بر
بران چرمه پیل پیکر نشست	درفش سر نامداران بدست
برفت و بران دشت کرد آفرین	بران بخت بیدار و فرخ زمین
چو آن دیده بانان لشکر ز دور	درفش و نشان سپهدار تور
بدیدند زان دیده برخاستند	بشادی خروشیدن آراستند
طلایه هیونی برافگند زود	به نزدیک پیران بکردار دود
که هومان به پیروزی شهریار	دوان آمد از مرکز کارزار
درفش سپهدار ایران نگون	تنش غرقه مانده بخاک اندرون
همه لشکرش بر گرفته خروش	به هومان نهاده سپهدار گوش
چو بیژن میان دو رویه سپاه	رسید اندران سایه تاج و گاه
به توران رسید آن زمان ترجمان	بگفت آنچ دید از بد بدگمان
هم آنکه به پیران رسید آگهی	که شد تیره آن فرّ شاهنشهی
سبک بیژن اندر میان سپاه	نگونسار کرد آن درفش سپاه
چو آن دیده بانان ایران سپاه	نگون یافتند آن درفش سپاه

سوی پهلوان روی برگاشتند	و زان دیده گه نعره برداشتند
و ز آنجا هیونی بسان نوند	طلایه سوی پهلوان برفگند
که بیژن به پیروزی آمد چو شیر	درفش سیه را سر آورده زیر
چو دیوانگان گئو گشته نوان	بهر سو خروشان و هر سو دوان
همی آگهی جست زان نیو پور	همی ماتم آورد هنگام سور
چو آگاهی آمد ز بیژن بدوی	دمان پیش فرزند بنهاد روی
چو چشمش بروی گرامی رسید	ز اسب اندر آمد چنان چون سزید
بغلثید و بنهاد بر خاک سر	همی آفرین خواند بر دادگر
گرفتش به بر باز فرزند را	دلیر و جوان و خردمند را
و ز آنجا دمان سوی سالار شاه	ستایش کنان بر گرفتند راه
چو دیدند مر پهلوان را ز دور	نبیره فرود آمد از اسب تور
پر از خون سلیح و پر از خاک سر	سر گرد هومان به فترک بر
به پیش نیا رفت بیژن چو دود	همی یاد کرد آن کجا رفته بود
سلیح و سر و اسب هومان گرد	به پیش سپهدار گودرز برد
ز بیژن چنان شاد شد پهلوان	که گفتی برافشاند خواهد روان
گرفت آفرین پس به دادار بر	بران اختر و بخت بیدار بر
به گنجور فرمود پس پهلوان	که تاج آر با جامه خسروان
گهر بافته پیکر و بوم زر	درفشان چو خورشید تاج و کمر
ده اسب آوردند زرین لگام	پری روی زرین کمر ده غلام
بدو داد و گفت از گه سام شیر	کسی ناویرد ازدهایی به زیر
گشادی سپه را بدین جنگ دست	دل شاه ترکان به هم بر شکست
همه لشکر شاه ایران چو شیر	دمان و دنان بادپایان بزیر

شبیخون کردن نستیهن و کشته شدن او

و ز اندوه پیران بر آورد خشم	دل از درد خسته پر از آب چشم
به نستیهن آنکه فرستاد کس	که ای نامور گرد فریاد رس
سزد گر کنی جنگ را تیز چنگ	به کین برادر نسازی درنگ
به ایرانیان بر شبیخون کنی	زمین را به خون رود جیحون کنی
ببر ده هزار آزموده سوار	کمر بسته بر کینه و کارزار
مگر کین هومان تو باز آوری	سر دشمنان را به گاز آوری
چو رفتی به نزدیک لشکر فراز	سپه را یکی سوی هامون بساز
بدو گفت نستیهن ایدون کنم	که از خون زمین رود جیحون کنم
دو بهره چو از تیره شب در گذشت	ز جوش سواران بجوشید دشت
گرفتند ترکان همه تاختن	بدان تاختن گردن افراختن
چو نستیهن آن لشکر کینه خواه	بیاورد نزدیک ایران سپاه
سپیده دمان تا بدانجا رسید	چو از دیده‌گه دیده‌بانش بدید
چو کارآگاهان آگهی یافتند	سبک سوی گودرز بشتافتند
که آمد سپاهی چو کوه روان	که گویی ندارند گویا زبان
بران سان که رسم شبیخون بود	سپهدار داند که آن چون بود
به لشکر بفرمود پس پهلوان	که بیدار باشید و روشن روان
بخواند آن زمان بیژن گیو را	ابا تیغ زن لشکر نیو را
بدو گفت نیک اختر و کام تو	شکسته دل دشمن از نام تو
ببر هرک باید ز گردان من	ازین نامداران و مردان من
پذیره شو این تاختن را چو شیر	سپاه اندر آور به مردی به زیر
گزين کرد بیژن ز لشکر سوار	دلیران و پرخاش جویان هزار

رسیدند پس يك بدیگر فراز	دو لشكر پر از كینه و رزمساز
همه گرزها بر كشیدند پاك	یكى ابر بست از بر تیره خاك
فرود آمد از كوه ابر سیاه	بیوشید دیدار توران سپاه
سپهدار چون گرد تیره بدید	كزو لشكر ترك شد ناپدید
كمانها بفرمود كردن به زه	برآمد خروش از مهان و ز كه
چو بیژن به نستیهن اندر رسید	درفش سر ویسگان را بدید
هوا سر بسر گشته زنگارگون	زمین شد بكردار دریای خون
ز تركان دو بهره فتاده نگون	به زیر پی اسب غرقه بخون
یكى تیر بر اسب نستیهنا	رسید از گشاد و بر بیژنا
ز درد اندر آمد تگاور به روی	رسید اندرو بیژن جنگجوی
عمودی بزد بر سر ترگ دار	تهی ماند ازو مغز و برگشت كار
چنین گفت بیژن به ایرانیان	كه هر كو ببندد كمر بر میان
بجز گرز و شمشیر گیرد بدست	كمان بر سرش بر كنم پاك پست
كه تركان بدیدن پری چهره‌اند	به جنگ از هنر پاك بی‌بهره‌اند
دلیری گرفتند كنداوران	كشیدند لشكر پرنداوران
چو پیلان همه دشت بر یكدگر	فگنده ز تنها جدا مانده سر
ازان رزمگه تا به توران سپاه	دمان از پس اندر گرفتند راه
چو پیران ندید آن زمان با سپاه	برادر بدو گشت گیتی سیاه
به كار آگهان گفت زین رزمگاه	هیونی بتازد به آوردگاه
كه آرد نشانی ز نستیهنم	و گر نه دو دیده ز سر بر كنم
هیونی برون تاختنت آن زمان	برفت و بدید و بیامد دمان
كه نستیهن آنك بدان رزمگاه	ابا نامداران توران سپاه
بریده سر افگنده برسان پیل	تن از گرز خسته بكردار نیل

چو بشنید پیران برآمد به جوش	نماند آن زمان با سپهدار هوش
همی کند موی و همی ریخت آب	ازو دور شد خورد و آرام و خواب
بزد دست و بدرید رومی قبای	برآمد خروشدن های های
همی گفت کای کردگار جهان	همانا که با تو بدستم نهان
که بگسستی از بازوان زور من	چنین تیره شد اختر و هور من
دریغ آن هژیر افکن گردگیر	جوان دلاور سوار هژیر
گرامی برادر جهانبان من	سر ویسگان گرد هومان من
چو نستیهن آن شیر شرزه به جنگ	که روباه بودی به جنگش پلنگ
کرا یابم اکنون بدین رزمگاه	به جنگ اندر آورد باید سپاه
بزد نای رویین و بر بست کوس	هوا نیلگون شد زمین آبنوس
ز کوه کنابد برون شد سپاه	بشد روشنایی ز خورشید و ماه
سپهدار ایران بزد کرّ نای	سپاه اندر آورد و بگرفت جای
میان سپه کاویانی درفش	به پیش اندرون تیغهای بنفش
همه نامداران پرخاشخر	ابا نیزه و گرزّه گاو سر
سپیده دمان اندر آمد سپاه	به پیکار تا گشت گیتی سیاه
برفتند زان پس به بنگاه خویش	به خیمه شد این آن به خرگاه خویش
سپهدار ایران به زبید رسید	از اندیشه کردن دلش بر دمید
همی گفت کامروز رزمی گران	بکردیم و کشتیم از یشان سران
گمانی برم زانک پیران کنون	دواند سوی شاه ترکان هیون
وزو یار خواهد به جنگ سپاه	رسانم کنون آگهی من به شاه

یاری خواستن گودرز از خسرو

نویسندهٔ نامه را خواند و گفت	بر آورد خواهم نهان از نهفت
اگر برگشایی تو لب را ز بند	زبان آورد بر سرت بر گزند
یکی نامه فرمود نزدیک شاه	به آگاه کردن ز کار سپاه
به خسرو نمود آن کجا رفته بود	سخن هرچ پیران بدو گفته بود
فرستادن گیو و پیوند و مهر	نمودن بدو کار گردان سپهر
ز پاسخ که دادند مر گیو را	بزرگان و فرزانه نیو را
و زان لشکری کز پیشش چون پلنگ	بیاورد سوی کنابد به جنگ
ازان پس کجا رزمگه ساختند	و زان رزم دل را برداختند
ز هومان و نستیهن جنگجوی	سراسر همه یاد کرد اندر اوی
ز کردار بیژن که روز نبرد	بدان گرز داران توران چه کرد
سخن سر بسر چون همه گفته بود	ز پیکار و جنگ آن کجا رفته بود
بپردخت زان پس به افراسیاب	که با لشکر آمد به نزدیک آب
گر او از لب رود جیحون سپاه	به ایران گذارد سپه را به راه
تو دانی که با او نداریم پای	ایا فر خجسته جهان کدخدای
مگر خسرو آید به پشت سپاه	به سر بر نهد بندگانرا کلاه
ور ایدونک پیران کند دست پیش	بخواهد سپه یاور از شاه خویش
به خسرو رسد زان سپس آگهی	که با او چه سازد به بخت رهی
و دیگر که از رستم دیو بند	ز لهراسب و ز اشکش هوشمند
ز کردار ایشان به کهنتر خبر	رساند مگر شاه پیروزگر
چو نامه به مهر اندر آورد و بند	بفرمود تا بر ستور نوند
نشستنگه خسروی ساختند	فراوان تگاور برون تاختند

بفرمود تا رفت پیشش هجیر	جوانی بکردار هشیار و پیر
بگفت آن سخن سر بسر پهلوان	به پیش هشیوار پور جوان
بدو گفت کای پور هشیار دل	یکی تیز گردان بدین کار دل
اگر مر ترا نزد من دستگاه	همی جست باید کنونست گاه
چو بستانی این نامه هم در زمان	برو هم بکردار باد دمان
شب و روز ماسای و سر بر مخار	ببر نامه من بر شهریار
به پدرود کردن گرفتش به بر	برون آمد از پیش فرخ پدر
ز لشکر دو تن را بر خویش خواند	سبکشان به اسب تگاور نشاند
برون شد ز پرده سرای پدر	به هر منزلی بر هیونی دگر
خور و خواب و آرامشان بر ستور	چه تاریکی شب چه تابنده هور
بران گونه پویان به راه آمدند	به يك هفته نزدیک شاه آمدند
چو از راه ایران بیامد سوار	کس آمد بر خسرو نامدار
پذیره فرستاد شَمَاخ را	چه مایه دلیران گستاخ را
بپرسید چون دید روی هجیر	که ای پهلوان زاده شیر گیر
درو دست باری که بس ناگهان	رسیدی به نزدیک شاه جهان
بفرمود تا پرده برداشتند	به اسبش ز درگاه بگذاشتند
هجیر اندر آمد چو خسرو بدوی	نگه کرد پیشش بمالید روی
بپرسید بسیار و بنشاندش	هزاران هجیر آفرین خواندش
ز گوهر یکی تاج پیروزه شاه	بسر بر نهادش چو رخشنده ماه
ز گودرز و ز مهتران سپاه	ز هر يك يكايك بپرسید شاه
درود بزرگان به خسرو بداد	همه کار لشکر برو کرد یاد
بدو داد پس نامه پهلوان	جوان خردمند روشن روان
نویسنده را پیش بنشانند	بفرمود تا نامه بر خواندند

چو برخواند نامه به خسرو دبیر	ز یاقوت رخشان دهان هجیر
بیاگند و زان پس به گنجور گفت	که دینار و دیا بیار از نهفت
بیاورد بدره چو فرمان شنید	همی ریخت تا شد سرش ناپدید
بیاورد پس جامه زرنگار	چنانچون بود از در شهریار
همیدون ببرند پیش هجیر	ابا زین زرین ده اسب هژیر
به یارانش بر خلعت افگند نیز	درم داد و دینار و هر گونه چیز
ازان پس چو از جای برخاستند	نشستنگه می بیاراستند
هجیر و بزرگان خسرو پرست	گرفتند يك سر همه می بدست
نشستند يك روز و يك شب به هم	همی رای زد خسرو از بیش و کم
به شبگیر خسرو سر و تن بشت	به پیش جهان داور آمد نخست
بیوشید نو جامه بندگی	دو دیده چو ابری به بارندگی
دو تایی شده پشت و بنهاد سر	همی آفرین خواند بر دادگر
ازو خواست پیروزی و فرهی	بدو جست دیهیم و تخت مهی
به یزدان بنالید ز افراسیاب	به درد از دو دیده فرو ریخت آب
و ز آنجا بیامد چو سرو سهی	نشست از بر گاه شاهنشهی

پاسخ نامه گودرز از خسرو

دبیر خردمند را پیش خواند	سخنهای بایسته با او براند
چو آن نامه را زود پاسخ نوشت	پدید آورید اندرو خوب و زشت
نخست آفرین کرد بر کردگار	کزو دید نيك و بد روزگار
دگر آفرین کرد بر پهلوان	که جاوید بادی و روشن روان
خجسته سپهدار بسیار هوش	همه رای و دانش همه جنگ و جوش
خداوند گوپال و تیغ بنفش	فروزنده کاویانی درفش

که پیروز بودند گردان ما	سپاس از جهاندار یزدان ما
ز دشمن برآورد ناگاه دود	از اختر ترا روشنایی نمود
بزرگان فرزانه و نیو را	نخست آنک گفتی که مر گیو را
چه مایه ورا پندها داده‌ام	به نزدیک پیران فرستاده‌ام
نجست اندرین کار پیوند من	نپذیرفت ازان پس خود او پند من
چو دستور پیشین برآورد کین	سپهد یکی داستان زد برین
ز نیکی به بخت بد آراستست	که هر مهتری کو روان کاستست
که پیران دل از کین نخواهد تهی	مرا زان سخن پیش بود آگهی
نجستم همی ژرف پیکار او	و لیکن ازان خوب کردار او
که پیران به توران گراید به مهر	کنون آشکارا نمود این سپهر
دلش را تو از مهر او بر متاب	کنون چون نبیند جز افراسیاب
بکوشش نروید ز خارا گیا	گر او بر خرد برگزیند هوا
از آزادگان خوب گفتن سزااست	تو با دشمن از خوب گویی رواست
کجا یاد کردی به گرز گران	و دیگر ز پیکار جنگ آوران
ز کوشش نمودن بران رزمگاه	ز نیک اختر و گردش هور و ماه
تو پیروز باشی به روز نبرد	مرا این درستست کز کار کرد
به جنگ اندرون باشدش کیمیا	نبیره کجا چون تو دارد نیا
چنانچون بود نامدار و دلیر	ز شیران چه زاید مگر نزه شیر
بسندست یزدان نگهدار تو	به بیداد بر نیست این کار تو
ازو دار تا زنده باشی سپاس	تو زور و دلیری ز یزدان شناس
سپه را همی بگذراند ز آب	سدیگر که گفتی که افراسیاب
سپاهش به ایران نهادست روی	ز پیران فرستاده شد نزد او
کنون باز پاسخ بگندیم بن	همانست یک سر که گفتی سخن

بدان ای پر اندیشه سالار من	به هر کار شایسته کار من
که او بر لب رود جیحون درنگ	نه زان کرد کآید بر ما به جنگ
که خاقان برو لشکر آرد ز چین	فراز آمدش از دو رویه کمین
و دیگر که از لشکران گران	پراگنده بر گرد توران سران
بدو دشمن آمد ز هر سو پدید	ازان بر لب رود جیحون کشید
به پنجم سخن کاگهی خواستی	به مهر گوان دل بیاراستی
چو لهراسب و چون اشکش تیز چنگ	چو رستم سپهد دمنده نهنگ
بدان ای سپهدار و آگاه باش	به هر کار با بخت همراه باش
کزان سو که شد رستم شیرمرد	ز کشمیر و کابل برآورد گرد
و زان سو که شد اشکش تیز هوش	برآمد ز خوارزم يك سر خروش
به رزم اندرون شیده برگشت ازوی	سوی شهر گرگان نهادست روی
و زان سو که لهراسب شد با سپاه	همه مهتران بر گشادند راه
الانان و غز گشت پرداخته	شد آن پادشاهی همه ساخته
گر افراسیاب اندر آید به راه	ز جیحون بدین سو گذارد سپاه
بگیرند گردان پس پشت اوی	نماند بجز باد در مشیت اوی
تو بشناس کو شهر آباد خویش	بر و بوم و فرخنده بنیاد خویش
بگفتار پیران نماند به جای	به دشمن سپارد نهد پیش پای
نجنباند او داستان را دو لب	که ناید خبر زو به من روز و شب
بدان روز هرگز مبادا درود	که او بگذراند سپه را ز رود
بما بر کند پیش دستی به جنگ	نبیند کس این روز تاریک و تنگ
بفرمایم اکنون که بر پیل کوس	ببندد دمنده سپهدار طوس
دهستان و گرگان و آن بوم و بر	بگیرد بر آرد به خورشید سر
من اندر پی طوس با پیل و گاه	بیاری بیایم به پشت سپاه

سپه را بیارای و زو کینه جوی	تو از جنگ پیران مبر تاب روی
جدا ماند شد باد در مشیت اوی	چو هومان و نستیهن از پشت اوی
بخواهد بفرمان و زان بر مگرد	گر از نامداران ایران نبرد
مکن بد دلی پیش او شو چو شیر	چو پیران نبرد تو جوید دلیر
بجای آر دل روی ازو برمتاب	به پیکار مندیش ز افراسیاب
نباید که برتابی از جنگ روی	چو آید به جنگ اندرون جنگجوی
نگر دل نداری بدین کار تنگ	بریشان تو پیروز باشی به جنگ
که پیروز باشی تو در کارزار	چنین دارم اومید از کردگار
به پشت سپاه اندر آرم سپاه	همیدون گمانم که چون من ز راه
به خورشید تابان برآورده نام	بریشان شما رانده باشید کام
درود فراوان فرستاد شاه	ز کاوس و ز طوس نزد سپاه
فرستاده را داد و کرد آفرین	بران نامه بنهاد خسرو نگین

سپاه آراستن خسرو

سپهد همی رای زد با وزیر	چو از پیش خسرو برون شد هجیر
سراسر همه رزم بد رای شاه	ز بس مهربانی که بد بر سپاه
بجنباند از جای و بگذارد آب	همی گفت اگر لشکر افراسیاب
مرا رفت باید همینست رای	سپاه مرا بگسلاند ز جای
بفرمود تا تیز لشکر براند	همانکه شه نوذران را بخواند
همه دشت خوارزم لشکر کشید	بسوی دهستان سپه برکشید
به جنگ اندر آید بسان پلنگ	نگهبان لشکر بود روز جنگ
خروشدن نای رویین و کوس	تبیره برآمد ز درگاه طوس
زمین سم اسبان نهفتن گرفت	سپاه و سپهد برفتن گرفت

تو گفتی که خورشید تابان بجای	بماند از نهیب سواران بپای
دو هفته همی رفت زان سان سپاه	بشد روشنایی ز خورشید و ماه
پراگنده بر گرد کشور خبر	ز جنبیدن شاه پیروز گر
چو طوس از در شاه ایران برفت	سبک شاه رفتن بسیچید تفت
ابا ده هزار از گزیده سران	همه نامداران و کنداوران
به نزدیک گودرز بنهاد روی	ابا نامداران پرخاش جوی
ابا پیل و با کوس و با فرهی	ابا تخت و با تاج شاهنشهی
هجیر آمد از پیش خسرو دمان	گرازان و خندان و دل شادمان
ابا خلعت و خوبی و خژمی	تو گفتی همی برنورد زمی
چو آمد به نزدیک پرده سرای	برآمد خروشیدن کژ نای
پذیره شدندش سران سر بسر	زمین پر ز آهن هوا پر ز زر
چو خیزد به چرخ اندرون داوری	ز ماه و ز ناهید و ز مشتری
بیاراست لشکر چو چشم خروس	ابا زنگ زرین و پیلان و کوس
چو آمد بر نامور پهلوان	بگفت آنچ دید از شه خسروان
نوازدین شاه و پیوند اوی	همی گفت از رادی و پند اوی
که چون بر سپه گستریدست مهر	چگونه ز پیغام بگشاد چهر
پس آن نامه شهریار جهان	به گودرز داد و درود مهان
نوازدین شاه بشنید ازوی	بمالید بر نامه بر چشم و روی
چو بگشاد مهرش بخواننده داد	سخنها برو کرد خواننده یاد
سپهدار بر شاه کرد آفرین	بفرمان بیوسید روی زمین
به بود آن شب و رای زد با پسر	به شبگیر بنشست و بگشاد در
همه نامداران لشکر پگاه	برفتند بر سر نهاده کلاه
پس آن نامه شاه فرخ هجیر	بیاورد و بنهاد پیش دبیر

دبیر آن زمان پند و فرمان شاه	ز نامه همی خواند پیش سپاه
سپهدار روزی دهان را بخواند	به دیوان دینار دادن نشاند
ز اسبان گله هرچ بودش به کوه	به لشکرگه آورد يك سر گروه
در گنج دینار و تبغ و کمر	همان مایه‌ور جوشن و خود زر
به روزی دهان داد يك سر کلید	چو آمد گه نام جستن پدید
برافشاند بر لشکر آن خواسته	سوار و پیاده شد آراسته
یکی لشکری گشن برسان کوه	زمین از پی باد پایان ستوه
دل شیر غران از یشان به بیم	همه غرقه در آهن و زر و سیم
بفرمودشان جنگ را ساختن	دل و گوش دادن به کین آختن
برفتند پیش سپهد گروه	بر انبوه لشکر بکردار کوه
بریشان نگه کرد سالار مرد	زمین تیره دید آسمان لاژورد
چنین گفت کز گاه رزم پشین	نیاراست کس رزمگاهی چنین
به اسب و سلیح و به سیم و به زر	به پیلان جنگی و شیران نر
اگر یار باشد جهان آفرین	نییچیم از ایدر عنان تا به چین
چو بنشست فرزنانگان را بخواند	ابا نامداران به رامش نشاند
همی خورد شادی کنان دل بجای	همی با یلان جنگ را کرد رای

نامه نوشتن پیران به گودرز و آشتی خواستن

به پیران رسید آگهی زین سخن	که سالار ایران چه افگند بن
ازان آگهی شد دلش پر نهیب	سوی چاره برگشت و بند و فریب
ز دستور فرخنده رای آنگهی	بجست اندر آن کینه جستن رهی
یکی نامه فرمود پس تا دبیر	نویسد سوی پهلوان دلپذیر
سر نامه کرد آفرین بزرگ	به یزدان پناهش ز دیو سترگ

دگر گفت کز کردگار جهان	بخواهم همی آشکار و نهان
مگر کز میان دو رویه سپاه	جهاندار بردارد این کینه گاه
اگر تو که گودرزی آن خواستی	که گیتی به کینه بیاراستی
برآمد ازین کینه‌گه کام تو	چه گویی چه باشد سرانجام تو
نگه کن که چندان دلیران من	ز خویشان نزدیک و شیران من
تن بی‌سرانشان فگندی بخاک	ز یزدان نداری همی شرم و باک
ز مهر و خرد روی برتافتی	کنون آنچ جستی همه یافتی
گه آمد که گردی ازین کینه سیر	بخون ریختن چند باشی دلیر
نگه کن کز ایران و توران سوار	چه مایه تبه شد بدین کارزار
بکین جستن مرده‌ای ناپدید	سر زندگان چند باید برید
گه آمد که بخشایش آید ترا	ز کین جستن آسایش آید ترا
اگر بازیابی شده روزگار	به گیتی درون تخم کینه مکار
روانت مرنجان و مگذار تن	ز خون ریختن بازکش خویشتن
پس از مرگ نفرین بود بر کسی	کزو نام زشتی بماند بسی
نباید که زشتی بماندت نام	و گر تو بدان سر شوی شاد کام
هر آنکه که موی سیه شد سپید	بودن نماند فراوان امید
بترسم که گر بار دیگر سپاه	به جنگ اندر آید بدین رزمگاه
نبینی ز هر دو سپه کس بیای	به رفته روان تن بمانده به جای
ازان پس که داند که پیروز کیست	نگون بخت گر گیتی افروز کیست
ور ایدونک پیکار و خون ریختن	بدین رزمگه با من آویختن
کزین سان همی جنگ شیران کنی	همی از پی شهر ایران کنی
بگو تا من اکنون هم اندر شتاب	نوندی فرستم به افراسیاب
بدان تا بفرمایدم تا زمین	بیخشیم و پس درنوردیم کین

چنانچون به گاه منوچهر شاه	ببخشش همی داشت گیتی نگاه
هران شهر کز مرز ایران نهی	بگو تا کنیم آن ز ترکان تهی
و ز آباد و ویران و هر بوم و بر	که فرمود کی خسرو دادگر
از ایران به کوه اندر آید نخست	در غرچگان از بر بوم بُست
دگر طالقان شهر تا فاریاب	همیدون در بلخ تا اندرآب
دگر پنجهیر و در بامیان	سر مرز ایران و جای کیان
دگر گوزگانان فرخنده جای	نهادست نامش جهان کدخدای
دگر مولیان تا در بدخشان	همینست ازین پادشاهی نشان
فروتر دگر دشت آموی و زم	که با شهر ختلان براید برم
چه شگنان و ز ترمذ ویسه گرد	بخارا و شهری که هستش بگرد
همیدون برو تا در سغد نیز	نجوید کس آن پادشاهی بنیز
و زان سو که شد رستم گردسوز	سپارم بدو کشور نیمروز
ز کوه و ز هامون بخوانم سپاه	سوی باختر برگشاییم راه
بپردازم این تا در هندوان	نداریم تاریک ازین پس روان
ز کشمیر و ز کابل و قندهار	شما را بود آن همه زین شمار
و زان سو که لهراسب شد جنگجوی	الا نان و غر در سپارم بدوی
ازین مرز پیوسته تا کوه قاف	به خسرو سپاریم بی جنگ و لاف
و زان سو که اشکش بشد همچنین	بپردازم اکنون سراسر زمین
و زان پس که این کرده باشم همه	ز هر سو بر خویش خوانم رمه
به سوگند پیمان کنم پیش تو	کزین پس نباشم بداندیش تو
بدانی که ما راستی خواستیم	به مهر و وفا دل بیاراستیم
سوی شاه ترکان فرستم خبر	که ما را ز کینه بیچید سر
همیدون تو نزدیک خسرو به مهر	یکی نامه بنویس و بنمای چهر

چنین از ره مهر و پیکار من	ز خون ریختن با تو گفتار من
چو پیمان همه کرده باشیم راست	ز من خواسته هرچ خسرو بخواست
فرستم همه سر بسر نزد شاه	در کین ببندد مگر بر سپاه
ازان پس که این کرده باشیم نیز	گروگان فرستاده و داده چیز
بپیوندم این مهر و آیین و دین	بدوزم بدست وفا چشم کین
که بشکست هنگام شاه بزرگ	ز بد گوهر تور و سلم سترگ
فریدون که از درد سرگشته شد	کجا ایرج نامور کشته شد
ز من هرچ باید به نیکی بخواه	ازان پس برین نامه کن نزد شاه
نباید کزین خوب گفتار من	به سستی گمانی برند انجمن
که من جز به مهر این نگویم همی	سرانجام نیکی بجویم همی
مرا گنج و مردان از آن تو بیش	به مردانگی نام از آن تو پیش
و لیکن بدین کینه انگیختن	به بیداد هر جای خون ریختن
بسوزد همی بر سپه بر دلم	بکوشم که کین از میان بگسلم
سه دیگر که از کردگار جهان	بترسم همی آشکار و نهان
که نپسندد از ما بدی دادگر	گزافه نبردard این شور و شر
اگر سر بیچی ز گفتار من	نجویی همه ژرف کردار من
گنهکار دانی مرا بی گناه	نخواهی بگفتار کردن نگاه
کجا داد و بیداد نزدت یکیست	جز از کینه گستردنت رای نیست
گزین کن ز گردان ایران سران	کسی کو گراید به گرز گران
همیدون من از لشکر خویش مرد	گزینم چو باید ز بهر نبرد
همه يك بدیگر فراز آوریم	سران را ز سر سوی گاز آوریم
همیدون من و تو به آوردگاه	بگردیم يك با دگر کینه خواه
مگر بی گناهان ز خون ریختن	به آسایش آیند ز آویختن

کسی کش گنهکار داری همی	وزو بر دل آزار داری همی
به پیش تو آرم به روز نبرد	بیادیت پیمان یکی نیز کرد
که بر ما تو گر دست یابی بخون	شود بخت گردان ترکان نگون
نیازاری از بن سپاه مرا	نسوزی برو بوم و گاه مرا
گذرشان دهی تا به توران شوند	کمین را نسازی بریشان کمند
و گر من شوم بر تو پیروزگر	دهد مر مرا اختر نیک بر
نسازم به ایرانیان بر کمین	نگیریم خشم و نجویم کین
سوی شهر ایران دهم راهشان	گذارم یکایک سوی شاهشان
از یشان نگردد یکی کاسته	شوند ایمن از جان و ز خواسته
ور ایدونک زینسان نجویی نبرد	دگرگونه خواهی همی کار کرد
به انبوه جویی همی کارزار	سپه را سراسر به جنگ اندر آر
هران خون که آید بکین ریخته	تو باشی بدان گیتی آویخته
بیست از بر نامه بر بند را	بخواند آن گرانمایه فرزند را
پسر بد مر او را سر انجمن	یکی نام رویین و رویینه تن
بدو گفت نزدیک گودرز شو	سخن گوی هشیار و پاسخ شنو
چو رویین برفت از در نامور	فرستاده با ده سوار دگر
بیامد خردمند روشن روان	دمان تا سراپردۀ پهلوان
چو رویین پیران به درگه رسید	سوی پهلوان سپه کس دوید
فرستاده را خواند پس پهلوان	دمان از پس پرده آمد جوان
بیامد چو گودرز را دید دست	بکش کرد و سر پیش بنهاد پست
سپهدار برجست و او را چو دود	به آغوش تنگ اندر آورد زود
ز پیران بپرسید و ز لشکرش	ز گردان و ز شاه و ز کشورش
خردمند رویین پس آن نامه پیش	بیاورد و بگزارد پیغام خویش

دبیر آمد و نامه بر خواند زود	به گودرز گفت آنچ در نامه بود
چو نامه به گودرز بر خواندند	همه نامداران فرو ماندند
ز بس چرب گفتار و ز پند خوب	نمودن بدو راه و پیوند خوب
خردمند پیران که در نامه یاد	چه آورد و ز پند نیکو چه داد
به رویین چنین گفت پس پهلوان	که ای پور سالار و فرخ جوان
تو مهمان ما بود باید نخست	پس این پاسخ نامه بایدت جست
سرا پرده نو برداختند	نشستنگه خسروی ساختند
به دیبای رومی بیاراستند	خورشها و رامشگران خواستند
پر اندیشه گشته دل پهلوان	نبنشته ابا رای زن موبدان
همی پاسخ نامه آراستند	سخن هرچ نیکوتر آن خواستند
بیك هفته گودرز با رود و می	همی نامه را پاسخ افگند پی
ز بالا چو خورشید گیتی فروز	بگشتی سپهد گه نیم روز
می و رود و مجلس بیاراستی	فرستاده را پیش خود خواستی

پاسخ نامه پیران از گودرز

چو يك هفته بگذشت هشتم پگاه	نویسنده را خواند سالار شاه
بفرمود تا نامه پاسخ نوشت	درختی به نوئی به کینه بکشت
سر نامه کرد آفرین از نخست	دگر پاسخ آورد يك سر درست
که برخواندم نامه را سر بسر	شنیدیم گفتار تو در به در
رسانید رویین بر ما پیام	یکایک همه هرچ بردی تو نام
و لیکن شگفت آدمم کار تو	همی زین چنین چرب گفتار تو
دلت با زبان هیچ همسایه نیست	روان ترا از خرد مایه نیست
به هر جای چربی بکار آوری	چنین تو سخن پر نگار آوری

کسی را که از بن نباشد خرد	گمان بر تو بر مهربانی برد
چو شوره‌زمینی که از دور آب	نماید چو تابد برو آفتاب
و لیکن نه گاه فریست و بند	که هنگام گرزست و تیغ و کمند
مرا با تو جز کین و پیکار نیست	که پاسخ و روز گفتار نیست
نگر تا چه سان گردد اکنون سپهر	نه جای فریست و پیوند و مهر
کرا داد خواهد جهاندار زور	کرا بر دهد بخت پیروز هور
و لیکن بدین گفته پاسخ شنو	خرد یار کن بخت را پیش رو
نخست آنک گفتی که از مهر نیز	ز یزدان و ز گردش رستخیز
نخواهم که آید مرا پیش جنگ	دلم گشت ازین کار بیداد تنگ
دلت با زبان آشنایی نداشت	بدان گه که این گفته بر لب گذاشت
اگر داد بودی به دلت اندرون	ترا پیش دستی نبودی بخون
که ز آغاز کار اندر آمد نخست	نبودی بخون ریختن هیچ سست
نخستین که آمد به پیش تو گیو	از ایران هشیوار مردان نیو
بسازیده مر جنگ را لشکری	ز کشور دمان تا دگر کشوری
تو کردی همه جنگ را دست پیش	سپه را تو بر کندی از جای خویش
خرد ار پس آمد تو پیش آمدی	به فرجام آرام بیش آمدی
و لیکن سرشت بد و خوی بد	ترا نگذارند به راه خرد
بدی خود بدان تخمه در گوهرست	به بد کردن آن تخمه اندر خورست
شنیدی که بر ایرج نیک بخت	چه آمد ز تور از پی تاج و تخت
چو از تور و سلم اندر آمد زمین	سراسر بگسترد بیداد و کین
فریدون که از درد دل روز و شب	گشادی به نفرین ایشان دو لب
به افراسیاب آمد آن مهر بد	ازان نامداران اندک خرد
ز سر با منوچهر نو کین نهاد	همیدون ابا نوذر و کی‌قباد

برآورد از ایران آباد گرد	به کاووس کی کرد خود آنچ کرد
فگند این چنین کینه نو دراز	ازان پس به کین سیاوش باز
که او بی‌گنه جان شیرین بداد	نیامد بدانگه ترا داد یاد
از ایران شدند اندرین کین تباه	چه مایه بزرگان که از تخت و گاه
به خون ریختن کس نبندد کمر	و دیگر که گفتی که با پیر سر
به هر کار دیده فراز و نشیب	بدان ای جهان دیده‌ پر فریب
بدان داد با بخت گردن فراز	که یزدان مرا زندگانی دراز
ز کینه برآرم بخورشید گرد	که از شهر توران به روز نبرد
ز تن بگسلاند مگر جان من	بترسم همی زانک یزدان من
بر و بومتان ناسپرده بپای	من این کینه را ناوریده بجای
نبینم به دلت اندرون بیم و باک	سدیگر که گفتی ز یزدان پاک
گرفتار کردی به فرجام تن	ندانی کزین خیره خون ریختن
اگر باز گردم ز پیکار تو	من اکنون بدین خوب گفتار تو
بپرسد ازین گردش روزگار	به هنگام پرسش ز من کردگار
ترا دادم و زور و فرزاندگی	که سالاری و گنج و مردانگی
نبستی چرا پیش ایرانیان	به کین سیاوش کمر بر میان
بپرسد ز من داور دادگر	به هفتاد خون گرامی پسر
چه گویم چرا بازگشتم ز کین	ز پاسخ به پیش جهان آفرین
که افگندی ای پیر سالار بن	ز کار سیاوش چهارم سخن
نشاید ستد زنده را جان پاک	که گفتی ز بهر تنی گشته خاک
بدل پر ز هر گونه آزارها	تو بشناس کین زشت کردارها
چه مایه کیان را بیازده‌اید	که با شهر ایران شما کرده‌اید
همیشه بسوی بدی تاختن	چه پیمان شکستن چه کین ساختن

چو یاد آورم چون کنم آشتی	که نیکی سراسر بدی کاشتی
به پنجم که گفتی که پیمان کنم	ز توران سران را گروگان کنم
به نزدیک خسرو فرستیم گنج	بیندیم بر خویشان راه رنج
بدان ای نگهبان توران سپاه	که فرمان جز اینست ما را ز شاه
مرا جنگ فرمود آویختن	به کین سیاووش خون ریختن
چو فرمان خسرو نیارم بجای	روان شرم دارد بدیگر سرای
ور اومید داری که خسرو به مهر	گشاید برین گفتها بر تو چهر
گروگان و آن خواسته هرچ هست	چو لَهاک و رویین خسرو پرست
گسی کن به زودی به نزدیک شاه	سوی شهر ایران گشادست راه
ششم شهر ایران که کردی تو یاد	بر و بوم آباد فرخ نژاد
سپاریم گفتی به خسرو همه	ز هر سو بر خویش خوانم رمه
تراکرد یزدان ازان بی نیاز	گر آگه نه‌ای تا گشاییم راز
سوی باختر تا به مرز خزر	همه گشت لهراسب را سر بسر
سوی نیمروز اندرون تا به سند	جهان شد بکردار رومی پرند
تهم رستم نیو با تیغ تیز	برآورد از یشان دم رستخیز
سر هندوان با درفش سیاه	فرستاد رستم به نزدیک شاه
دهستان و خوارزم و آن بوم و بر	که ترکان بر آورده بودند سر
بیابان از یشان بپرداختند	سوی باختر تاختن ساختند
بیارید بر شیده اشکش تگرگ	فراز آوریدش به نزدیک مرگ
اسیران و ز خواسته چند چیز	فرستاد نزدیک خسرو بنیز
وزین سو من و تو به جنگ اندریم	بدین مرکز نام و ننگ اندریم
به یک جنگ دیدی همه دستبرد	ازین نامداران و مردان گرد
ور ایدونک روی اندر آری به روی	رهانم ترا زین همه گفت و گوی

بنیروی یزدان و فرمان شاه	بخون غرقه گردانم این رزمگاه
تو ای نامور پهلوان سپاه	نگه کن بدین گردش هور و ماه
که بند سپهری فراز آمدست	سر بخت ترکان بگاز آمدست
نگر تا ز کردار بدگوهرت	چه آرد جهان آفرین بر سرت
زمانه ز بد دامن اندر کشید	مکافات بد را بد آید پدید
تو بندیش هشیار و بگشای گوش	سخن از خردمند مردم نیوش
بدان کین چنین لشکر نامدار	سواران شمشیر زن صد هزار
همه نامجوی و همه کینه خواه	بافسون نگردند ازین رزمگاه
زمانه برآمد بهفتم سخن	فگندی وفا را بسوگند بن
بپیمان مرا با تو گفتار نیست	خرد را روانت خریدار نیست
ازیراک با هرک پیمان کنی	وفا را به فرجام هم بشکنی
به سوگند تو شد سیاووش به باد	بگفتار بر تو کس ایمن مباد
نبودیش فریادرس روز درد	چه مایه بسختی ترا یاد کرد
به هشتم که گفتی مرا تاج و تخت	از آن تو بیشست مردی و بخت
همیدون فزونم به مردان و گنج	و لیکن دلم را ز مهرست رنج
من ایدون گمانم که تا این زمان	به جنگ آزمودی مرا بی گمان
گرم بی هنر یافتی روز کین	تو دانی کنون بازم از پس بین
به فرجام گفتی ز مردان مرد	تنی چند بگزین ز بهر نبرد
من از لشکر ترک هم زین نشان	بیارم سواران مردم کشان
که از مهربانی که بر لشکرم	نخواهم که بیداد کین گسترم
تو با مهربانی نهی پای پیش	که دانی نهان دل و رای خویش
بیازارد از من جهاندار شاه	گر از یکدگر بگسلانم سپاه
نهم آنک گفتی مبارز گزین	که با من بگردد برین دشت کین

یکی لشکری پر گنه پیش من	پر آزار از یشان دل انجمن
نباشد ز من شاه همداستان	کزیشان بگردم بدین داستان
نخستین به انبوه زخمی چو کوه	بیاید زدن سر بسر همگروه
میان دو لشکر دو صف بر کشید	گر ایدونک پیروزی آید پدید
و گرنه همین نامداران مرد	بیاریم و سازیم جای نبرد
ازین گفته گر بگسلی باز دل	من از گفته خود نیم دلگسل
ور ایدونک با من به آوردگاه	بسندۀ نخواهی بدن با سپاه
سپه خواه و یاور ز سالار خویش	به ژرفی نگه دار پیکار خویش
پراگنده از لشکرت خستگان	ز خویشان نزدیک و پیوستگان
بمان تا کندشان پزشکان درست	زمان جستن اکنون بدین کار تست
اگر خواهی از من زمان و درنگ	و گر جنگ جویی بیارای جنگ
بدان گفتم این تا به روز نبرد	بما بر بهانه نبایدت کرد
که ناگاه با ما به جنگ آمدی	کمین کردی و بی درنگ آمدی
من این کین اگر تا به صد سالیان	بخوادم همانست و اکنون همان
ازین کینه برگشتن امید نیست	شب و روز بی دیدگان را یکیست
چو آن پاسخ نامه گشت اسیری	فرستاده آمد بسان پری
کمر بر میان با ستور نوند	ز مردان بگرد اندرش نیز چند
فرود آمد از باره رویین گرد	گوان را همه پیش گودرز برد
سپهبد بفرمود تا موبدان	ز لشکر همه نامور بخردان
بزودی سوی پهلوان آمدند	خرمند و روشن روان آمدند
پس آن پاسخ نامه پیش گوان	بفرمود خواندن همی پهلوان
بزرگان که آن نامه دلپذیر	شنیدند گفتار فرّخ دبیر
هش و رای پیران تنک داشتند	همه پند او را سبک داشتند

به گودرز بر آفرین خواندند	ورا پهلوان گزین خواندند
پس آن نامه را مهر کرد و به داد	به رویین پیران ویسه نژاد
چو از پیش گودرز برخاستند	بفرمود تا خلعت آراستند
از اسبان تازی به زرین ستام	چه افسر چه شمشیر زرین نیام
بخشید یارانش را سیم و زر	کرا درخور آمد کلاه و کمر
برفت از در پهلوان با سپاه	سوی لشکر خویش بگرفت راه
چو رویین به نزدیک پیران رسید	به پیش پدر شد چنانچون سزید
به نزدیک تختش فرو برد سر	جهان دیده پیران گرفتش به بر
چو بگزارد پیغام سالار شاه	بگفت آنچ دید اندران رزمگاه
پس آن نامه برخواند پیشش دبیر	رخ پهلوان سپه شد چو قیر
دلش گشت پر درد و جان پر نهیب	بدانست کآمد به تنگی نشیب
شکیبایی و خامشی برگزید	بکرد آن سخن بر سپه ناپدید
ازان پس چنین گفت پیش سپاه	که گودرز را دل نیامد به راه
ازان خون هفتاد پور گزین	نیارامدش يك زمان دل ز کین
گر ایدونگ او بر گذشته سخن	بنوی همی کینه سازد ز بن
چرا من به کین برادر کمر	نبندم نخارم ازین کینه سر
هم از خون نهصد سر نامدار	که از تن جدا شد گه کار زار
که اندر بر و بوم ترکان دگر	سواری چو هومان نبندد کمر
چو نستیهن آن سرو سایه فگن	که شد ناپدید از همه انجمن
بباید کنون بست ما را کمر	نمانم به ایرانیان بوم و بر
به نیروی یزدان و شمشیر تیز	برآرم از آن انجمن رستخیز
از اسبان گله هرچ شایسته بود	ز هر سو به لشکرگه آورد زود
پیاده همه کرد يك سر سوار	دو اسبه سوار از پس کارزار

سر گنجهای کهن برگشاد	به دینار دادن دل اندر نهاد
یاری خواست پیران از افراسیاب	
چو این کرده شد نزد افراسیاب	نوندی برفاگند هنگام خواب
فرستاده‌ای با هش و رای پیر	سخنگوی و گرد و سوار و دبیر
که رو شاه توران سپه را بگوی	که ای دادگر خسرو نامجوی
کز آنکه که چرخ سپهر بلند	بگشت از بر تیره خاك نژند
چو تو شاه بر گاه ننشست نیز	به کس نام شاهی نپیوست نیز
نه زیبا بود جز تو مر تخت را	کلاه و کمر بستن و بخت را
ازان کس برآرد جهاندار گرد	که پیش تو آید به روز نبرد
یکی بندهام من گنهکار تو	کشیده سر از جان بیدار تو
ز کی خسرو از من بیازرد شاه	جزین خویشتن را ندانم گناه
که این ایزدی بود بود آنچ بود	ندارد ز گفتار بسیار سود
اگر نیز بیند مرا زین گناه	کند گردن آزاد و آید به راه
رسانم من اکنون بشاه آگهی	که گردون چه آورد پیش رهی
کشیدم به کوه کنابد سپاه	به ایرانیان بر بیستیم راه
و زان سو بیامد سپاهی گران	سپهدار گودرز و با او سران
کز ایران ز گاه منوچهر شاه	فزون زان نیامد به توران سپاه
به زبید یکی جایگه ساختند	سپه را دران کوه بشناختند
سپه را سه روز و سه شب چون پلنگ	به روی اندر آورده بد روی تنگ
نجستیم رزم اندران کینه گاه	که آید مگر سوی هامون سپاه
نیامد سپاهش ازان که برون	سر پهلوانان ما شد نگون
سپهدار ایران نیامد ستوه	به هامون نیاورد لشکر ز کوه

برادر جهاندار هومان من	به کینه بجوشید ازین انجمن
به ایران سپه شد که جوید نبرد	ندانم چه آمد بران شیر مرد
بیامد به کین جستنش پور گیو	بگردید با گرد هومان نیو
ابر دست چون بیژنی کشته شد	سر من ز تیمار او گشته شد
که دانست هرگز که سرو بلند	بیاغ از گیا یافت خواهد گزند
دل نامداران همه بر شکست	همه شادمانی شد از درد پست
و دیگر چو نستیهن نامدار	ابا ده هزار آزموده سوار
برفت از بر من سپیده دمان	همان بیژنش کند سر در زمان
من از درد دل برکشیدم سپاه	غریوان برفتم به آوردگاه
یکی رزم تا شب برآمد ز کوه	بکردیم يك با دگر همگروه
چو نهصد تن از نامداران شاه	سر از تن جدا شد برین رزمگاه
دو بهره ز گردان این انجمن	دل از درد خسته به شمشیر تن
به ما بر شده چیره ایرانیان	به کینه همه پاك بسته میان
بترسم همی زانک گردان سپهر	بخواهد بریدن ز ما پاك مهر
و زان پس شنیدم یکی بد خبر	کزان نیز برگشتم آسیمه سر
که کی خسرو آید همی با سپاه	به پشت سپهد بدین رزمگاه
گر ایدونک گردد درست این خبر	که خسرو کند سوی ما بر گذر
جهاندار داند که من با سپاه	نیارم شدن پیش او کینه خواه
مگر شاه با لشکر کینه جوی	نهد سوی ایران بدین کینه روی
بگرداند این بد ز تورانیان	ببندد به کینه کمر بر میان
که گر جان ما را ز ایران سپاه	بد آید نباشد کسی کینه خواه
فرستاده چون گفت پیران شنید	بکردار باد دمان بر دمید
نشست از بر بادپای سمند	بکردار آتش هیونی بلند

بشد تا به نزيك افراسياب	نه دم زد به ره بر نه آرام و خواب
به نزيك شاه اندر آمد چو باد	بيوسيد تخت و پيامش بداد
چو بشنيد گفتار پيران به درد	دلش گشت پر خون و رخساره زرد
شد از كار آن كشتگان خسته دل	بدان درد بنهاد پيوسته دل
و زان نيز كز دشمنان لشكرش	گريزان و ويران شده كشورش
ز هر سو پلنگ اندر آورده چنگ	برو بر جهان گشته تاريك و تنگ
چو گفتار پيران ازان سان شنيد	سپه را همه پای بر جای دید
به شبگير چون تاج بر سر نهاد	همانگه فرستاده را در گشاد

پاسخ نامه پيران از افراسياب

بفرمود تا بازگردد بجای	سوی نامور بنده كدخدای
چنين پاسخ آورد كو را بگوی	كه ای مهربان نيكدل راستگوی
تو تا زادی از مادر پاك تن	سرافراز بودی به هر انجمن
ترا بيشتر نزد من دستگاه	توی برتر از پهلوانان به جاه
همیشه يکی جوشنی پيش من	سپر کرده جان و فدی کرده تن
هميدون به هر كار با گنج خویش	گزيده ز بهر منی رنج خویش
تو بردی ز چين تا به ايران سپاه	تو كردی دل و بخت دشمن سپاه
نبيند سپه چون تو سالار نيز	نبندد كمر چون تو هشيار نيز
ز تور و پشنگ ار درايد به مهر	چو تو پهلوان نيز نارد سپهر
نخست آنك گفتی من از انجمن	گنهكار دارم همی خويشتن
كه کی خسرو آمد ز توران زمين	به ايران و با ما بگسترد كين
بدین من كه شاهم نیاززدهام	بدل هرگز اين ياد ناوردهام
نبايد كه باشی بدین تنگ دل	ز تيمار يابد ترا زنگ دل

نیامد بدین بد کس آموزگار	که آن بودنی بود از کردگار
نبیره خوانش که باشد دروغ	که کی خسرو از من نگیرد فروغ
نجویم همی زین سخن کیمیا	نباشم همیدون من او را نیا
مرا با جهاندار پیکار نیست	بدین کار او کس گنهکار نیست
مرا از تو در دل چه آزار بود	چنین بود و این بودنی کار بود
ز گردیدن تیره خورشید و ماه	و دیگر که گفتی ز کار سپاه
ز هر سو همی گردد این تیره گرد	همیشه چنینست کار نبرد
گهی اندر آرد ز خورشید بر	گهی برکشد تا به خورشید سر
گهی شاد دارد گهی مستمند	بیك سان نگرده سپهر بلند
گهی با غم و گرم و با آن دهان	گهی با می و رود و رامشگران
روان را بدین کار بسته مدار	تو دل را بدین درد خسته مدار
ز کین برادر تو سر برمتاب	سخن گفتن کشتگان گشت خواب
علاج پزشکان نداردش سود	دلی کو ز درد برادر شخود
به جنگ اندر آید همی با سپاه	سه دیگر که گفتی که خسرو پگاه
که او پیش دستی نماید بکار	مبیناد چشم کس آن روزگار
ازان سوی جیحون گذارم به راه	که من خود برانم کز ایدر سپاه
نه گاه و نه تاج و نه بوق و نه کوس	نه گودرز مانم نه خسرو نه طوس
کزان پس نبیند کسی تاج و گاه	به ایران ازان گونه رانم سپاه
بسر بر فرود آیمش ناگهان	بکی خسرو این پس نمانم جهان
که گرید بدو لشکر و کشورش	به خنجر ازان سان بیرم سرش
فراز آید از گردش روزگار	مگر کاسمانی دگر گونه کار
نکردست یزدان به چیزی نیاز	ترا ای جهان دیده سرفراز
همه ایزدی هرچ بایدت هست	ز مردان و ز گنج و نیروی دست

یکی نامور لشکری ده هزار	دلیر و خردمند و گرد و سوار
فرستادم اینک به نزدیک تو	که روشن کند جان تاریک تو
از ایرانیان ده و زینها یکی	بچشم یکی ده سوار اندکی
چو لشکر بنزد تو آید مپای	سر و تاج گودرز بگسل ز جای
همان کوه کو کرده دارد حصار	به اسبان جنگی ز پا اندر آر
مکش دست از یشان بخون ریختن	تو پیروز باشی به آویختن
ممان زنده زیشان به گیتی کسی	که نزد تو آید از یشان بسی
فرستاده بشنید پیغام شاه	بیامد بر پهلوان سپاه
به پیش اندر آمد بسان شمن	خمیده چو از بار شاخ سمن
به پیران رسانید پیغام شاه	و زان نامداران جنگی سپاه
چو بشنید پیران سپه را بخواند	فرستاده چون این سخن باز راند
سپه را سراسر همه داد دل	که از غم بباشید آزاد دل
نهانی روانش پر از درد بود	پر از خون دل و بخت بر گرد بود
که از هر سوی لشکر شهریار	همی کاسته دید در کارزار
هم از شاه خسرو دلش بود تنگ	بترسید کاید یکایک به جنگ
به یزدان چنین گفت کای کردگار	چه مایه شگفت اندرین روزگار
کرا بر کشیدی تو افکنده نیست	جز از تو جهاندار دارنده نیست
به خسرو نگر تا جز از کردگار	که دانست کآید یکی شهریار
نگه کن بدین کار گردنده دهر	مر آن را که از خویشتن کرد بهر
برآرد گل تازه از خار خشک	شود خاک با بخت بیدار مشک
شگفتی‌تر آنک از پی آز مرد	همیشه دل خویش دارد به درد
میان نیا و نبیره دو شاه	ندانم چرا باید این کینه گاه
دو شاه و دو کشور چنین جنگجوی	دو لشکر بروی اندر آورده روی

چه گویی سرانجام این کارزار	کرا برکشد گردش روزگار
پس آنکه به یزدان بنالید زار	که ای روشن دادگر کردگار
گر افراسیاب اندرین کینه گاه	ابا نامداران توران سپاه
بدین رزمگه کشته خواهد شدن	سر بخت ما گشته خواهد شدن
چو کی خسرو آید ز ایران به کین	بدو بازگردد سراسر زمین
روا باشد از خسته در جوشنم	برآرد روان کردگار از تنم
مبیناد هرگز جهان بین من	گرفته کسی راه و آیین من
کرا گردش روز با کام نیست	ورا زندگانی و مرگش یکیست

رزم ایرانیان و تورانیان به انبوه

و زان پس ز ایران سپه کز نای	برآمد دم بوق و هندی درای
دو رویه ز لشکر برآمد خروش	زمین آمد از نعل اسبان بجوش
سپاه اندر آمد ز هر سو گروه	بیوشید جوشن همه دشت و کوه
دو سالار هر دو بسان پلنگ	فراز آوریدند لشکر به جنگ
بکردار باران ز ابر سیاه	بیارید تیر اندران رزمگاه
جهان چون شب تیره از تیره میغ	چو ابری که باران او تیر و تیغ
زمین آهنین کرده اسبان به نعل	برو دست گردان بخون گشته لعل
ز بس خسته تُرک اندران رزمگاه	بریده سرانشان فگنده به راه
بر آوردگه جای گشتن نماند	پی اسب را بر گذاشتن نماند
زمین لاله گون شد هوا نیلگون	برآمد همی موج دریای خون
دو سالار گفتند اگر همچنین	بداریم گردان برین دشت کین
شب تیره را کس نماند بجای	جز از چرخ گردان و گیهان خدای
چو پیران چنان دید جای نبرد	به لَهاک فرمود و فرشیدورد

کسی کاندیرین رزمگه درخورست	که چندان کجا با شما لشکرست
بوند اندیرین رزمگه کینه جوی	سران را ببخشید تا بر سه روی
سپه را ز دشمن نگهدارتر	وزیشان گروهی که بیدارتر
شما بر دو رویه بگیرید راه	بدیشان سپارید پشت سپاه
برد لشکر خویش را همگروه	به لَهاک فرمود تا سوی کوه
شود تا برآرد بخورشید گرد	همیدون سوی رود فرشیدورد
گسستند زان لشکر کینه خواه	چو آن نامداران توران سپاه
ازان دیده‌گه تا در پهلوان	نوندی برافگند بر دیده‌بان
همی داشت هر سو ز دشمن نگاه	نگهبان گودرز خود با سپاه
ز راه کمین برگشادند گرد	دو رویه چو لَهاک و فرشیدورد
همی خاک با خون برآمیختند	سواران ایران برآویختند
به آگاه کردن بر پهلوان	نوندی برافگند هر سو دوان
که دارد ز گردان پرخاش جوی	نگه کرد گودرز تا پشت اوی
به پشت پدر بود با تیغ و تیر	گرامی پسر شیر شرزه هجیر
بر گیو گودرز لشکر پناه	بفرمود تا شد به پشت سپاه
بیاری فرستد گروه‌ها گروه	بگوید که لشکر سوی رود و کوه
که پشت سپه را یکی مرد نیو	و دیگر بفرمود گفتن به گیو
نهد او از آن جایگه پای پیش	گزیند سپارد بدو جای خویش
چو بشنید گفتار فرخ پدر	هجیر خردمند بسته کمر
بگفت آن کجا گفته بد پهلوان	بیامد به سوی برادر دوان
ز لشکر یکی نامور برگزید	چو بشنید گیو این سخن بردمید
بخواند و سپه یک سر او را سپرد	کجا نام او بود فرهاد گرد
بفرمود تا زنگه شاوران	دو صد کار دیده دلاور سران

برانگیزد از رود و ز آب گرد	برد تاختن سوی فرشیدورد
به فرخنده گرگین میلاد داد	ز گردان دو صد با درفشی چو باد
ابا گرز و با آبداده سنان	بدو گفت ز ایدر بگردان عنان
جهان کرد باید بریشان سیاه	کنون رفت باید بران رزمگاه
دل پهلوانان شد از درد پست	که پشت سپهشان به هم بر شکست
توی شیر درنده روز نبرد	به بیژن چنین گفت کای شیر مرد
که با دشمنان کارزار آیدت	کنون شیر مردی بکار آیدت
ز پیران بدان جایگه کینه خواه	از ایدر برو تا به قلب سپاه
که آمد گه کینه در کارزار	از یشان نپرهیز و تن پیش دار
چو روی تو بیند بدژدش پوست	که پشت همه شهر توران بدوست
جهاندار و نیک اخترت یار بود	اگر دست یابی برو کار بود
شود شادمانه جهاندار و شاه	بیاساید از رنج و سختی سپاه
پر از خون کند دل دو دیده پر آب	شکسته شود پشت افراسیاب
پسر جنگ را تنگ بسته کمر	بگفت این سخن پهلوان با پسر
بفرمود خواندن همه یک سره	سواران که بودند بر میسره
هجیر سپهدار و بیژن به هم	گرازه برون آمد و گسته‌م
گرانمایگان برگرفتند راه	و ز آنجا سوی قلب توران سپاه
بران باد پایان اخته زهار	بکردار گرگان به روز شکار
ز کینه همی دل برداختند	میان سپاه اندرون تاختند
پراگنده گشته گه کارزار	همه دشت برگستوانور سوار
کفن جوشن و سینه شیر گور	چه مایه فتاده بپای ستور

رزم گيو و پيران و فروماندن اسب گيو

چو رویین پیران ز پشت سپاه	بدید آن تکاپوی و گرد سپاه
بیامد به پشت سپاه بزرگ	ابا نامداران بکردار گرگ
برآویخت برسان شرزه پلنگ	بکوشید و هم برنیامد به جنگ
بیفگند شمشیر هندی ز مش	به نومیدی از جنگ بنمود پشت
سپهدار پیران و مردان خویش	به جنگ اندرون پای بنهاد پیش
چو گيو آن زمان روی پیران بدید	عنان سوی او جنگ را برکشید
ازان مهتران پیش پیران چهار	به نیزه ز اسب اندر افگند خوار
به زه کرد پیران ویسه کمان	همی تیر بارید بر بدگمان
سپر بر سر آورد گيو سترگ	به نیزه در آمد بکردار گرگ
چو آهنگ پیران سالار کرد	که جوید به آورد با او نبرد
فرو ماند اسبش همیدون بجای	از آنجا که بد پیش نهاد پای
یکی تازیانه بران تیز رو	بزد خشم را نامبردار گو
بجوشید و بگشاد لب را ز بند	به نفرین دژخیم دیو نژند
بیفگند نیزه کمان برگرفت	یکی درقه گرگ بر سر گرفت
کمان را به زه کرد و بگشاد بر	که با دست پیران بدوزد سپر
بزد بر سرش چار چوبه خدنگ	نبد کارگر تیر بر کوه سنگ
همیدون سه چوبه بر اسب سوار	بزد گيو پیکان آهن گذار
نشد اسب خسته نه پیران نیو	بدانجا رسیدند یاران گيو
چو پیران چنان دید برگشت زود	برفت از پشش گيو تازان چو دود
به نزدیک گيو آمد آنکه پسر	که ای نامبردار فرخ پدر
من ایدون شنیدستم از شهریار	که پیران فراوان کند کارزار

ز چنگ بسی تیز چنگ اژدها	مر او را بود روز سختی رها
سرانجام بر دست گودرز هوش	برآید تو ای باب چندین مکوش
پس اندر رسیدند یاران گِیو	پر از خشم و کینه سواران نیو
چو پیران چنان دید برگشت ز وی	سوی لشکر خویش بنهاد روی
خروشان پر از درد و رخساره زرد	به نزدیک لَهاک و فرشیدورد
بیامد که ای نامداران من	دلیران و خنجرگزاران من
شما را ز بهر چنین روزگار	همی پروراندیم اندر کنار
کنون چون به جنگ اندر آمد سپاه	جهان شد به ما بر ز دشمن سپاه
نبینم کسی کز پی نام و ننگ	به پیش سپاه اندر آید به جنگ
چو آواز پیران بدیشان رسید	دل نامداران ز کین بردمید
برفتند و گفتند گر جان پاک	نباشد به تن نیستمان بیم و باک
بیندیم دامن یک اندر دگر	نشاید گشادن برین کین کمر
سوی گِیو لَهاک و فرشیدورد	برفتند و جستند با او نبرد
برآمد بر گِیو لَهاک نیو	یکی نیزه زد بر کمرگاه گِیو
همی خواست کو را رباید ز زین	نگونسار از اسب افگند بر زمین
به نیزه زره بردرید از نهیب	نیامد برون پای گِیو از رکیب
بزد نیزه پس گِیو بر اسب اوی	ز درد اندر آمد تگاور به روی
پیاده شد از باره لَهاک مرد	فراز آمد از دور فرشیدورد
ابر نیزه گِیو تیغی چو باد	بزد نیزه ببرید و برگشت شاد
چو گِیو اندران زخم او بنگرید	عمود گران از میان برکشید
بزد چون یکی تیز دم اژدها	که از دست او خنجر آمد رها
سبک دیگری زد به گردنش بر	که آتش ببارید بر تنش بر
بجوشید خون بر دهانش از جگر	تنش سست برگشت و آسیمه سر

چو گيو اندرين بود لَهَاك زود	نشست از بر بادپایی چو دود
ابا گرز و با نیزه بر سان شیر	بر گيو رفتند هر دو دلیر
چه مایه ز چنگ دلاور سران	بروبر بیارید گرز گران
به زین خدنگ اندرون بد سوار	ستوهی نیامدش از کارزار
چو دیدند لَهَاك و فرشیدورد	چنان پایداری ازان شیر مرد
ز بس خشم گفتند يك با دگر	که ما را چه آمد ز اختر بسر
برین زین همانا که کوهست و روست	بروبر ندرّد جز از شیر پوست
ز یارانش گيو آنکهی نیزه خواست	همی گشت هر سو چپ و دست راست
بدیشان نهاد از دو رویه نهیب	نیامد یکی را سر اندر نشیب
بدل گفت کاری نو آمد به روی	مرا زین دلیران پرخاش جوی
نه از شهر ترکان سران آمدند	که دیوان مازندران آمدند
سوی راست گيو اندر آمد چو گرد	گرازه به پرخاش فرشیدورد
ز پولاد در چنگ سیمین ستون	به زیر اندرون باره‌ای چون هیون
گرازه چو بگشاد از باد دست	به زین بر شد آن ترگ پولاد بست
بزد نیزه بر کمر بند اوی	زره بود نگسست پیوند اوی
یکی تیغ در چنگ بیژن چو شیر	به پشت گرازه در آمد دلیر
بزد بر سر و ترگ فرشیدورد	زمین را بدرّید ترك از نبرد
همی کرد بر بارگی دست راست	به اسب اندر آمد نبود آنچ خواست
پس بیژن اندر دمان گسته‌م	ابا نامداران ایران به هم
به نزدیک توران سپاه آمدند	خلیده دل و کینه خواه آمدند
ز توران سپاه اندریمان چو گرد	بیامد دمان تا بجای نبرد
عمودی فروهشت بر گسته‌م	که تا بگسلاند میانش ز هم
به تیغش برآمد بدو نیم گشت	دل گسته‌م زو پر از بیم گشت

به پشت یلان اندر آمد هجیر	ابر اندریمان بیارید تیر
خدنگش بدرید برگستوان	بماند آن زمان بارگی بیروان
پیاده شد از باره مرد سوار	سپر بر سر آورد و بر ساخت کار
ز ترکان برآمد سراسر غریو	سواران برفتند برسان دیو
مر او را به چاره ز آوردگاه	کشیدند از پیش روی سپاه
سپهدار پیران ز سالارگاه	بیامد بیاراست قلب سپاه
ز شبگیر تا شب برآمد ز کوه	سواران ایران و توران گروه
همی گرد کینه برانگیختند	همی خاک با خون برآمیختند
از اسبان و مردان همه رفته هوش	دهن خشک و رفته ز تن زور و توش
پیمان کردن گودرز و پیران به جنگ یازده رخ	
چو روی زمین شد به رنگ آبنوس	برآمد ز هر دو سپه بوق و کوس
ابر پشت پیلان تبیره زنان	ازان رزمگه بازگشت آن زمان
بران بر نهادند هر دو سپاه	که شب بازگردند ز آوردگاه
گزینند شبگیر مردان مرد	که از ژرف دریا برآرند گرد
همه نامداران پرخاش جوی	یکایک به روی اندر آرند روی
ز پیکار یابد رهایی سپاه	نریزند خون سر بی گناه
بکردند پیمان و گشتند باز	گرفتند کوتاه رزم دراز
دو سالار هر دو ز کینه به درد	همی روی برگاشتند از نبرد
یکی سوی کوه کنابد برفت	یک سوی زبید خرامید تفت
همانگه طلایه ز لشکر به راه	فرستاد گودرز سالار شاه
ز جوشنوران هرک فرسوده بود	ز خون دست و تیغش بیالوده بود
همه جوشن و خود و ترگ و زره	گشادند مر بندها را گره

خورش جست و می چند پیموده شد	چو از بار آهن بر آسوده شد
برفتند بیدار پیر و جوان	به تدبیر کردن سوی پهلوان
چه آمد مرا از شگفتی بسر	به گودرز پس گفت گیو ای پدر
دریدم صف و برگشادند راه	چو من حمله بردم به توران سپاه
فرو ماند و ننهاده از پیش پای	به پیران رسیدم نوندم بجای
که گفتم نباشم دگر یار خویش	چنانم شتاب آمد از کار خویش
همی داشت وان دم مرا یاد داد	پس آن گفته شاه بیژن بیاد
از اختر همین بود گفتار شاه	که پیران بدست تو گردد تباه
بدست منست ای پسر بی گمان	بدو گفت گودرز کو را زمان
بخوادم به زور جهان آفرین	که زو کین هفتاد پور گزین
سران را همه گونه پژمرده دید	ازان پس به روی سپه بنگرید
بهر جای با دشمن آویختن	ز رنج نبرد و ز خون ریختن
که رخسار آزادگان دید زرد	دل پهلوان گشت زان پر ز درد
سپهدار نیک اختر و رهنمای	بفرمودشان بازگشتن بجای
بر آساید از جنگ و پیکارشان	بدان تا تن رنج بردارشان
پر از کینه و رزمساز آمدند	برفتند و شبگیر باز آمدند
که ای نامور پهلوان زمین	بسالار بر خواندند آفرین
ز پیکار ترکان چه آراستی	شبت خواب چون بود و چون خاستی
که ای نیک مردان و فرخ گوان	بدیشان چنین گفت پس پهلوان
بخوانید روز و شبان آفرین	سزد گر شما بر جهان آفرین
بکام دل ما همی گشت گرد	که تا این زمان هرچ رفت از نبرد
جهان را ندیدم مگر برگذر	فراوان شگفتی رسیدم بسر
بد و نیک را هم بدویست راه	ز بیداد و داد آنچ آمد بشاه

چو ما چرخ گردان فراوان سرشت	درد آن کجا به آرزو خود بکشت
نخستین که ضحاک بیدادگر	ز گیتی بشاهی برآورد سر
جهان را چه مایه بسختی بداشت	جهان آفرین زو همه در گذاشت
بداد آنک آورد پیدا ستم	ز باد آمد آن پادشاهی به دم
چو بیداد او دادگر برنداقت	یکی دادگر را بروبر گماشت
برآمد بران کار او چند سال	بد انداخت یزدان بران بدسگال
فریدون فرخ شه دادگر	بیست اندر آن پادشاهی کمر
همه بند آهرمنی برگشاد	بیاراست گیتی سراسر بداد
چو ضحاک بد گوهر بدمنش	که کردند شاهان بدو سرزنش
ز افراسیاب آمد آن بد خوی	همان غارت و کشتن و بد گوی
که در شهر ایران بگسترد کین	بگشت از ره داد و آیین و دین
سیاوش را هم به فرجام کار	بکشت و برآورد از ایران دمار
و زان پس کجا گیو ز ایران براند	چه مایه بسختی به توران بماند
نهالیش بد خاک و بالینش سنگ	خورش گوشت نخچیر و پوشش پلنگ
همی رفت گم بوده چون بیهشان	که یابد ز کی خسرو آنجا نشان
یکایک چو نزدیک خسرو رسید	برو آفرین کرد کو را بدید
و زان پس به ایران نهادند روی	خبر شد به پیران پرخاش جوی
سبک با سپاه اندر آمد به راه	که هر دو کندشان بره بر تباه
بکرد آنچ بودش ز بد دسترس	جهاندارشان بد نگهدار و بس
ازان پس به کین سیاوش سپاه	سوی کاسه رود اندر آمد به راه
بلاون که آمد سپاه گشن	شبیخون پیران و جنگ پشن
که چندان پسر پیش من کشته شد	دل نامداران همه گشته شد
کنون با سپاهی چنین کینه جوی	بیامد به روی اندر آورد روی

چو با ما بسنده نخواهد بدن	همی داستانها بخواهد زدن
همی چاره سازد بدان تا سپاه	ز توران بیاید بدین رزمگاه
سران را همی خواهد اکنون به جنگ	یکایک بیاید شدن تیز چنگ
که گر ما بدین کار سستی کنیم	و گرنه بدین پیش دستی کنیم
بهبانه کند باز گردد ز جنگ	بیچد سر از کینه و نام و ننگ
ار ایدونک باشید با من یکی	از یشان فراوان و ما اندکی
ازان نامداران برآریم گرد	بدانگه که سازد همی او نبرد
ور ایدونک پیران ازین رای خویش	نگردد نهد رزم را پای پیش
پذیرفتم اندر شما سر بسر	که من پیش بدم بدین کین کمر
ابا پیر سر من بدین رزمگاه	بکشتن دهم تن به پیش سپاه
من و گرد پیران و رویین و گئو	یکایک بسازیم مردان نیو
که کس در جهان جاودانه نماند	به گیتی به ما جز فسانه نماند
هم آن نام باید که ماند بلند	چو مرگ افگند سوی ما بر کمند
زمانه به مرگ و به کشتن یکیست	وفا با سپهر روان اندکیست
شما نیز باید که هم زین نشان	ابا نیزه و تیغ مردم کشان
به کینه ببندید یک سر کمر	هران کس که هست از شما نامور
که دولت گرفتست از یشان نشیب	کنون کرد باید به کین بر نهیب
به توران چو هومان سواری نبود	که با بیژن گئو رزم آزمود
چو برگشته بخت او شد نگون	بریدش سر از تن بسان هیون
نباید شکوهید زیشان به جنگ	نشاید کشیدن ز پیکار چنگ
ور ایدونک پیران بخواهد نبرد	به انبوه لشکر بیارد چو گرد
همیدون به انبوه ما همچو کوه	بیاید شدن پیش او همگروه
که چندان دلیران همه خسته دل	ز تیمار و اندوه پیوسته دل

برآتم که ما را بود دستگاه	از یشان بر آریم گرد سیاه
بگفت این سخن سر بسر پهلوان	بیش جهان دیده فرخ گوان
چو سالارشان مهربانی نمود	همه پاک بر پای جستند زود
برو سر بسر خواندند آفرین	که چون تو کسی نیست پر داد و دین
پرستنده چون تو فریدون نداشت	که گیتی سراسر بشاهی گذاشت
ستون سپاهی و سالار شاه	فرازنده تاج و گاه و کلاه
فدی کرده جان و فرزند و چیز	ز سالار شاهان چه جویند نیز
همه هرچ شاه از فربرز جست	ز طوس آن کنون از تو بیند درست
همه سربسر مر ترا بنده‌ایم	بفرمان و رایت سر افکنده‌ایم
گر ایدونک پیران ز توران سپاه	سران آورد پیش ما کینه خواه
ز ما ده مبارز و زیشان هزار	نگر تا که پیچد سر از کارزار
ور ایدونک لشکر همه همگروه	به جنگ اندر آید بکردار کوه
ز کینه همه پاک دلخسته‌ایم	کمر بر میان جنگ را بسته‌ایم
فدای تو بادا تن و جان ما	سراسر برینست پیمان ما
چو گودرز پاسخ برین سان شنود	بدلش اندرون شادمانی فزود
بران نامداران گرفت آفرین	که ای نژد شیران ایران زمین
سپه را بفرمود تا بر نشست	همیدون میان را به کینه بیست
چپ لشکرش جای رهام گرد	به فرهاد خورشید پیکر سپرد
سوی راست جای فربرز بود	بهکتماره قارنان داد زود
به شیدوش فرمود کای پور من	به هر کار شایسته دستور من
تو با کاویانی درفش و سپاه	برو پشت لشکر تو باش و پناه
بفرمود پس گستم را که شو	سپه را تو باش این زمان پیش رو
ترا بود باید بسالارگاه	نگهدار بیدار پشت سپاه

سپه را بفرمود کز جای خویش	نگر ناوید اندکی پای پیش
همه گسـتـهم را کنـید آفرین	شب و روز باشید بر پشت زین
برآمد خروش از میان سپاه	گرفتند زاری بران رزمگاه
همه سربسر سوی او تاختند	همی خاک بر سر برانداختند
که با پیر سر پهلوان سپاه	کمر بست و شد سوی آوردگاه
سپهدار پس گسـتـهم را بخواند	بسی پند و اندرز با او براند
بدو گفت زنهار بیدار باش	سپه را ز دشمن نگهدار باش
شب و روز در جوشن کینه جوی	نگر تا گشاده ندارید روی
چو آغازی از جنگ پرداختن	بود خواب را بر تو بر تاختن
همان چون سر آری بسوی نشیب	ز ناخفتگان بر تو آید نهیب
یکی دیده‌بان بر سر کوه دار	سپه را ز دشمن بی‌اندوه دار
ور ایدونک آید ز توران زمین	شبی ناگهان تاختن گر کمین
تو باید که پیکار مردان کنی	به جنگ اندر آهنگ گردان کنی
ور ایدونک از ما بدین رزمگاه	بد آگاهی آید ز توران سپاه
که ما را به آوردگه بر کشند	تن بی‌سران مان به توران کشند
نگر تا سپه را نیاری به جنگ	سه روز اندرین کرد باید درنگ
چهارم خود آید بیشت سپاه	شه نامبردار با پیل و گاه
چو گفتار گودرز زان سان شنید	سرشکش ز مژگان برخ بر چکید
پذیرفت سر تا بسر پند اوی	همی جست ازان کار پیوند اوی
بسالار گفت آنچ فرمان دهی	میان بسته دارم بسان رهی

سخن کردن پیران با نامداران خویش

پس از جنگ پیشین که آمد شکست	که توران بران درد بودند پست
خروشان پدر بر پسر روی زرد	برادر ز خون برادر به درد
همه سر بسر سوگوار و نژند	دژم گشته از گشت چرخ بلند
چو پیران چنان دید لشکر همه	چو از گرگ درنده خسته رمه
سران را ز لشکر سراسر بخواند	فراوان سخن پیش ایشان براند
چنین گفت کای کار دیده گوان	همه سوده رزم پیر و جوان
شما را به نزدیک افراسیاب	چه مایه بزرگی و جاهست و آب
به پیروزی و فرهی کامتان	بگیتی پراگنده شد نامتان
به یک رزم کآمد شما را شکست	کشیدید یک سر ز پیکار دست
بدانید یک سر کزین رزمگاه	اگر باز گردد به سستی سپاه
پس اندر ز ایران دلاور سران	بیایند با گرزهای گران
یکی را ز ما زنده اندر جهان	نبیند کس از مهتران و کهان
برون کرد باید ز دلها نهیب	گزیدن مرین غمگنان را شکیب
چنین داستان زد شه موبدان	که پیروز یزدان بود جاودان
جهان سر بسر با فراز و نشیب	چنینست تا رفتن اندر نهیب
کنون از بر و بوم و فرزند خویش	که اندیشد از جان و پیوند خویش
همان لشکرست این که از جنگ ما	بیچید و بس کرد آهنگ ما
بدین رزمگه بست باید میان	به کینه شدن پیش ایرانیان
چنین کرد گودرز پیمان که من	سران برگزینم ازین انجمن
یکایک بروی اندر آریم روی	دو لشکر بر آساید از گفت و گوی
گر ایدونک پیمان بجای آورید	سران را ز لشکر بیای آورید

و گر همگروه اندر آید به جنگ	نباید کشیدن ز پیکار چنگ
اگر سر همه سوی خنجر بریم	به وزی بزادیم و روزی مریم
و گر نه سرانشان برآرم به دار	دو رویه بود گردش روزگار
اگر سر بیچد کس از گفت من	بفرمایمش سر بریدن ز تن
گرفتند گردان به پاسخ شتاب	که ای پهلوان رد افراسیاب
تو از دیرگه باز با گنج خویش	گزیدستی از بهر ما رنج خویش
میان بسته بر پیش ما چون رهی	پسر با برادر به کشتن دهی
چرا سر بیچیم ما خود کییم	چنین بنده شه ز بهر چیم
بگفتند و ز پیش برخاستند	به پیکار يك سر بیاراستند
همه شب همی ساختند این سخن	که افگند سالار بیدار بن
به شبگیر آوای شیپور و نای	ز پرده برآمد بهر دو سرای
نشستند بر زین سپیده دمان	همه نامداران به بازو کمان
که از نعل اسبان تو گفתי زمین	بیوشد همی چادر آهنین
سپهد به لهاك و فرشیدورد	چنین گفت کای نامداران مرد
شما را نگهبان توران سپاه	همی بود باید بدین رزمگاه
یکی دیده‌بان بر سر کوهسار	نگهبان روز و ستاره شمار
گر ایدونك ما را ز گردان سپهر	بد آید ببرد ز ما پاك مهر
شما جنگ را کس متازید زود	به توران شتابید بر سان دود
کزین تخمه ویسگان کس نماند	همه کشته شد جز شما بس نماند
گرفتند مر یکدگر را کنار	به درد جگر برگریستند زار
برفتند و بس روی برگاشتند	غریبیدن و بانگ برداشتند
پر از کینه سالار توران سپاه	خروشان بیامد بآوردگاه

نامزد کردن گودرز و پیران پهلوانان را برای جنگ

سخت گفت بسیار و پاسخ شنید	چو گودرز کشاورزان را بدید
به رنج اندرون چند پیچی روان	بدو گفت کای پر خرد پهلوان
که از شهر توران برآری تو دود	روان سیاووش را زان چه سود
نگیری تو آرام کو آرمید	بدان گیتی او جای نیکان گزید
فکنده چو پیلان ز تن دور سر	دو لشکر چنین پاک با یکدگر
که آمد که برداری این کینه گاه	سپاه دو کشور همه شد تباه
برین کینه پیکار ما سرد گشت	جهان سربسر پاک بی‌مرد گشت
ازان کوه پایه سپاه اندر آر	ور ایدونک هستی چنین کینه دار
مگر خود برآیدت زین کینه کام	تو از لشکر خویش بیرون خرام
بگردیم و کین آوران همچنین	به تنها من و تو برین دشت کین
رسد خود بکام و نشیند بتخت	ز ما هرک او هست پیروز بخت
نجویند کینه ز توران سپاه	اگر من بدست تو گردم تباه
بپیمان روان را گروگان کنند	بپیش تو آیند و فرمان کنند
کسی را نیازم از انجمن	و گر تو شوی کشته بر دست من
بریشان ز من نیز تیمار نیست	مرا با سپاه تو پیکار نیست
از اختر همی بخت وارونه دید	چو گودرز گفتار پیران شنید
دگر یاد کرد از شه نامدار	نخست آفرین کرد بر کردگار
شنیدیم گفتار تو سر بسر	به پیران چنین گفت کای نامور
چه سودست از داد سر بر متاب	ز خون سیاووش به افراسیاب
پر از خون دل از درد خسته جگر	که چون گوسفندش ببرید سر
ز بس کشتن و غارت و جنگ و جوش	ازان پس برآورد ز ایران خروش

سیاوش به سوگند تو سر بداد	تو دادی به خیره مر او را بیاد
ازان پس که نزد تو فرزند من	بیامد کشیدی سر از پند من
شتابیدی و جنگ را ساختی	بکردار آتش همی تاختی
مرا حاجت از کردگار جهان	برین گونه بود آشکار و نهان
که روزی تو پیش من آیی به جنگ	کنون آمدی نیست جای درنگ
به پیران سر اکنون به آوردگاه	بگردیم يك با دگر بی‌سپاه
سپهدار ترکان برآراست کار	ز لشکر گزید آن زمان ده سوار
ابا اسب و ساز و سلیح تمام	همه شیر مرد و همه نيك نام
همانکه ز ایران سپه پهلوان	بخواند آن زمان ده سوار جوان
برون تاختند از میان سپاه	برفتند يك سر به آوردگاه
که دیدار دیده بریشان نبود	دو سالار زین گونه رزم آزمود
ابا هر سواری ز ایران سپاه	ز توران یکی شد و را رزم خواه
نهادند پس گيو را با گروهی	که همزور بودند و پرخاش جوی
گروی زره کز میان سپاه	سراسر برو بود نفرین شاه
که بگرفت ریش سیاوش بدست	سرش را برید از تن پاك پست
دگر با فربرز کاووس تفت	چو کلباد ویسه به آورد رفت
چو رهّام گودرز با بارمان	برفتند يك با دگر بدگمان
گرازه بشد با سیامک به جنگ	چو شیر ژیان با دمنده نهنگ
چو گرگین کار آزموده سوار	که با اندریمان کند کارزار
ابا بیژن گيو رویین گرد	به جنگ از جهان روشنایی ببرد
چو او خواست با زنگه شاوران	دگر برته با کهرم از یاوران
چو دیگر فروهل بُد و زنگله	برون تاختند از میان گله
هجیر و سپهرم بکردار شیر	بدان رزمگاه اندر آمد دلیر

چو گودرز کشواد و پیران به هم	همه ساخته دل بدرد و ستم
میان بسته هر دو سپهید به کین	چه از پادشاهی چه از بهر دین
بخوردند سوگند يك با دگر	که کس برنگرداند از کینه سر
بدان تا کرا گردد امروز کار	که پیروز برگردد از کارزار
دو بالا بد اندر دو روی سپاه	که شایست کردن به هر سو نگاه
یکی سوی ایران دگر سوی تور	که دیدار بودی به لشکر ز دور
به پیش اندرون بود هامون و دشت	که تازنده شایست بر وی گذشت
سپهدار گودرز کرد آن نشان	که هر کو ز گردان گردنکشان
بزیر آورد دشمنی را چو دود	درفشی ز بالا برآرند زود
سپهدار پیران نشانی نهاد	به بالای دیگر همین کرد یاد
از آن پس بهامون نهادند سر	بخون ریختن بسته گردان کمر
به تیغ و به گرز و به تیر و کمند	همی آزمودند هر گونه بند
دلیران توران و کنداوران	ابا گرز و تیغ و پرنداوران
که گر کوه پیش آمدی روز جنگ	نبودی بر آن رزم کردن درنگ
همه دستهایشان فرو ماند پست	در زور یزدان بریشان بیست
به دام بلا اندر آویختند	که بسیار بیداد خون ریختند
فرو مانده اسبان جنگی بجای	تو گفتی که با دست بستست پای
بریشان همه راستی شد نگون	که برگشت روز و بجوشید خون
چنان خواست یزدان جان آفرین	که گفتی گرفت آن گوان را زمین
ز مردی که بودند با بخت خویش	بر آویختند از پی تخت خویش
سران از پی پادشاهی به جنگ	بدادند جان از پی نام و ننگ
دمان آمدند اندر آوردگاه	ابا یکدگر ساخته کینه خواه

رزم فریبرز با کلباد

نخستین فریبرز نیو دلیر	ز لشکر برون تاخت برسان شیر
به نزدیک کلباد ویسه دمان	بیامد به زه بر نهاده کمان
همی گشت و تیرش نیامد چو خواست	کشید آن پرنداور از دست راست
برآورد و زد تیغ بر گردنش	بدو نیم شد تا کمرگه تنش
فرود آمد از اسب و بگشاد بند	ز فترک خویش آن کیانی کمند
بیست از بر باره کلباد را	گشاد از برش بند پولاد را
به بالا بر آمد به پیروز نام	خروشی بر آورد و بگذارد گام
که سالار ما باد پیروزگر	همه دشمن شاه خسته جگر

رزم گیو با گروی زره

و دیگر گروی زره دیو نیو	برون رفت با پور گودرز گیو
به نیزه فراوان بر آویختند	همی زهر با خون بر آمیختند
سنان‌دار نیزه ز چنگ سوار	فرو ریخت از هول آن کارزار
کمان بر گرفتند و تیر خدنگ	یک اندر دگر تاخته چون پلنگ
همی زنده بایست مر گیو را	کز اسب اندر آرد گو نیو را
چنان بسته در پیش خسرو برد	ز ترکان یکی هدیه نو برد
چو گیو اندر آمد گروی از نهیب	کمان شد ز دستش بسوی نشیب
سوی تیغ برد آن زمان دست خویش	دمان گیو نیو اندر آمد به پیش
عمودی بزد بر سر و ترگ اوی	که خون اندر آمد ز تارک به روی
همیدون ز زین دست بگذازدش	گرفتش ببر سخت و بفشاردش
که بر پشت زین مرد بی‌توش گشت	ز اسب اندر افتاد و بیهوش گشت

دو دست از پس پشت بستش چو سنگ	فرود آمد از باره جنگی پلنگ
دوانید و شد تا بر یار خویش	نشست از بر زین و او را به پیش
به نعره همی کوه را کرد پست	به بالا برآمد درفشی بدست
همی خواند بر پهلوان آفرین	به پیروزی شاه ایران زمین

رزم گرازه با سیامک

بشد با گرازه به آوردگاه	سه دیگر سیامک ز توران سپاه
خروشان بکردار پیلان مست	برفتند و نیزه گرفته بدست
گرفتند زان پس عمود گران	پر از جنگ و پر خشم کینه وران
همی بر سر یکدگر کوفتند	چو شیران جنگی بر آشوفتند
به تنگی فراز آمد آن کار سخت	زبانیشان شد از تشنگی لخت لخت
همی گرد کینه بر انگیختند	پیاده شدند و بر آویختند
مر او را چو باد اندر آورد زیر	گرازه بزد دست برسان شیر
شکست و برآمد ز تن نیز جانیش	چنان سخت زد بر زمین کاستخوانش
نشست از بر زین چو آذرگشسب	گرازه هم آنکه بیستش به اسب
به بالا برآمد بکردار مست	گرفت آنکه اسب سیامک بدست
گرازان و شادان و دشمن نگون	درفش خجسته بدست اندرون
ابر پهلوان آفرین برکنان	خروشان و جوشان و نعره زنان

رزم فروهل با زنگله

دو جنگی بکردار شیر یله	چهارم فروهل بد و زنگله
نبد چون فروهل دگر بد گمان	به ایران نبرده به تیر و کمان
کمان را به زه کرد و اندر کشید	چو از دور ترك دژم را بدید

برآورد زان تیرهای خدنگ	گرفته کمان رفت پیشش به جنگ
ابر زنگله تیر باران گرفت	ز هر سو کمین سواران گرفت
خدنگی برانش برآمد چو باد	که بگذشت بر مرد و بر اسب شاد
به روی اندر آمد تگاور ز درد	جدا شد ازو زنگله روی زرد
نگون شد سر زنگله جان بداد	تو گفתי همانا ز مادر نژاد
فروهل فرو جست و ببرید سر	برون کرد خفتان رومی ز بر
سرش را به فتراك زین بر بیست	بیامد گرفت اسب او را بدست
ببالا برآمد بسان پلنگ	بخون غرقه گشته بر و تیغ و چنگ
درفش خجسته برآورد راست	شده شادمان یافته هرچ خواست
خروشید زان پس که پیروز باد	سر خسروان شاه فرخ نژاد

رزم رهام با بارمان

به پنجم چو رهام گودرز بود	که با بارمان او نبرد آزمود
کمان بر گرفتند و تیر خدنگ	برآمد خروش سواران جنگ
کمانها همه پاك بر هم شکست	سوی نیزه بردند چون باد دست
دو جنگی و هر دو دلیر و سوار	هشیوار و دیده بسی کارزار
بگشتند بسیار يك با دگر	بیچید رهام پرخاشخ
یکی نیزه انداخت بر ران اوی	کز اسب اندر آمد بفرمان اوی
جدا شد ز باره هم آنگاه ترك	ز اسب اندر افتاد ترك سترك
به پشت اندرش نیزه‌ای زد دگر	سنان اندر آمد میان جگر
فرود آمد از باره کرد آفرین	ز دادار بر بخت شاه زمین
به کین سیاوش کشیدش نگون	ز کینه بمالید بر روی خون
به زین اندر آهخت و بستش چو سنگ	سر آویخته پایها زیر تنگ

نشست از بر زین و اسبش کشان	بیامد دوان تا بجای نشان
به بالا برآمد شده شاد دل	ز درد و غمان گشته آزاد دل
به پیروزی شاه و تخت بلند	به کام آمده زیر بخت بلند
همی آفرین خواند سالار شاه	ابر شاه کی خسرو و تاج و گاه
که پیروزگر شاه پیروز باد	همه روزگارانش نوروز باد
رزم بیژن با رویین	
ششم بیژن گیو و رویین دمان	به زه بر نهادند هر دو کمان
چپ و راست گشتند يك با دگر	نبد تیرشان از کمان کارگر
به رومی عمود آنگهی پور گیو	همی گشت با گرد رویین نیو
بر آوردگه بر برو دست یافت	زمین را بدژید و اندر شتافت
زد از باد بر سرش رومی ستون	فرو ریخت از ترگ او مغز و خون
به زین پلنگ اندرون جان بداد	ز پیران ویسه بسی کرد یاد
پس از پشت باره در آمد نگون	همه تن پر آهن دهن پر ز خون
ز اسب اندر آمد سبك بیژنا	مر او را بکردار آهرمنا
کمند اندر افگند و بر زین کشید	نبد کس که تیمار رویی کشید
برفت از پی سود مایه به باد	هنوز از جوانیش نابوده شاد
بر اسبش بکردار پیلی بیست	گرفت آنگهی پالهنکش بدست
عنان هیون تگاور بتافت	و ز آن جایگه سوی بالا شتافت
به چنگ اندرون شیر پیکر درفش	میان دیبه و رنگ خورده بنفش
چنینست کار جهان فریب	پس هر فرازی نهاده نشیب
و ز آن جایگه شد بجای نشان	به نزدیک آن نامور سرکشان
همی گفت پیروزگر باد شاه	همیشه سر پهلوان با کلاه

جهان پیش شاه جهان بنده باد	همیشه دل پهلوان باد شاد
رزم هجیر با سپهرم	
برون تاخت هفتم ز گردان هجیر	یکی نامداری سواری هژیر
سپهرم ز خویشان افراسیاب	یکی نامور بود با جاه و آب
ابا پور گودرز رزم آزمود	که چون او به لشکر سواری نبود
برفتند هر دو بجای نبرد	برآمد ز آوردگه تیره گرد
به شمشیر هر دو بر آویختند	همی ز آهن آتش فرو ریختند
هجیر دلاور بکردار شیر	بروی سپهرم در آمد دلیر
بنام جهان آفرین کردگار	بیخت جهاندار با شهریار
یکی تیغ زد بر سر و ترگ اوی	که آمد هم اندر زمان مرگ اوی
در افتاد ز اسبش هم آنگه نگون	به زاری و خواری دهن پر ز خون
فرود آمد از باره فرّخ هجیر	مر او را بیست از بر زین چو شیر
نشست از بر اسب و آن اسب اوی	گرفته عنان و در آورده روی
برآمد به بالا و کرد آفرین	بران اختر نیک و فرّخ زمین
همی زور و بخت از جهاندار دید	و ز آن گردش بخت بیدار دید
رزم زنگه شاوران با اوخاست	
به هشتم ز گردان ناماوران	بشد ساخته زنگه شاوران
که همزمش از تخم اوخاست بود	که از جنگ هرگز نه بر کاست بود
گرفتند هر دو عمود گران	چو او خواست با زنگه شاوران
بگشتند ز اندازه بیرون به جنگ	ز بس کوفتن گشت پیکار تنگ
فرو ماند اسبان جنگی ز تگ	که گفتی بتنشان نجیبید رگ

چو خورشید تابان ز گنبد بگشت	بکردار آهن بتفسید دشت
چنان تشنه گشتند کز جای خویش	نجنید و نهاد کس پای پیش
زبان بر گشادند يك با دگر	که اکنون ز گرمی بسوزد جگر
بباید بر آسود و دم بر زدن	پس آنکه سوی جنگ باز آمدن
برفتند و اسبان جنگی بجای	فراز آوریدند و بستند پای
به آسودگی باز برخاستند	به پیکار کینه بیاراستند
بکردار آتش ز نیزه سوار	همی گشت بر مرکز کارزار
بد آنکه که زنگه برو دست یافت	سنان سوی او کرد و اندر شتافت
یکی نیزه زد بر کمرگاه اوی	کز اسبش نگون کرد و بر زد بروی
چو رعد خروشان یکی ویله کرد	که گفتی بدرید دشت نبرد
فرود آمد از باره شد نزد اوی	بران خاک تفته کشیدش بروی
مر او را بچاره ز روی زمین	نگون اندر افکند بر پشت زین
نشست از بر اسب و بالا گرفت	بترکان چه آمد ز بخت ای شگفت
بران کوه فرخ بر آمد ز پست	یکی گرگ پیکر درفش بدست
بشد پیش یاران و کرد آفرین	ابر شاه و بر پهلوان زمین

رزم گرگین با اندریمان

برون رفت گرگین نهم کینه خواه	ابا اندریمان ز توران سپاه
جهان دیده و کار کرده دو مرد	برفتند و جستند جای نبرد
به نیزه بگشتند و بشکست پست	کمان بر گرفتند هر دو بدست
ببارید تیر از کمان سران	به روی اندر آورده کرگ اسپران
همی تیر بارید همچون تگرگ	بران اسپر کرگ و بر تُرک و ترگ
یکی تیر گرگین بزد بر سرش	که بر دوخت با ترگ رومی برش

بلرزید بر زین ز سختی سوار	یکی تیر دیگر بزد نامدار
هم آنگاه تُرك اندر آمد نگون	ز چشمش برون آمد از درد خون
فرود آمد از باره گرگین چو گرد	سر اندریمان ز تن دور کرد
به فتراك بر بست و خود بر نشست	نوند سوار نبرده بدست
بران تند بالا بر آمد دمان	همیدون به بازو به زه بر کمان
به نیروی یزدان که او بد پناه	به پیروز بخت جهاندار شاه
چو پیروز برگشت مرد از نبرد	درفش دلافرز بر پای کرد

رزم براه با کهرم

دهم برته با کهرم تیغ زن	دو خونی و هر دو سر انجمن
همی آزمودند هر گونه جنگ	گرفتند پس تیغ هندی به چنگ
درفش همایون بدست اندرون	تو گفתי بجنبد که بیستون
یکایک بیچید ازو برته روی	یکی تیغ زد بر سر و ترگ اوی
که تا سینه کهرم بدو نیم گشت	ز دشمن دل برته بی‌بیم گشت
فرود آمد از اسب و او را بیست	بران زین توزی و خود بر نشست
برآمد به بالا چو شرزه پلنگ	خروشان یکی تیغ هندی به چنگ
درفش همایون بدست اندرون	فکنده بران باره کهرم نگون
همی گفت شاهست پیروزگر	همیشه کلاهش بخورشید بر

رزم گودرز با پیران

چو از روز نه ساعت اندر گذشت	ز ترکان نبد کس بر آن پهن دشت
کسی را کجا پروراند به ناز	بر آید برو روزگار دراز
شببخون کند گاه شادی بروی	همی خواری و سختی آرد بروی

همی داد خوانیم و پیدا ستم	ز باد اندر آرد دهمان به دم
به آوردگه کردن آهنگ شوم	به تورانیان بر بد آن جنگ شوم
سواری ندید اندر آوردگاه	چنان شد که پیران ز توران سپاه
جهان را تو گفتی نیامد دریغ	روانها گسسته ز تنش به تیغ
فراز آمدند اندران کین به هم	سپهدار ایران و توران دژم
همه دل پر از درد و سر پر ز کین	همی بر نوشتند هر دو زمین
فرو ماند خورشید روز نبرد	به آوردگاه سواران ز گرد
ز هر گونه بر نهادند بند	به تیغ و به خنجر به گرز و کمند
از ایران به توران رسید آن بدی	فراز آمد آن گردش ایزدی
کرا کوشش و زور و باره نماند	ابا خواست یزدانش چاره نماند
بدانست کان گردش ایزدیست	نگه کرد پیران که هنگام چیست
بکوشید با گردش روزگار	و لیکن به مردی همی کرد کار
دو سالار لشکر دو هشیار پیر	ازان پس کمان بر گرفتند و تیر
چو باد خزان بر جهد بر درخت	یکی تیر باران گرفتند سخت
که آهن ندارد مر او را نه سنگ	نگه کرد گودرز تیر خدنگ
تگاور بلرزید و دم درکشید	به برگستوان بر زد و بر درید
بغلتید زیرش سوار دلیر	بیفتاد و پیران در آمد به زیر
و زان روز تیره نیابد جواز	بدانست کآمد زمانه فراز
هم آنگه بغلتید و بر پای خاست	ز نیرو بدو نیم شد دست راست
غمی شد ز درد دویدن ستوه	ز گودرز ز بگریخت و شد سوی کوه
کزو باز گردد مگر پهلوان	همی شد بران کوه سر بر دوان
بترسید از گردش روزگار	نگه کرد گودرز و بگریست زار
میان بسته دارد ز بهر جفا	بدانست کش نیست با کس وفا

فغان کرد کای نامور پهلوان	چه بودت که ایدون پیاده دوان
بکردار نخچیر در پیش من	کجات آن سپاه ای سر انجمن
نیامد ز لشکر ترا یار کس	وزیشان نبینمت فریادرس
کجات آن همه زور و مردانگی	سلیح و دل و گنج و فرزانیگی
ستون گوان پشت افراسیاب	کنون شاه را تیره گشت آفتاب
زمانه ز تو زود برگاشت روی	به هنگام کینه تو چاره مجوی
چو کارت چنین گشت زنهار خواه	بدان تات زنده برم نزد شاه
ببخشاید از دل همی بر تو بر	که هستی جهان پهلوان سر بسر
بدو گفت پیران که این خود مباد	به فرجام بر من چنین بد مباد
ازین پس مرا زندگانی بود	به زنهار رفتن گمانی بود
خود اندر جهان مرگ را زاده‌ایم	بدین کار گردن ترا داده‌ایم
شنیدستم این داستان از مهان	که هر چند باشی به خرم جهان
سرانجام مرگست زو چاره نیست	به من بر بدین جای پیغاره نیست
همی گشت گودرز بر گرد کوه	نبودش بدو راه و آمد ستوه
پیاده ببود و سپر بر گرفت	چو نخچیربانان که اندر گرفت
گرفته سپر پیش و ژوپین بدست	به بالا نهاده سر از جای پست
همی دید پیران مر او را ز دور	بجست از بر سنگ سالار تور
بینداخت خنجر بکردار تیر	بیامد به بازوی سالار پیر
چو گودرز شد خسته بر دست اوی	ز کینه به خشم اندر آورد روی
بینداخت ژوپین به پیران رسید	ز ره بر تنش سر بسر بر درید
ز پشت اندر آمد به راه جگر	بغرید و آسیمه برگشت سر
برآمدش خون جگر بر دهان	روانش برآمد هم اندر زمان
چو شیر ژیان اندر آمد بسر	بنالید با داور دادگر

بران کوه خارا زمانی طپید	پس از کین و آوردگاه آرمید
زمانه به زهراب دادست چنگ	بدرد دل شیر و چرم پلنگ
چنینست خود گردش روزگار	نگیرد همی پند آموزگار
چو گودرز برشد بران کوهسار	بدیدش بر آن گونه افکنده خوار
دریده دل و دست و بر خاک سر	شکسته سلیح و گسسته کمر
چنین گفت گودرز کای نره شیر	سر پهلوانان و گرد دلیر
جهان چون من و چون تو بسیار دید	نخواهد همی با کسی آرمید
چو گودرز دیدش چنان مرده خوار	بخاک و بخون بر طپیده به زار
فرو برد چنگال و خون برگرفت	بخورد و بیالود روی ای شگفت
ز خون سیاووش خروشید زار	نیایش همی کرد بر کردگار
ز هفتاد خون گرامی پسر	بنالید با داور دادگر
سرش را همی خواست از تن برید	چنان بدکنش خویشتن را ندید
درفشی به بالینش بر پای کرد	سرش را بدان سایه در جای کرد
سوی لشکر خویش بنهاد روی	چکان خون ز بازوش چون آب جوی

باز آمدن گودرز به نزد پهلوانان ایران

همه کینه جویان پرخاش جوی	ز بالا به لشکر نهادند روی
ابا کشتگان بسته بر پشت زین	بریشان سر آورده پرخاش و کین
چو با کینه جویان نبد پهلوان	خروشی بر آمد ز پیر و جوان
که گودرز بر دست پیران مگر	ز پیری بخون اندر آورد سر
همی زار بگریست لشکر همه	ز نادیدن پهلوان رمه
درفشی پدید آمد از تیره گرد	گرازان و تازان بدشت نبرد
بر آمد ز لشکرگه آوای کوس	همی گرد بر آسمان داد بوس

بزرگان بر پهلوان آمدند	پر از خنده و شادمان آمدند
چنین گفت لشکر مگر پهلوان	ازو باز گردید تیره روان
که پیران یکی شیر دل مرد بود	همه ساله جویای آورد بود
چنین یاد کرد آن زمان پهلوان	سپرده بدو گوش پیر و جوان
بانگشت بنمود جای نبرد	بگفت آنک با او زمانه چه کرد
به رهام فرمود تا بر نشست	بآوردن او میان را بیست
بدو گفت او را بزین بر بید	بیاور چنان تازیان بر نوند
درفش و سلیحش چنان هم که هست	به درع و میانش مبر هیچ دست
بران گونه چون پهلوان کرد یاد	برون تاخت رهام چون تند باد
کشید از بر اسب روشن تنش	بخون اندرون غرقه بد جوشنش
چنان هم بیستش به خم کمند	فرود آوریدش ز کوه بلند
درفشش چو از جایگاه نشان	ندیدند گردان گردنکشان
همه خواندند آفرین سر بسر	ابر پهلوان زمین در بدر
که ای نامور پشت ایران سپاه	پرستنده تخت تو باد ماه
فدای سپه کرده‌ای جان و تن	به پیری زمان روزگار کهن
چنین گفت گودرز با مهتران	که چون رزم ما گشت زین سان گران
مرا در دل آید که افراسیاب	سپه بگذراند بدین روی آب
سپاه وی آسوده از رنج و تاب	بمانده سپاهم چنین در شتاب
و لیکن چنین دارم امید من	که آید جهاندار خورشید من
بیفروزد این رزمگه را به فر	بیارد سپاهی بنو کینه ور
یکی هوشمندی فرستاده‌ام	بسی شاه را پندها داده‌ام
که گر شاه ترکان بیارد سپاه	نداریم پای اندرین کینه گاه
گمانم چنانست کو با سپاه	بیاری بیاید بدین رزمگاه

مر این کشتگان را برین دشت کین	چنین هم بدارید بر پشت زین
کزین کشتگان جان ما بی‌غمست	روان سیاووش زین خرمست
اگر همچنین نزد شاه آوریم	شود شاد و زین پایگاه آوریم
که آشوب ترکان و ایرانیان	ازین بد کجا کم شد اندر میان
همه يك سره خواندند آفرین	که بی‌تو مبادا زمان و زمین
همه سودمندی ز گفتار تست	خور و ماه روشن بدیدار تست
برفتند با کشتگان همچنان	گروی زره را پیاده دوان
چو نزدیک بنگاه و لشکر شدند	پذیره سپهد سپاه آمدند
به پیش سپه بود گسته‌م شیر	بیامد بر پهلوان دلیر
زمین را ببوسید و کرد آفرین	سپاهت بی‌آزار گفتا بین
چنانچون سپردی سپردم بهم	درین بود گودرز با گسته‌م
که اندر زمان از لب دیده‌بان	بگوش آمد از کوه زبید فغان
که از گرد شد دشت چون تیره شب	شگفتی بر آمد ز هر سو جلب
خروشیدن کوس با کژ نای	بجنابند آن دشت گویی ز جای
یکی تخت پیروزه بر پشت پیل	درفشان بکردار دریای نیل
هوا شد بسان پرند بنفش	ز تابیدن کاویانی درفش
درفشی به بالای سرو سهی	پدید آمد از دور با فرهی
به گردش سواران جوشنوران	زمین شد بنفش از کران تا کران
پس هر درفشی درفشی بیای	چه از اژدها و چه پیکر همای
اگر همچنین تیز رانی کنند	به يك روز دیگر بدینجا رسند

زاری کردن لهاک و فرشیدورد بر پیران

ز کوه کنابد همان دیده‌بان	بدید آن شگفتی و آمد دوان
چنین گفت گر چشم من تیره نیست	و ز اندوه دیدار من خیره نیست
ز ترکان بر آورد ایزد دمار	همه رنجشان سر بسر گشت خوار
سپاه اندر آمد ز بالا به پست	خروشان و هر يك درفشى بدست
درفش سپهدار توران نگون	همی بینم از پیش غرقه بخون
همان ده دلاور کز ایدر برفت	ابا گرد پیران به آورد تفت
همی بینم از دورشان سرنگون	فگنده بر اسبان و تن پر ز خون
دلیران ایران گرازان به هم	رسیدند يك سر بر گسته‌م
و زان سوی زبید یکی تیره گرد	پدید آمد و دشت شد لاژورد
میان سپه کاویانی درفش	به پیش اندرون تیغهای بنفش
درفش شهنشاه با بوق و کوس	پدید آمد و شد زمین آبنوس
برفتند لهاک و فرشیدورد	بدانجا که بد جایگاه نبرد
بدیدند کشته بدیدار خویش	سپهبد برادر جهاندار خویش
ابا ده سوار آن گزیده سران	ز ترکان دلیران جنگاوران
بران دیده بر زار و جوشان شدند	ز خون برادر خروشان شدند
همی زار گفتند کای نژده شیر	سپهدار پیران سوار دلیر
چه بایست آن رادی و راستی	چو رفتن ز گیتی چنین خواستی
کنون کام دشمن بر آمد همه	به بد بر تو گیتی سر آمد همه
که جوید کنون در جهان کین تو	که گیرد کنون راه و آیین تو
ازین شهر ترکان و افراسیاب	بد آمد سرانجامت ای نیک یاب
بباید بریدن سر خویش پست	بخون غرقه کردن بر و یال و دست

چو اندرز پیران نهادند پیش	نرفتند بر خیره گفتار خویش
ز گودرز چون خواست پیران نبرد	چنین گفت با گرد فرشیدورد
که گر من شوم کشته بر کینه گاه	شما کس مباشید پیش سپاه
اگر کشته گردم برین دشت کین	شود تنگ بر نامداران زمین
نه از تخمه ویسه ماند کسی	که اندر سرش مغز باشد بسی
که بر کینه گه چونک ما را کشند	چو سرهای ما سوی ایران کشند
ز گودرز خواهد سپه زینهار	شما خویشتن را مدارید خوار
همه راه سوی بیابان برید	مگر کز بد دشمنان جان برید
به لشکرگه خویش رفتند باز	همه دیده پر خون و دل پر گداز
بدانست لشکر سراسر همه	که شد بی‌شبان آن گرازان رمه
همه سر بسر زار و گریان شدند	چو بر آتش تیز بریان شدند
به نزدیک لَهاک و فرشیدورد	برفتند با دل پر از باد سرد
که اکنون چه سازیم زین رزمگاه	چو شد پهلوان پشت توران سپاه
چنین گفت هر کس که پیران گرد	جز از نام نیکو ز گیهان نبرد
کرا دل دهد نیز بستن کمر	ز آهن کله بر نهادن بسر
چنین گفت لَهاک و فرشیدورد	که از خواست یزدان کرانه که کرد
چنین راند بر سر و را روزگار	که بر کینه کشته شود زار و خوار
به شمشیر کرده جدا سر ز تن	نیابد همی کشته گور و کفن
بهر جای کشته کشان دشمنش	پر از خون سر و درع و خسته تنش
کنون بودنی بود و پیران گذشت	همه کار و کردار او باد گشت
ستون سپه بود تا زنده بود	به مهر سپه جاننش آکنده بود
سپه را ز دشمن نگهدار بود	پسر با برادر برش خوار بود
بدان گیتی افتاد نیک و بدش	همانا که نیکست با ایزدش

بس از لشکر خویش تیمار خورد	ز گودرز پیمان ستد در نبرد
که گر من شوم کشته در کینه گاه	نجویی تو کین زان سپس با سپاه
گذرشان دهی تا به توران شوند	کمین را نسازی بریشان کمند
ز پیمان نگردند ایرانیان	ازین در کنون نیست بیم زیان
سه کارست پیش آمده ناگزیر	همه گوش دارید برنا و پیر
اگرتان به زنهار باید شدن	کنون تان همی رای باید زدن
و گر بازگشتن به خرگاه خویش	سپردن به نیک و به بد راه خویش
و گر جنگ را گرد کرده عنان	یکایک به خوناب داده سنان
گر ایدون کتان دل گراید به جنگ	بدین رزمگه کرد باید درنگ
که پیران ز مهتر سپه خواستست	سپهد یکی لشکر آراستست
زمان تا زمان لشکر آید پدید	همی کینه زیشان بیاید کشید
ز هر گونه رانیم یک سر سخن	جز از خواست یزدان نباشد ز بن
ور ایدون کتان رای شهرست و گاه	همانا که بر ما نگیرند راه
و گرتان به زنهار شاهست رای	بیاید بسیچید و رفتن ز جای
و گرتان سوی شهر ایران هواست	دل هر کسی بر تنش پادشاست
ز ما دو برادر مدارید چشم	که هرگز نشویم دل را ز خشم
کزین تخمه ویسگان کس نبود	که بند کمر بر میانش نسود
بر اندرز سالار پیران شویم	ز راه بیابان به توران شویم
ار ایدونک بر ما بگیرند راه	بکوشیم تا هستمان دستگاه
چو ترکان شنیدند زیشان سخن	یکی نیک پاسخ فگندند بن
که سالار با ده یل نامدار	کشیدند کشته بران گونه خوار
و زان روی کی خسرو آمد پدید	که یارد بدین رزمگاه آرمید
نه اسب و سلیح و نه پای و نه پر	نه گنج و نه سالار و نه نامور

چه با خویشان کرد باید ستیز	نه نیروی جنگ و نه راه گریز
پس ما برانند پیل و سپاه	اگر باز گردیم گودرز و شاه
نه خرگاه بینیم و نه دودمان	رهایمی نیابیم يك تن بجان
سپاهست بسیار و سالار نیست	به زنهار بر ما كنون عار نیست
چه افراسیاب و چه يك مشت خاك	ازان پس خود از شاه تركان چه باك

راه توران گرفتن لهاك و فرشیدورد

دو پر مایه از جای برخاستند	چو لشكر چنین پاسخ آراستند
كیشان نیست هنگام ننگ و نبرد	بدانست لهاك و فرشیدورد
تبه گردد از بی‌شبانى رمه	همی راست گویند لشكر همه
بیابان گرفتند و راه دراز	به پدرود کردن گرفتند ساز
پر از درد دل دیدگان پر ز خون	درفشی گرفته بدست اندرون
دلیران و شایسته کارزار	برفتند با نامور ده سوار
نگهبان آن نامداران بدند	بره بر ز ایران سواران بدند
طلایه بیفشارد با جای پای	برانگیختند اسب تركان ز جای
که از خون زمین گشت با کوه راست	يكی ناسگالیده‌شان جنگ خاست
دلیران و شیران روز نبرد	بکشتند ایرانیان هشت مرد
به راه بیابان بکردار شیر	و زان جا برفتند هر دو دلیر
ز دست طلایه دگر جان نبرد	ز تركان جزین دو سرافراز گرد
که ای سرفرازان و گردان نو	پس از دیده‌گه دیده‌بان کرد غو
برون رفت با نامور ده سوار	ازین لشكر ترك دو نامدار
که با خاك خون را بر آمیختند	چنان با طلایه بر آویختند
دو تن تیز رفتند بسته میان	تنی هشت کشتند ایرانیان

چو بشنید گودرز گفت آن دو مرد	بود گرد لھاك و فرشیدورد
برفتند با گردن افراختن	شکسته نشدشان دل از تاختن
گر ایشان از اینجا به توران شوند	برین لشکر آید همانا گزند
هم اندر زمان گفت با سرکشان	که ای نامداران دشمن کشان
که جوید کنون نام نزدیک شاه	بیوشد سرش را به رومی کلاه
همه مانده بودند ایرانیان	شده سست و سوده ز آهن میان
ندادند پاسخ جز از گسته‌م	که بود اندر آورد شیر دژم
بسالار گفت ای سرافراز شاه	چو رفتی به آورد توران سپاه
سپردی مرا کوس و پرده سرای	به پیش سپه بر بودن بیای
دلیران همه نام جستند و ننگ	مرا بهره نامد به هنگام جنگ
کنون من بدین کار نام آورم	شومشان یکایک به دام آورم
بخندید گودرز و زو شاد شد	رخش تازه شد و ز غم آزاد شد
بدو گفت نیک اخترى تو ز هور	که شیرى و بدخواه تو همچو گور
برو کافرینده یار تو باد	چو لھاك سیصد شکار تو باد

رفتن گسته‌م از پس لھاك و فرشیدورد

بپوشید گسته‌م درع نبرد	ز گردان کرا دید پدرود کرد
برون رفت و ز لشکر خویش تفت	به جنگ دو ترك سر افراز رفت
همی گفت لشکر همه سر بسر	که گسته‌م را زین بد آید بسر
یکی لشکر از نزد افراسیاب	همی رفت برسان کشتی بر آب
بیاری همه جنگ جو آمدند	چو نزدیک دشت دغو آمدند
خبر شد بدیشان که پیران گذشت	نبرد دلیران دگرگونه گشت
همه بازگشتند يك سر ز راه	خروشان برفتند نزدیک شاه

ز لشکر به آورد لَهّاک تفت	چو بشنید بیژن که گسته‌م رفت
چو تنگ اندر آید بدشت دغو	گمانی چنان برد بیژن که او
برآرند ازو خاک روز نبرد	نباید که لَهّاک و فرشیدورد
به نزدیک گودرز بنهاد روی	نشست از بر دیزه راه جوی
خروشید و چندی سخن کرد یاد	چو چشمش بروی نیا بر فتاد
که هر نامداری که فرمان برد	نه خوب آید ای پهلوان از خرد
بِهانه به چرخ فلک بر نهی	مر او را به خیره بکشتن دهی
برفتند زین سان دلاور به راه	دو تن نامداران توران سپاه
به گوهر بزرگان آن کشورند	ز هومان و پیران دلاورترند
نباید که آید برو بر شکن	کنون گسته‌م شد به جنگ دو تن
چو کم گردد از لشکر آن رادمرد	همه کام ما باز گردد به درد
کشیدن بدان کار تیمار اوی	چو بشنید گودرز گفتار اوی
هم از بد که می‌برد بیژن گمان	پس اندیشه کرد اندران یک زمان
که هر کس که جوید همی نام و گاه	بگردان چنین گفت سالار شاه
مر او را بدن یار با بدگمان	پس گسته‌م رفت باید دمان
نه غمخواره بد کس نه آسوده تن	ندادند پاسخ کس از انجمن
جز از من نباشدش فریاد رس	به گودرز پس گفت بیژن که کس
به سیری نیامد کس از جان خویش	که آید ز گردان بدین کار پیش
دلم پر ز در دست و پر آب روی	مرا رفت باید که از کار اوی
نه گرم آزموده ز گیتی نه سرد	بدو گفت گودرز کای شیر مرد
بدین کار مشتتاب تند ای پسر	نبینی که ماییم پیروزگر
وزیشان ستاند سر و تاج و تخت	بریشان بود گسته‌م چیره بخت
سواری فرستم چو شیر دژم	بمان تا کنون از پس گسته‌م

که با او بود یار گاه نبرد	سر دشمنان اندر آرد به گرد
بدو گفت بیژن که ای پهلوان	خردمند و بیدار و روشن روان
کنون یار باید که زندهست مرد	نه آنکه کجا زو برآرند گرد
چو گستم شد کشته در کارزار	سر آمد برو روز و برگشت کار
کجا سود دارد مر او را سپاه	کنون دار گر داشت خواهی نگاه
بفرمای تا من ز تیمار اوی	بیندم کمر تنگ بر کار اوی
ور ایدونک گویی مرو من سرم	ببرم بدین آبگون خنجرم
که من زندگانی پس از مرگ اوی	نخواهم که باشد بهانه مجوی
بدو گفت گودرز بشتاب پیش	اگر نیست مهر تو بر جان خویش
نیابی همی سیری از کارزار	کمر بند و بیسیج و سر بر مخار
نسوزد همانا دلت بر پدر	که هزمان مر او را بسوزی جگر
چو بشنید بیژن فرو برد سر	زمین را ببوسید و آمد به در
بر آرم همی گفت از کوه خاک	بدین جنگ جستن مرا زو چه باك

رفتن بیژن از پس گستم

کمر بست و بر ساخت مر جنگ را	بزین اندر آورد شبرنگ را
به گیو آگهی شد که بیژن چو گرد	کمر بست بر جنگ فرشید ورد
پس گستم تازیان شد به راه	به جنگ سواران توران سپاه
هم اندر زمان گیو بر جست زود	نشست از بر تازی اسبی چو دود
بیامد به ره بر چو او را بدید	بتندی عنانش بیک سو کشید
بدو گفت چندین زدم داستان	نخواهی همی بود همداستان
که باشم بتو شادمان يك زمان	کجا رفت خواهی بدین سان دمان
به هر کار درد دلم را مجوی	به پیران سر از من چه باید بگوی

جز از تو به گیتیم فرزند نیست	روانم به درد تو خرسند نیست
بدی ده شبان روز بر پشت زین	کشیده به بد خواه بر تیغ کین
بسودی بختان و خود اندرون	نخواهی همی سیر گشتن ز خون
چو نیکی دهش بخت پیروز داد	بیاید نشستن به آرام و شاد
به پیش زمانه چه تازی سرت	بس ایمن شدستی بدین خنجرت
کسی کو بجوید سر انجام خویش	نجوید ز گیتی چنین کام خویش
تو چندین بگرد زمانه میوی	که او خود سوی ما نهادست روی
ز بهر مرا زین سخن باز گرد	نشاید که داری دل من بدرد
بدو گفت بیژن که ای پر خرد	جزین بر تو مردم گمانی برد
که کار گذشته بیاری بیاد	نیچی بخیره همی سر ز داد
بدان ای پدر کین سخن داد نیست	مگر جنگ لاون ترا یاد نیست
که با من چه کرد اندران گستم	غم و شادمانیش با من به هم
ورایدون کجا گردش ایزدی	فراز آورد روزگار بدی
نبشته نگردد به پرهیز باز	نباید کشید این سخن را دراز
ز پیکار سر بر مگردان که من	فدی کرده دارم بدین کار تن
بدو گفت گیو ار بگردی تو باز	همان خوبتر کین نشیب و فراز
تو بی من میویی به روز نبرد	منت یار باشم به هر کار کرد
بدو گفت بیژن که این خود مباد	که از نامداران خسرو نژاد
سه گرد از پی بیم خورده دو تور	بتازند پویان بدین راه دور
بجان و سر شاه روشن روان	بجان نیا نامور پهلوان
به کین سیاوش کزین رزمگاه	تو بر گردی و من بیویم به راه
نخواهم برین کار فرمانت کرد	که گویی مرا باز گرد از نبرد
چو بشنید گیو این سخن باز گشت	برو آفرین کرد و اندر گذشت

که پیروز بادی و شاد آمدی	مبیناد چشم تو هرگز بدی
همی تاخت بیژن پس گستم	که ناید بروبر ز توران ستم
چو از دور لَهاک و فرشید ورد	گذشتند پویان ز دشت نبرد
بیک ساعت از هفت فرسنگ راه	برفتند ایمن ز ایران سپاه
یکی بیشه دیدند و آب روان	بدو اندرون سایه کاروان
به بیشه درون مرغ و نخچیر و شیر	درخت از بر و سبزه و آب زیر
به نخچیر کردن فرود آمدند	و زان تشنگی سوی رود آمدند
چو آب اندر آمد ببايست نان	باندوه و شادی نبندد دهان
بگشتند بر گرد آن مرغزار	فگندند بسیار مایه شکار
برافروختند آتش و زان کباب	بخوردند و کردند سر سوی خواب
چو بد روزگار دلیران دژم	کجا خواب سازد پریشان ستم
فرو خفت لَهاک و فرشید ورد	بسر بر همی پاسبانیش کرد

کشته شدن لَهاک و فرشیدورد به دست گستم

بر آمد چو شب تیره شد ماهتاب	دو غمگین سر اندر نهاده بخواب
رسید اندران جایگه گستم	که بودند یاران توران به هم
نوند اسب او بوی اسبان شنید	خروشی برآورد و اندر دمید
سبک اسب لَهاک هم زین نشان	خروشی برآورد چون بیهشان
دمان سوی لَهاک فرشید ورد	ز خواب خوش آمدش بیدار کرد
بدو گفت برخیز زین خواب خوش	بمردی سر بخت خود را بکش
که دانا زد این داستان بزرگ	که شیری که بگریزد از چنگ گرگ
نباید که گرگ از پشش درکشد	که او را همان بخت خود برکشد
چه مایه بپویند و چندی شتافت	کس از روز بد هم رهایی نیافت

هلا زود بشتاب کآمد سپاه	از ایران و بر ما گرفتند راه
نشستند بر باره هر دو سوار	کشیدند پویان ازان مرغزار
ز بیشه به بالا نهادند روی	دو خونی دلاور دو پرخاش جوی
به هامون کشیدند هر دو سوار	پر اندیشه تا چون بسیچند کار
پدید آمد از دور پس گستم	ندیدند با او سواری به هم
دلیران چو سر را بر افراختند	مر او را چو دیدند بشناختند
گرفتند يك با دگر گفت و گوی	که يك تن سوی ما نهادست روی
نیابد رهایی ز ما گستم	مگر بخت بد کرد خواهد ستم
جز از گستم نیست کآمد به جنگ	درفش دلیران گرفته به چنگ
گریزان بیاید شد از پیش اوی	مگر کاندر آرد بدین دشت روی
و ز آنجا به هامون نهادند روی	پس اندر دمان گستم کینه جوی
بیامد چو نزدیک ایشان رسید	چو شیر ژیان نعره بر کشید
بریشان بیارید تیر خدنگ	چو فرشید ورد اندر آمد به جنگ
یکی تیر زد بر سرش گستم	که با خون بر آمیخت مغزش به هم
نگون گشت و هم در زمان جان بداد	شد آن نامور گرد ویسه نژاد
چو لَهاک روی برادر بدید	بدانست کز کارزار آرمید
بلرزید و ز درد او خیره شد	جهان پیش چشم اندرش تیره شد
ز روشن روانش به سیری رسید	کمان را به زه کرد و اندر کشید
شدند آن زمان خسته هر دو سوار	به شمشیر بر ساختند کارزار
یکایک برو گستم دست یافت	ز کینه چنان خسته اندر شتافت
به گردنش بر زد یکی تیغ تیز	برآورد ناگاه زو رستخیز
سرش زیر پای اندر آمد چو گوی	که آید همی زخم چوگان بروی
چنینست کردار گردان سپهر	ببَرَد ز پرورده خویش مهر

و گر پای جویی سرش پیش تست	چو سر جوییش پای یابی نخست
که بگسست خواهد تو گفتی ز هم	به زین بر چنان خسته بد گسته‌م
همی راند اسب و همی ریخت خون	بیامد خمیده بزین اندرون
هم آب روان دید و همسایه دید	و ز آنجا سوی چشمه ساری رسید
بیست و به آب اندر آمد ز بخت	فرود آمد و اسب را بر درخت
بیستش تو گفتی سراسر زمین	بخورد آب بسیار و کرد آفرین
سراسر همه تن به شمشیر چاک	بیچید و غلتید بر تیره خاک
پدید آر زان لشکر نامدار	همی گفت کای روشن کردگار
و گر نه دلاور یکی نیو را	به دلسوزگی بیژن گیو را
برد مر مرا سوی ایران سپاه	که گر مرده گر زنده زین جایگاه
ببرد برد پیش بیدار شاه	سر نامداران توران سپاه
نمردم بگیتی همینست کام	بدان تا بداند که من جز بنام
پر از درد چون مار پیچان بخاک	همه شب بنالید تا روز پاک

دیدن بیژن گسته‌م را به مرغزار

بیامد بدانجایگاه بیژنا	چو گیتی ز خورشید شد روشنا
که یابد نشانی ز گم بوده یار	همی گشت بر گرد آن مرغزار
بدان مرغزار اندرون چون نوند	پدید آمد از دور اسب سمند
نگون گشته زین و گسسته لگام	چمان و چران چون پلنگان به کام
رکیب و کمند و جنا پر ز خون	همه آلت زین بروبر نگون
بر آورد چون شیر شرزه خروش	چو بیژن بدید آن ازو رفت هوش
کجایی فگنده درین مرغزار	همی گفت کای مهربان نیک یار
کنون جان شیرین ز تن بگسلم	که پشتم شکستی و خستی دلم

بشد بر پی اسب بر چشمه سار	مر او را بدید اندران مرغزار
همه جوشن و ترگ پر خاك و خون	فتاده بدان خستگی سرنگون
فرو جست بیژن ز شیرنگ زود	گرفتش به آغوش در تنگ زود
برون کرد رومی قبا از برش	برهنه شد از ترگ خسته سرش
ز بس خون دویدن تنش بود زرد	دلش پر ز تیمار و جان پر ز درد
بران خستگیهاش بنهاد روی	همی بود زاری کنان پیش اوی
همی گفت کای نیک دل یار من	تو رفتی و این بود پیکار من
شتابم کنون بیش بایست کرد	رسیدن بر تو بجای نبرد
مگر بودمی گاه سختیت یار	چو با اهرمن ساختی کارزار
کنون کام دشمن همه راست کرد	برآورد سر هرچ میخواست کرد
بگفت این سخن بیژن و گسته‌م	بجنبید و برزد یکی تیز دم
به بیژن چنین گفت کای نیک خواه	مکن خویشتن پیش من در تباه
مرا درد تو بتر از مرگ خویش	بنه بر سر خسته بر ترگ خویش
یکی چاره کن تا ازین جایگاه	توانی رسانیدنم نزد شاه
مرا باد چندان همی روزگار	که بینم یکی چهره شهریار
ازان پس چو مرگ آیدم باک نیست	مرا خود نهالی بجز خاك نیست
نمردست هر کس که با کام خویش	بمیرد بیابد سر انجام خویش
و دیگر دو بد خواه با ترس و باک	که بر دست من کرد یزدان هلاک
مگرشان به زین بر توانی کشید	و گرنه سرانشان ز تنها برید
سلیح و سر نامبردارشان	ببر تا بدانند پیکارشان
کنی نزد شاه جهاندار یاد	که من سر به خیره ندادم به باد
بسودم بهر جای با بخت جنگ	که نام جستن نمردم به ننگ
به بیژن نمود آنگهی هر دو تور	که بودند کشته فگنده به دور

بگفت این و سستی گرفتش روان	همی بود بیژن بسر بر نوان
و ز آن جایگه اسب او بی‌درنگ	بیاورد و بگشاد از باره تنگ
نمد زین به زیر تن خفته مرد	بیفگند و نالید چندی به درد
همه دامن قرطه را کرد چاک	ابر خستگیهایش بر بست پاک
و ز آن جایگه سوی بالا دوان	بیامد ز غم تیره کرده روان
سواران ترکان پراگنده دید	که آمد ز راه بیابان پدید
ز بالا چو برق اندر آمد بشیب	دل از مردن گسته‌م با نهیب
ازان بیم دیده سواران دو تن	بشمشیر کم کرد زان انجمن
ز فتراک بگشاد زان پس کمند	ز ترکان یکی را به گردن فگند
ز اسب اندر آورد و زنه‌ار داد	بدان کار با خویشتن یار داد
و ز آنجا بیامد بکردار گرد	دمان سوی لَهاک و فرشید ورد
بدید آن سران سپه را نگون	فگنده بران خاک غرقه بخون
بسرشان بر اسبان جنگی بیای	چراگاه سازید و جای چرای
چو بیژن چنان دید کرد آفرین	ابر گسته‌م کو سر آورد کین
بفرمود تا ترک زنه‌ار خواه	به زین بر کشید آن سران را ز راه
بیستندشان دست و پای و میان	کشیدند بر پشت زین کیان
و ز آنجا سوی گسته‌م تازیان	بیامد بسان پلنگ ژیان
فرود آمد از اسب و او را چو باد	بی‌آزار نرم از بر زین نهاد
بدان ترک فرمود تا بر نشست	به آغوش او اندر آورد دست
سمند نوندش همی راند نرم	برو بر همی آفرین خواند گرم
مگر زنده او را بر شهریار	تواند رسانیدن از کارزار
همی راند بیژن پر از درد و غم	روانش پر از انده گسته‌م

دخمه کردن کیخسرو پیران و سران توران و کشتن گروی زره را

خور از گنبد چرخ گردان بگشت	چو از روز نه ساعت اندر گذشت
بیامد بدان دشت آوردگاه	جهاندار خسرو بنزد سپاه
همه نامداران و جنگاوران	پذیره شدندش سراسر سران
که ای شهریار و سر موبدان	برو خواندند آفرین بخردان
بدان تا ببینند رویش سپاه	چنان هم همی بود بر اسب شاه
که آباد بادا به گردان زمین	بریشان همی خواند شاه آفرین
همی رفت گودرز با آن گروه	به آیین پس پشت لشکر چو کوه
سلیح و تن و جامه‌هاشان بخون	سر کشتگان را فکنده نگون
بیاورده بودند گردان شاه	همان ده مبارز که کز آوردگاه
ابر شهریار آفرین خواندند	پس لشکر اندر همی راندند
پیاده شد از دور کو را بدید	چو گودرز نزدیک خسرو رسید
بیامد بغلتید در پیش شاه	ستایش کنان پهلوان سپاه
بگفتش که هم‌رمز هر کس که بود	همه کشتگان را بخسرو نمود
دمان با سپهدار پیران نیو	گروی زره را بیاورد گیو
نیایش همی کرد بر کردگار	ز اسب اندر آمد سبک شهریار
که او داد پیروزی و دستگاه	ز یزدان سپاس و بدویم پناه
همی خواند و بر لشکرش همچنین	ز دادار بر پهلوان آفرین
شما آتش و دشمنان خشک نی	که ای نامداران فرخنده پی
ز بهر دل من چو آتش دمان	سپهدار گودرز با دودمان
دم از شهر توران بر آورده‌اند	همه جان و تنها فدا کرده‌اند
ندارم دریغ از شما دست راست	کنون گنج و شاهی مرا با شماست

ازان پس بدان کشتگان بنگرید	چو روی سپهدار پیران بدید
فرو ریخت آب از دو دیده بدرد	که کردار نیکی همی یاد کرد
به پیرانش بر دل از ان سان بسوخت	تو گفتی به دلش آتشی بر فروخت
یکی داستان زد پس از مرگ او	بخون دو دیده بیالود روی
که بخت بدست ازدهای دژم	به دام آورد شیر شرزه بدم
به مردی نیابد کسی زو رها	چنین آمد این تیز چنگ ازدها
کشیدی همه ساله تیمار من	میان بسته بودی به پیکار من
ز خون سیاووش پر از درد بود	بدانگه کسی را نیاززد بود
چنان مهربان بود دژخیم شد	وزو شهر ایران پر از بیم شد
مر او را ببرد اهرمن دل ز جای	دگرگونه پیش اندر آورد پای
فراوان همی خیره دادمش پند	نیامدش گفتار من سودمند
از افراسیابش نه برگشت سر	کنون شهریارش چنین داد بر
مکافات او ما جزین خواستیم	همی گاه و دیهیمش آراستیم
از اندیشه ما سخن در گذشت	فلک بر سرش بر دگر گونه گشت
بدل بر جفا کرد بر جای مهر	بدین سر دگر گونه بنمود چهر
کنون پند گودرز و فرمان من	بیفگند گفتار و پیمان من
تبه کرد مهر دل پاک را	به زهر اندر آمیخت تریاک را
که آمد بجنگ شما با سپاه	که چندان شد از شهر ایران تباه
ز توران بسیچید و آمد دمان	که ژوپین گودرز بودش زمان
پسر با برادر کلاه و کمر	سلیح و سپاه و همه بوم و بر
بداد از پی مهر افراسیاب	زمانه برو کرد چندین شتاب
بفرمود تا مشک و کافور ناب	به عنبر بر آمیخته با گلاب
تنش را بیالود زان سربسر	به کافور و مشکش بیاگند سر

به دیبای رومی تن پاك اوی	بیوشید آن جان ناپاك اوی
یکی دخمه فرمود خسرو به مهر	بر آورده سر تا بگردان سپهر
نهاد اندرو تخته‌های گران	چنانچون بود در خور مهتران
نهادند مر پهلوان را بگاه	کمر بر میان و بسر بر کلاه
چنینست کردار این پر فریب	چه مایه فرازست و چندی نشیب
خردمند را دل ز کردار اوی	بماند همی خیره از کار اوی
ازان پس گروی زره را بدید	یکی باد سرد از جگر بر کشید
نگه کرد خسرو بدان زشت روی	چو دیوی بسر بر فروهشته موی
همی گفت کای کردگار جهان	تو دانی همی آشکار و نهان
همانا که کاووس بد کرده بود	به پاداش ازو زهر و کین آزمود
که دیوی چنین بر سیاوش گماشت	ندانم جزین کینه بر دل چه داشت
و لیکن به پیروزی يك خدای	جهاندار نیکی ده و رهنمای
که خون سیاووش ز افراسیاب	بخوهم بدین کینه گیرم شتاب
گروی زره را گره تا گره	بفرمود تا بر کشیدند زه
چو بندش جدا شد سرش را ز بند	بریدند همچون سر گوسفند
بفرمود او را فگندن به آب	بگفتا چنین بینم افراسیاب

زینهار خواستن تورانیان از کیخسرو

بید شاه چندی بران رزمگاه	بدان تا کند سازگار سپاه
دهد پادشاهی کرا در خورست	کسی کز در خلعت و افسرست
به گودرز داد آن زمان اصفهان	کلاه بزرگی و تخت مهان
به اندازه اندر خور کارشان	بیاراست خلعت سزاوارشان
از آنها که بودند مانده بجای	که پیرانشان بد سر و کدخدای

فرستاده آمد به نزدیک شاه	خردمند مردی ز توران سپاه
که ما شاه را بنده و چاکریم	زمین جز بفرمان او نسپریم
کس از خواست یزدان نیابد رها	اگر چه شود در دم ازدها
جهاندار داند که ما خود کیم	میان تنگ بسته ز به هر چیم
نبدمان بکار سیاووش گناه	ببرد اهرمن شاه را دل ز راه
که توران ز ایران همه پر غمست	زن و کودک خرد در ماتمست
نه بر آرزو کینه خواه آمدیم	ز بهر بر و بوم و گاه آمدیم
ازین جنگ ما را بد آمد بسر	پسر بی پدر شد پدر بی پسر
بجان گر دهد شاهمان زینهار	ببندیم پیشش میان بنده وار
بدین لشکر اندر بسی مهترست	کجا بندگی شاه را در خورست
گنہکار اوییم و او پادشاست	ازو هرچ آید بما بر رواست
سران سر بسر نزد شاه آوریم	بسی پوزش اندر گناه آوریم
گر از ما بدلش اندرون کین بود	بریدن سر دشمن آیین بود
ور ایدونک بخشایش آرد رواست	همان کرد باید که او را هواست
چو بشنید گفتار ایشان به درد	ببخشودشان شاه آزاد مرد
بفرمود تا پیش او آمدند	بران آرزو چاره جو آمدند
همه بر نهادند سر بر زمین	پر از خون دل و دیده پر آب کین
سپهبد سوی آسمان کرد سر	که ای دادگر داور چاره گر
همان لشکرست این که سر پر ز کین	همی خاک جستند ز ایران زمین
چنین کردشان ایزد دادگر	نه رای و نه دانش نه پای و نه پر
بدو دست یازم که او یار بس	ز گیتی نخواهیم فریادرس
بدین داستان زد یکی نیک رای	که از کین به زین اندر آورد پای
که این باره رخشنده تخت منست	کنون کار بیدار بخت منست

بدین کینه گر تخت و تاج آوریم	و گر رسم تابوت ساج آوریم
و گر نه به چنگ پلنگ اندرم	خور کرگسانست مغز سرم
کنون بر شما گشت کردار بد	شناسد هر آن کس که دارد خرد
نیم من بخون شما شسته چنگ	که گیرم چنین کار دشوار تنگ
همه يك سره در پناه منید	و گر چند بد خواه گاه منید
هر آن کس که خواند نباشد رواست	بدین گفته افزایش آمد نه کاست
هر آن کس که خواهد سوی شاه خویش	گذارد نگیرم برو راه پیش
ز کمی و بیشی و از رنج و آزار	به نیروی یزدان شدم بی نیاز
چو ترکان شنیدند گفتار شاه	ز سر برگرفتند يك سر کلاه
به پیروزی شاه خستو شدند	پلنگان جنگی چو آهو شدند
بفرمود شاه جهان تا سلیح	بیارند تیغ و سنان و رمیح
ز برگستانور رومی کلاه	یکی توده کردند نزدیک شاه
بگرد اندرش سرخ و زرد و بنفش	زدند آن سر افراز ترکان درفش
بخوردند سوگندهای گران	که تا زنده ایم از کران تا کران
همه شاه را چاکر و بنده ایم	همه دل به مهر وی آگنده ایم
چو این کرده بودند بیدار شاه	ببخشید يك سر همه بر سپاه
ز همشان پس آنگه پراگنده کرد	همه بومش از مردم آگنده کرد

باز آمدن بیژن با گسستم

از ان پس خروش آمد از دیده گاه	که گرد سواران بر آمد ز راه
سه اسب و دو کشته برو بسته زار	همی بینم از دور با يك سوار
همه نامداران ایران سپاه	نهادند چشم از شگفتی به راه
که تا کیست از مرز توران زمین	که یارد گذشتن برین دشت کین

هم اندر زمان بیژن آمد دمان	به بازو به زه برفگنده کمان
بر اسبان چو لَهَاك و فرشید ورد	فگنده نگونسار پر خون و گرد
بر اسبی دگر بر پر از درد و غم	به آغوش ترك اندرون گستم
چو بیژن به نزدیک خسرو رسید	سر تاج و تخت بلندش بدید
بیوسید و بر خاك بنهاد روی	بشد شاد خسرو بدیدار اوی
بپرسید و گفتش که ای شیر مرد	کجا رفته بودی ز دشت نبرد
ز گستم بیژن سخن یاد کرد	ز لَهَاك و ز گرد و فرشید ورد
و ز ان خسته و زاریء گستم	ز جنگ سواران و ز بیش و کم
کنون آرزو گستم را یکیست	که آن کار بر شاه دشوار نیست
به دیدار شاه آمدستش هوا	و زان پس اگر میرد او را روا
بفرمود پس شاه آرم جوی	که بردند گستم را پیش اوی
چنان نيك دل شد ازو شهریار	که از گریه مژگانش آمد به بار
چنان بد ز بس خستگی گستم	که گفتی همی بر نیامدش دم
یکی بوی مهر شهنشاه یافت	بپیچید و دیده سوی او شتافت
ببارید از دیدگاه آب مهر	سپهد پر از آب و خون کرد چهر
بزرگان برو زار و گریان شدند	چو بر آتش تیز بریان شدند
دریغ آمد او را سپهد به مرگ	که سندان کین بد سرش زیر ترگ
ز هوشنگ و طهمورث و جمشید	یکی مهره بد خستگان را امید
رسیده به میراث نزدیک شاه	به بازوش برداشتی سال و ماه
چو مهر دلش گستم را بخواست	گشاد آن گرنامه از دست راست
ابر بازوی گستم بر بیست	بمالید بر خستگیهای دست
پزشکان که از روم و ز هند و چین	چه از شهر یونان و ایران زمین
به بالین گستمشان بر نشاند	ز هر گونه افسون بروبر بخواند

و ز آنجا بیامد به جای نماز	بسی با جهان آفرین گفت راز
دو هفته بر آمد بران خسته مرد	سر آمد همه رنج و سختی و درد
بر اسبش بیردند نزدیک شاه	چو شاه اندرو کرد لختی نگاه
به ایرانیان گفت کز کردگار	بود هر کسی شاد و به روزگار
و لیکن شگفتست این کار من	بدین راستی بر شده یار من
به پیروزی اندر غم گستم	نکرد این دل شادمان را دژم
بخواند آن زمان بیژن گیو را	بدو داد دست گو نیو را
که تو نیک بختی و یزدان شناس	مدار از تن خویش هرگز هراس
همه مهر پروردگارست و بس	ندانم بگیتی جز او هیچ کس
که اویست جاوید و فریادرس	بسختی نگیرد جز او دست کس
اگر زنده گردد تن مرده مرد	جهاندار گستم را زنده کرد
بدانگه بدو گفت تیمار دار	چو بیژن نبیند کس از روزگار
کزو رنج بر مهر بگزیده‌ای	ستایش بدین گونه بشنیده‌ای
بزبید بید شاه یک هفته نیز	درم داد و دینار و هر گونه چیز
فرستاد هر سو فرستادگان	بنزد بزرگان و آزادگان
چو از جنگ پیران شدی بی‌نیاز	یکی رزم کی‌خسرو اکنون بساز